

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Evropská unie a její role v řešení konfliktů:
případová studie Kosova a Gruzie**

Diplomová práce

Autor: Bc. Bohuslav Trávníček

Vedoucí práce: Mgr. Eva Taterová, Ph.D.

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci „*Evropská unie a její role v řešení konfliktů: případová studie Kosova a Gruzie*“ vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. května 2016

.....

podpis

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucí diplomové práce doktorce Evě Taterové za věnovaný čas při poskytování cenných rad, připomínek a doporučení.

Abstrakt

TRÁVNÍČEK, B. *Evropská unie a její role v řešení konfliktů: případová studie Kosova a Gruzie*. Diplomová práce. Brno, 2016.

Cílem diplomové práce je popsat vznik a vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky a společné bezpečnostní a obranné politiky v rámci Evropské unie a její fungování v případě dvou vybraných konfliktů – mezi Kosovem a Srbskem a mezi Gruzii a Jižní Osetií a Ruskem. Práce se zabývá přístupem Evropské unie ke Kosovu a Gruzii před konflikty a během post-konfliktní situace a civilními misemi v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky, které v obou zemích působí.

Klíčová slova

Evropská unie, společná zahraniční a bezpečnostní politika, společná bezpečnostní a obranná politika, konflikt, válka, management konfliktu, civilní mise, Kosovo, Srbsko, Gruzie, Abcházie, Jižní Osetie, Rusko

Abstract

TRÁVNÍČEK, B. *The European Union and its role in conflict resolution: the case study of Kosovo and Georgia*. Diploma thesis. Brno, 2016.

The aim of this thesis is to describe the origin and development of the Common Foreign and Security Policy and Common Security and Defense Policy within the European Union and its functioning in the events of two selected conflicts – between Kosovo and Serbia and between Georgia and South Ossetia and Russia. The thesis deals with the European Union's approach towards Kosovo and Georgia before the conflicts, during the post-conflict situations and with civilian missions in the framework of Common Security and Defense Policy, which operates in both countries.

Key words

European union, common foreign and security policy, common security and defense policy, conflict, war, conflict management, civilian mission, Kosovo, Serbia, Georgia, Abkhazia, South Ossetia, Russia

OBSAH

OBSAH	11
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	13
1. ÚVOD	15
2. METODIKA A CÍLE PRÁCE	16
3. SPOLEČNÁ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA	18
3.1. VÝVOJ ZAHRANIČNÍ POLITIKY EU.....	18
3.1.1. <i>Evropské obranné společenství</i>	18
3.1.2. <i>Evropské hospodářské společenství</i>	19
3.1.3. <i>Evropská politická spolupráce</i>	19
3.1.4. <i>Společná zahraniční a bezpečnostní politika</i>	20
3.2. ROLE EVROPSKÉHO PARLAMENTU VE SZBP	22
4. SPOLEČNÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA EU	23
4.1. VÝVOJ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÉ POLITIKY	23
4.2. PRÁVNÍ ZÁKLAD.....	24
4.3. ROLE EVROPSKÉHO PARLAMENTU VE SBOP	24
4.4. INSTITUCE SBOP.....	25
4.4.1. <i>Politický a bezpečnostní výbor</i>	25
4.4.2. <i>Vojenský výbor EU a Výbor pro civilní aspekty řízení krizí</i>	26
4.5. VOJENSKÉ STRUKTURY EU.....	26
4.5.1. <i>Vojenský štáb EU</i>	27
4.5.2. <i>Útvar schopnosti civilního plánování a provádění</i>	27
4.5.3. <i>Stálé operační centrum na úrovni EU</i>	28
4.5.4. <i>Ředitelství pro plánování krize</i>	28
4.5.5. <i>Evropská obranná agentura</i>	30
4.5.6. <i>Ústav Evropské unie pro bezpečnostní studia</i>	31
4.5.7. <i>Evropská bezpečnostní a obranná škola</i>	31
4.6. EVROPSKÁ SLUŽBA PRO VNĚJŠÍ ČINNOST	31
5. NÁSTROJE EU SE TŘETÍMI ZEMĚMI V RÁMCI SZBP A SBOP	32
5.1. STABILIZAČNÍ A ASOCIAČNÍ PROCES.....	32
5.2. EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ	33
5.3. SPECIÁLNÍ PŘEDSTAVITELÉ EU	33
5.4. MISE A OPERACE SBOP	34
5.4.1. <i>Kapacity a zdroje SBOP</i>	34
5.4.2. <i>Civilní mise</i>	36
5.4.3. <i>Vojenské operace</i>	36
5.4.4. <i>Ukončené a probíhající operace</i>	37
6. EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE	39
7. VZTAHY EU S NATO	40
8. KOSOVO	41
8.1. HISTORICKÉ KOŘENY KONFLIKTU	41
8.2. SRBSKO-KOSOVSÁ VÁLKA.....	44
8.3. POST-KONFLIKTNÍ SITUACE V KOSOVU	46
8.4. ROLE EU V KOSOVU.....	48
8.4.1. <i>Vztahy EU a Kosova do války</i>	48
8.4.2. <i>Vztahy EU a Kosova po válce</i>	48

8.5.	MISE NA PODPORU PRÁVNÍHO STÁTU EULEX KOSOVO	52
9.	GRUZIE.....	58
9.1.	HISTORICKÉ KOŘENY KONFLIKTU	58
9.1.1.	<i>Jižní Osetie</i>	58
9.1.2.	<i>Abcházie</i>	60
9.2.	OZBROJENÝ KONFLIKT S JIŽNÍ OSETÍ V LETECH 1991–1992	60
9.3.	PĚTIDENNÍ VÁLKA V SRPNU 2008	62
9.4.	ROLE EU V GRUZII	64
9.4.1.	<i>Vztahy EU a Gruzie do války v roce 2008</i>	64
9.4.2.	<i>Vztahy EU a Gruzie po válce v roce 2008</i>	66
9.5.	MONITOROVACÍ MISE EUMM GEORGIA	70
10.	HODNOCENÍ PŮSOBNÍ EU V KOSOVU	76
10.1.	PŮSOBNÍ EU V KOSOVU	76
10.2.	PŮSOBNÍ MISE EULEX V KOSOVU	77
10.3.	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÝCH PRŮZKUMŮ V KOSOVU	78
11.	HODNOCENÍ PŮSOBNÍ EU V GRUZII	84
11.1.	PŮSOBNÍ EU V GRUZII	84
11.2.	PŮSOBNÍ MISE EUMM V GRUZII	85
11.3.	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÝCH PRŮZKUMŮ V GRUZII.....	86
	ZÁVĚR	92
	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	97
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	98

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EU	Evropská unie
EP	Evropský parlament
EEAS	Evropská služba pro vnější činnost <i>European External Action Service</i>
ČS	Členský stát EU
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
PESCO	Stálá strukturovaná spolupráce <i>The Permanent Structured Cooperation</i>
EDA	Evropská obranná agentura <i>European Defence Agency</i>
EUMM	Monitorovací mise EUMM Gruzie <i>European Union Monitoring Mission in Georgia</i>
EOS	Evropské obranné společenství
EULEX	Mise na podporu právního státu EULEX Kosovo <i>The European Union Rule of Law Mission in Kosovo</i>
PSC	Politický a bezpečnostní výbor <i>Political and Security Committee</i>
EUMC	Vojenský výbor EU <i>European Union Military Committee</i>
EUMS	Vojenský štáb EU <i>EU Military staff</i>
CIVCOM	Výbor pro civilní aspekty řízení krizí <i>Committee for Civilian Aspects of Crisis Management</i>
EUISS	Ústav Evropské unie pro bezpečnostní studia <i>The European Union Institute for Security Studies</i>
EHS	Evropské hospodářské společenství
NATO	Severoatlantická aliance <i>North Atlantic Treaty Organization</i>

EDF	Evropský rozvojový fond <i>European Development Fund</i>
EOA	Evropská obranná agentura
EK	Evropská komise
ES	Evropské společenství
JEA	Jednotný evropský akt
CRT	Civilní zásahové skupiny <i>Civilian responses teams</i>
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
EPS	Evropská politika sousedství
SAP	Stabilizační a asociační proces
SAA	Stabilizační a asociační dohoda <i>Stabilisation and Association Agreement</i>
IPRM	Prevence incidentů a mechanismu odezvy <i>Incident Prevention and Response Mechanism</i>
UNOMIG	Pozorovací mise OSN v Gruzii <i>United Nations Observer Mission in Georgia</i>
OSN	Organizace spojených národů
USA	Spojené státy americké <i>United States of America</i>
UNMIK	Mise OSN v Kosovu <i>United Nations Interim Administration Mission in Kosovo</i>
EUPT	Plánovací tým mise EULEX
UÇK	Kosovská osvobozenecká armáda <i>Ushtria Çlirimtare e Kosovës</i>

1. ÚVOD

Evropská unie (EU) se již od svého počátku snaží stát důležitým globálním aktérem, a to díky své společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP) a společné bezpečnostní a obranné politice (SBOP). Tyto politiky EU zde však nebyly od samotného počátku a jejich vývoj byl poměrně dlouhý plný různých konceptů a neshod. Až Maastrichtská smlouva v roce 1993 přinesla vlastní zahraniční unijní politiku. Ta se ale i nadále vyvíjí a stále zde ve spoustě oblastí funguje autonomie členských států (ČS). Spouštěčem pro vytvoření SBOP se staly hlavně konflikty na Balkáně, které zde vznikaly v 90. letech 20. století. Díky těmto politikám byla EU schopná vytvořit celou řadu nástrojů pro zahraniční spolupráci, management konfliktů a post-konfliktních situací. Vzhledem k tomu, že i v novodobé evropské historii se vyskytují konflikty, mohla tyto nástroje několikrát aplikovat. Pro tuto práci byly vybrány dva případy – Kosova a Gruzie.

První kapitola se nejdříve zabývá teorií a vývojem SZBP a SBOP EU od počátku evropské integrace. Zmíněny jsou také role institucí EU, a to od těch nejvyšších po ty, co spadají pod tyto politiky. Díky tomu může být částečně vysvětleno i fungování a rozhodování v záležitostech, kterými se tato práce zabývá, jako je např. příprava a spuštění civilních či vojenských misí. Vzhledem k tomu, že Kosovo a Gruzie nejsou členy EU, jsou uvedeny nástroje/politiky, které EU vůči těmto zemím využívá k poskytování pomoci a jejich přibližování k integraci do EU. Samotný závěr kapitoly se zabývá civilními a vojenskými misemi EU, jelikož právě civilní mise jsou v obou zemích využívány, bezpečnostní strategií EU a vztahy mezi EU a Severoatlantická aliance (NATO).

Druhá a třetí kapitola mají stejnou strukturu a každá z nich obeznámuje s jedním ze států. Nejdříve je potřeba ujasnit historické příčiny konfliktů, aby bylo možné pochopit, proč vznikly konflikty, kvůli kterým EU aplikovala svůj krizový management a spustila civilní mise. Další část se zabývá samotnými konflikty, jejich vyřešením a post-konfliktní situací. Hlavním subjektem je dále EU a její přístup k zemím před a po konfliktech pomocí různých nástrojů. Poslední část kapitol je zaměřena na civilní mise. V první řadě informuje o průběhu spuštění misí, jejich cílech a mandátu. V samotném závěru jsou pak uvedeny negativní a pozitivní aspekty misí.

Poslední kapitolou je zhodnocení působení EU v obou zemích, a to prostřednictvím politik a nástrojů EU a civilních misí. Uvedeny jsou také výsledky veřejných průzkumů týkající se vnímání EU, souvislostí s tamními civilními misemi a toho, zda došlo

k nějakému posunu ve vnímání druhých stran konfliktů. Na základě těchto výsledků je pak možné částečně zhodnotit výsledky působení EU.

2. METODIKA A CÍLE PRÁCE

Práce je založena převážně na literární rešerši primárních a sekundárních zdrojů a lze ji rozdělit na tři hlavní části. V první je teoreticky vymezena SZBP EU, její vývoj a zapojení evropských institucí do této politiky. Vzhledem k tomu, že se práce věnuje také civilním misím EU, je zde rozebrána tato problematika a vysvětlen vztah mezi EU a NATO z důvodu překrývání některých jejích funkcí. V této části jsou využity převážně oficiální dokumenty a další informační zdroje EU.

Druhá část, zabývající se pozadím konfliktů v Kosovu a Gruzii, se zakládá hlavně na odborných článcích. Literatura byla v této části využita pro zjištění historických souvislostí. Ohledně informací o spolupráci s EU a civilních misích byly opět použity oficiální informační zdroje EU a její legislativní dokumenty. Vzhledem k tomu, že odborné články a literatura nepokrývají dostatečně aktuální vývoj, byly využity také informace z tisku. Tyto dva evropské konflikty byly vybrány z několika důvodů. Oba se projevovaly etnickým násilím a čistkami a zapojením se třetí strany – NATO v případě konfliktu mezi Kosovem a Srbskem a Rusko v případě konfliktu mezi Gruzii a Jižní Osetií/Abcházií. V obou případech došlo také k zapojení EU skrze civilní mise. Kosovo se navíc nachází na hranici EU v regionu, který byl po dlouhou dobu zmítán válkami a Gruzie na strategickém místě na kraji Evropy.

Pro třetí část práce jsou využity hlavně informace z předchozích dvou částí, odborné články a samotný autorův pohled. Data veřejných průzkumů byla získána ze zpráv a informací na webových stránkách agentur a organizací, které tyto průzkumy prováděly. Na základě toho lze pak interpretovat výsledky veřejných průzkumů. U zhodnocení civilní mise v Gruzii je také částečně využit autorův neformální rozhovor s účastníkem mise. Díky poznatkům z třetí části pak bude možné potvrdit či vyvrátit hypotézu práce.

Za hypotézu práce bylo stanoveno tvrzení, že *Evropská unie a její působení ve vybraných konfliktních regionech má pozitivní vliv na post-konfliktní situaci, z čehož dále vyplývá pozitivní vnímání EU*. Působením EU v těchto oblastech je myšlena úzká spolupráce s vládami a poskytování finanční, administrativní či poradenské pomoci skrze politické nástroje, a dále spuštěním civilních misí v obou zemích. K potvrzení či vyvrácení hypotézy jsou stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jak přistupovala EU k samotným konfliktům?
2. Jaké nástroje byly zvoleny pro post-konfliktní situaci a jaké jsou výsledky jejich působení?
3. Jak v Kosovu a Gruzii působí civilní mise a lze v nich spatřovat pozitivní dopad na post-konfliktní situaci?

Studie se tedy zabývá analýzou zapojení se EU do řešení dvou konfliktů – v Kosovu se Srbskem a v Gruzii s Abcházií, Jižní Osetií a Ruskem. Mezi cíle práce patří vysvětlení fungování SZBP a SBOP, zapojení jejich nástrojů do řešení konfliktů a posouzení jejich efektivity na urovnání konfliktů, post-konfliktní situaci a vzájemné vztahy mezi EU a vybranými státy, a mezi vybranými státy a druhými stranami konfliktů.

Je také nutné zmínit určité limity práce. Ač se první část práce zabývá vývojem SZBP, SBOP a jejich institucemi a nástroji, tak z důvodu rozsahu práce není možné podrobně rozebírat fungování krizového managementu EU. Určité omezení je zde i při práci s oficiálními informacemi ze strany EU, které jsou v naprosté většině případů deskriptivního a legislativního charakteru a nevěnují se jakékoli kritice svého politického působení a civilních misí. V tomto případě posloužily opět hlavně odborné články s různými názory autorů či organizací a zpravodajské články. Práce se nebude věnovat komparaci působení EU v Kosovu a Gruzii, jelikož podmínky, převážně časové, jsou zde rozdílné a např. každá mise je jiného charakteru. Jak bylo zmíněno výše, budou hodnoceny pouze určité aspekty působení EU na základě informací ve druhé části práce a na základě vybraných otázek z průzkumů v obou zemích z důvodu rozsahu práce, i když by zde jistě mohlo být hodnoceno mnohem větší množství faktorů.

3. SPOLEČNÁ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA

3.1. Vývoj zahraniční politiky EU

3.1.1. Evropské obranné společenství

Již od počátku evropské integrace byla otázka SZBP plná sporů a vystavována kritice. Toto sjednocování politiky bylo ovlivněno propojením mezinárodních a národních politických rovin, různými možnostmi a strategiemi, stejně tak odlišnými způsoby tvorby zahraniční politiky ČS. Z počátku se tedy objevovaly hlavně otázky, jestli bude možné přesunout zahraniční a bezpečnostní politiku na nadnárodní úroveň. Nicméně při rozvoji ekonomické integrace a spolupráce začaly ČS vnímat potřebu bránit své zájmy ve sféře mezinárodních vztahů.¹ Vedla je k tomu i nerovnováha mezi ekonomickou silou a slabým postavením ve světové politice.²

Napětí během studené války na začátku 50. let mělo za následek snahu vytvořit určitou platformu pro začlenění Spolkové republiky Německo (SRN) do struktur Západu. Vzhledem k začátku války v Koreji si Evropa uvědomila, že potřebuje posílit své obranné kapacity, čímž vznikla otázka, jak by v tomto mohla být využita právě SRN, a to bez toho, aby byla opětovně vyzbrojena. Francie tak v říjnu 1950 předložila Plevelův plán s návrhem vytvořit Evropské obranné společenství (EOS).³ Jednalo se o odezvu na úsilí USA a Velké Británie o vyzbrojení Západního Německa a jeho zapojení do západního obranného systému.⁴ EOS mělo fungovat na základě společné evropské armády, mělo disponovat společným rozpočtem, zbrojním programem a jedním ministrem obrany. Do společenství byly pozvány evropské státy NATO a SRN, ale jen pět zemí projevilo zájem a začalo o smlouvě jednat. Mezi tyto státy patřila Belgie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a SRN, z ostatních zemí byli posláni jen pozorovatelé. K podpisu smlouvy došlo v květnu 1952 v Paříži a následně na ni byly navázány dohody o postavení SRN.⁵

V roce 1954 ale Francie odmítla smlouvu o EOS ratifikovat. Obávala se totiž o ztrátu své role obranného monopolu jako klíčového aspektu její suverenity a upřednostňovala tak mezinárodní francouzskou identitu před tou evropskou. Největším argumentem proti ratifikaci však byla obava z toho, že by Německo mohlo zastínit Francii v rozvoji armády. Tento strach byl podpořen argumentem, že pod EOS by spadaly všechny německé

¹ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. s. 589

² ZLÝ, B. *Evropská unie v přelomovém období*. s. 155

³ PLECHANOVÁ, Běla. 1950-1957: ESUO, EHS a Euratom. In: *Euroskop.cz*

⁴ Zahraniční a bezpečnostní politika. *Euroskop.cz*

⁵ PLECHANOVÁ, Běla. 1950-1957: ESUO, EHS a Euratom. In: *Euroskop.cz*

ozbrojené síly, zatímco z Francie, Itálie a zemí Benelux by to byla pouze část. Velká Británie, jako dodatečná protiváha německému vlivu, by si přitom svou suverenitu zachovala i nadále, jelikož do tohoto společenství neměla vstoupit. Do EOS by navíc byly zahrnuty jen francouzské jednotky z Evropy, zatímco ty koloniální by byly vynechány. Někteří to považovali za urážku francouzských zámořských vlastnictví a obávali se, že by to mohlo vést ke ztrátě některých koloniálních území.⁶

3.1.2. Evropské hospodářské společenství

Následkem neúspěchu EOS bylo to, že se Římské smlouvy téměř nezabývaly zahraniční politikou. Nicméně smlouva zakládající Evropské hospodářské společenství (EHS) vytvořila předpoklady určité úrovně zahraniční kompetence ve vnějších vztazích EHS. Ty zahrnovaly společný tarif pro zahraniční obchod, možnost připojení se dalších evropských států k EHS, vznik zóny volného obchodu mezi francouzskými, belgickými, nizozemskými a italskými teritorii a vytvoření Evropského rozvojového fondu (EDF). Smlouva také myslela na obchodní politiku se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi.⁷

Francouzský prezident Charles de Gaulle měl protichůdný pohled na Evropu a francouzskou roli v ní. Na jednu stranu chtěl evropskou Evropu, která by byla schopna vyvažovat nadvládu USA a Sovětského svazu. Na druhou stranu chtěl Evropu udržet jako „Evropu států“ – společenství, ve kterém by si ČS ponechaly naprostou národní suverenitu. Instinktivně odvracel jakékoli snahy o institucionální posun směrem k větší evropské integraci, ale zároveň tlačil na to, aby existovala silnější koordinace mezi ČS EHS v oblasti zahraniční politiky. V roce 1958 tak navrhl pravidelné schůzky ministrů zahraničí a tento návrh byl schválen v listopadu 1959. Od roku 1961 docházelo ke schůzím na úrovni hlav států a vlád za asistence ministrů zahraničí.⁸

3.1.3. Evropská politická spolupráce

Roku 1970 došlo k založení Evropské politické spolupráce (EPC), která umožňovala konzultace důležitých otázek mezinárodních vztahů. Mohlo tak docházet ke koordinaci zahraniční politiky států Evropského společenství (ES).⁹ K zahájení EPC došlo přijetím Davignonovy zprávy hlavami států a vlád. Zpráva však vycházela i z toho, že se

⁶ GARTLAND, Josh. *Why did the European Defence Community Fail in 1954 when the Petersberg Tasks were accepted in the Treaty of Amsterdam?*

⁷ BINDI, Federiga. *European Union Foreign Policy: A Historical Overview. The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world.* s. 14–15

⁸ *Ibid.* s. 15–16

⁹ *Zahraniční a bezpečnostní politika. Euroskop.cz*

sjednocením zahraniční politiky nesouhlasili všichni členové.¹⁰ Byly tak institucionalizovány principy všech hlavních otázek zahraniční politiky a ČS mohly k prodiskutování navrhnout jakákoli témata zahraniční politiky. Ministři zahraničí se scházeli čtyřikrát do roka, případně častěji, pokud to bylo potřeba.¹¹ Celá spolupráce však spočívala pouze v konzultacích a výsledkem nebyly závazné stanoviska či společné akce. Navíc probíhala mimo institucionální rámec ES.¹² EPC neměla být dle Davignonovy zprávy přísně oddělena od dalších aktivit ES a zahrnovala apel k tomu, aby byla zapojena i Evropská komise (EK) a Evropský parlament (EP). EP se měl zapojovat ve formě debat s ministry zahraničí a EK měla být přizvána k aktivitám, které se týkaly ES.¹³

Ke změně propojení mezi EPC a ES došlo na základě Jednotného evropského aktu (JEA) v roce 1986. EPC se sice stále zakládala na mezivládních mechanismech, ale nebyla už přísně oddělena od ES. JEA navíc obsahoval formulaci, že „členské státy ES usilují o formulování a provádění evropské zahraniční politiky“. Díky JEA byl také zřízen sekretariát EPC v Bruselu, čímž vzniklo nové zázemí.¹⁴

3.1.4. Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Mezivládní konference v prosinci roku 1990 projednávala další vývoj zahraniční politiky ES. Ta byla charakteristická neshodami mezi ČS ohledně začlenění zahraniční a bezpečnostní politiky do smluv, nových modelů hlasování a financování této politiky. Pro zachování suverenity v zahraniční politice byla Velká Británie a částečně Francie, na druhé straně stálo např. Německo. Řešením této situace byl vznik pilířové struktury chrámu, se kterou souhlasily všechny státy. EPC byla reformována a byl do ní přidán bezpečnostní rozměr. Zároveň byla odloučena od činností ES, které byly v prvním pilíři.¹⁵ SZBP přinesla v roce 1993 Maastrichtská smlouva, která je tak považována za jeden z prvních kroků vedoucích k politické integraci ČS.¹⁶ Nedošlo však k úplnému rozhodovacímu konsenzu mezi všemi ČS, které si tak i nadále udržovaly možnost vést svou zahraniční politiku.¹⁷

¹⁰ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. s. 592

¹¹ BINDI, Federiga. *European Union Foreign Policy: A Historical Overview. The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world*. s. 19

¹² Zahraniční a bezpečnostní politika. *Euroskop.cz*

¹³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. s. 593

¹⁴ *Ibid.* s. 597–598

¹⁵ *Ibid.* s. 605–607

¹⁶ KEŘKOVSKÝ, Miloslav a Alena KEŘKOVSKÁ. *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*. s. 117

¹⁷ Zahraniční a bezpečnostní politika. *Euroskop.cz*

Větší integritu SZBP v EU měla zajistit Amsterodamská smlouva v roce 1997. Díky ní mohly ČS uskutečňovat společné akce jménem EU. ČS se dále zavázaly k tomu, že budou přizpůsobovat svou národní politiku SZBP v případě vzniku společného postoje v rozsahu druhého pilíře.¹⁸ Došlo také k zavedení tzv. konstruktivní abstinence, díky které se hlasování v Radě může zdržet méně jak jedna třetina. ČS může navíc v případě závažných důvodů národní politiky využít práva veto. Ovšem pokud dojde ke shodě kvalifikované většiny, tak se v případě veta ČS rozhodnutí odloží a bude předloženo Evropské radě k jednomyslnému rozhodnutí.¹⁹

Důležitým bodem bylo v roce 1999 ustanovení funkce vysokého představitele, který má koordinovat provádění SZBP a SBOP.²⁰ Tuto funkci nyní zastává Italka Federica Mogherini. Role vysoké představitelky zahrnuje konkrétně tyto činnosti:

- řízení zahraniční politiky jménem EU;
- koordinaci nástrojů zahraniční politiky, jako je rozvojová pomoc, humanitární pomoc a řešení krizí;
- budování konsenzu mezi všemi ČS a vytváření společných priorit, a to, mimo jiné, prostřednictvím měsíčních setkání ministrů zahraničí, kterým vysoká představitelka předsedá;
- účastnění se pravidelných setkání mezi představiteli ČS v Evropské radě;
- reprezentování EU na mezinárodních fórech, jako třeba v Organizaci spojených národů (OSN);
- vedení Evropské obranné agentury a Ústavu EU pro bezpečnostní studia.²¹

Lisabonská smlouva, která platí od konce roku 2009, přinesla zrušení pilířového uspořádání z Maastrichtské smlouvy. ČS se i nadále mohou v oblasti zahraniční politiky rozhodovat samy a dochází k aplikování mezivládního přístupu. Ten přináší tvorbu společné zahraniční politiky, jen pokud se na ní ČS shodnou.²² Rada EU a Evropská rada od Lisabonské smlouvy určují strategické zájmy, cíle, činnosti, postoje a způsoby jejich

¹⁸ NETOLICKÝ, Pavel. Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky - II. část. In: *E-Polis.cz: Společenskovední časopis*

¹⁹ ADÁMKOVÁ, Alena. Maastrichtská smlouva. In: *Český rozhlas*

²⁰ BLÍŽKOVSKÝ, Petr a Alvaro de ELERA. *Zahraněční politika a diplomacie: úvod k vybraným tématům = Foreign policy and diplomacy : introduction to selected topics*. s. 9

²¹ The post of High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. *European Union - EEAS (European External Action Service)*

²² SZBP - principy fungování. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*

realizace. SZBP však neumožňuje přijetí legislativního aktu.²³ Tyto dva orgány také seskupují reprezentanty ČS, kteří hájí své národní zájmy. Vzhledem k určité národní svobodě v zahraniční politice existuje od roku 1993 ustanovení o soudržnosti. To říká, že ČS bezvýhradně a aktivně podporují zahraniční a bezpečnostní politiku EU a zdržují se jednání rozporující zájmům EU, či snižující účinnost působení soudržné síly EU v mezinárodních vztazích.²⁴

Fungování zahraniční politiky v EU tak stále probíhá stále spíše odděleně a ČS si mohou v různých záležitostech této politiky rozhodovat samostatně. To je dáno především existencí spousty sporů a zájmů, které jsou státy řešeny samostatně, nebo prostřednictvím menších koalic. V tak velké skupině států není jednoduché jednotně se dohodnout, a pokud potřebuje některý ČS řešit záležitost zahraniční politiky s jiným ČS, osloví spíše přímo jej, než aby ji řešil skrze Brusel.²⁵

Mezi cíle SZBP, které jsou určeny ve Smlouvě o EU, patří: „*zabezpečení společných hodnot, základních zájmů a nezávislosti EU, posilování bezpečnosti EU i jejích členských států ve všech ohledech, posilování míru a mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami OSN a Helsinského procesu, podpora mezinárodní spolupráce a také upevňování demokracie, právního státu a respektování lidských práv a základních svobod*“.²⁶

3.2. Role Evropského parlamentu ve SZBP

EP, i přes svou omezenou formální úlohu v rozhodovacím procesu ohledně zahraniční politiky, podporoval již od začátku vznik koncepce SZBP a chtěl rozšířit její působnost. Vzhledem k výzvam, které se v mezinárodním prostředí vyskytovaly, se snažil o vytvoření funkce ministra zahraničních věcí EU a evropské diplomatické služby. Určitá neformální spolupráce EP vznikla s Evropskou službou pro vnější činnost (EEAS), předsednictvím EU, sekretariátem Rady EU, EK v oblasti zahraničních věcí a s parlamenty ČS. Ze Smlouvy o EU plyne, že vysoká představitelka musí vést s EP pravidelné konzultace o záležitostech, které se týkají hlavních aspektů a základních rozhodnutí SZBP a musí jej informovat o vývoji. Dvakrát do roka EP pořádá jednání, na kterých se debatuje pokrok ve SZBP, pokládají se otázky a Radě EU společně s vysokou

²³ Zahraniční a bezpečnostní politika. In: *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie*

²⁴ SZBP - principy fungování. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*

²⁵ JANDA, Jakub a Petr ROBEJŠEK. 2014. Proč (ne)funguje společná zahraniční politika EU? *Dialog - iHNed.cz: Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin*

²⁶ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. s. 608

představitelkou se dávají doporučení. Vyhláška o politické odpovědnosti vysoké představitelky z roku 2010 zajistila EP řadu pravomocí. Bylo umožněno, aby se určená skupina poslanců EP mohla setkávat s protějšky z Politického a bezpečnostního výboru (PSC) Rady, EEAS a EK s cílem jednat o probíhajících a plánovaných misích SBOP. EP bylo také potvrzeno právo z dohody z roku 2002 o tom, že může přistupovat k důvěrným informacím, které souvisejí se SZBP a SBOP. Umožněno je také vyměňování názorů s vedoucími misí, delegací a dalšími vysoce postavenými úředníky EU během schůzí.²⁷

EP hraje důležitou roli při schvalování rozpočtu, jelikož představuje poloviční část rozpočtového rozhodovacího orgánu EU. Schvaluje tak roční rozpočet SZBP a pomáhá při tvorbě relevantních externích finančních nástrojů společně s Radou EU a EK. Mezi tyto externí finanční nástroje patří např. Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva. Provádí také pravidelné kontroly operací EEAS a předkládá jí návrhy o strukturálních otázkách ohledně působení s dalšími institucemi EU a diplomatickými službami ČS. Pravidelně jedná s vysokou představitelkou a zvláštními zástupci EU pro určité regiony či určitou problematiku a výbory EP si vyměňují názory s nově jmenovanými vedoucími delegací EEAS. Důležitá role EP je v případě mezinárodních dohod, kdy je potřeba jeho souhlas předtím, než Rada EU takové dohody uzavře.²⁸

Díky zapojení EP do SZBP dochází ke zvyšování demokratické zodpovědnosti politiky. Ten také podporoval posílení úlohy EEAS, delegací EU a zvláštních zástupců EU a vyvíjel tlak na zvýšení soudržnosti finančních a politických nástrojů EU pro vnější politiku, aby nedocházelo k neefektivnosti.²⁹

4. SPOLEČNÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA EU

4.1. Vývoj bezpečnostní a obranné politiky

SBOP vznikla jako reakce na problém vypořádání se evropských států se záležitostmi z bezprostředního okolí v 90. letech, jako byly konflikty v Kosovu nebo Bosně. EU sice praktikovala zahraničně-politickou spolupráci, mimo diplomacii jí však chyběly nástroje pro zapojení se do krizových situací. ČS tak mohly počítat pouze s podporou NATO, což nebylo ideální vzhledem k USA, které se po ukončení konfliktu chtěly orientovat na jiné regiony. U evropských států se domáhaly vyšší účasti při zajišťování bezpečnostní situace

²⁷ TROSZCZYNSKA-VAN GENDEREN, Wanda. Zahraniční politika: cíle, nástroje a dosažené výsledky. In: *Európsky parlament*

²⁸ Ibid

²⁹ Ibid

v Evropě. Vznikly tak snahy o to, aby byl posílen tzv. evropský pilíř v rámci NATO, nakonec však bylo nejlepší variantou zahájení bezpečnostní spolupráce v rámci samotné EU.³⁰ Vznik SBOP byl však jen jedním nástrojem z mnoha, které EU vytvořila v reakci na konflikty v její blízkosti. Zaměřením především na krátkodobý krizový management poskytla SBOP EU autonomní akceschopnost, která může být vojenského nebo civilního charakteru, či jejich kombinací.

SBOP byla do Smluv EU začleněna v roce 1999 a od roku 2003 je zakládána na Evropské bezpečnostní strategii. Právní jasnost institucionálních aspektů je zajištěna díky Lisabonské smlouvě, která zároveň posílila rozpočtovou a politickou úlohu EP.³¹ Před Lisabonskou smlouvou se nazývala jako Evropská bezpečnostní a obranná politika.³²

4.2. Právní základ

SBOP spadá pod SZBP, konkrétně je zakořeněna ve Smlouvě o Evropské Unii. Rozhodujícími orgány ve SBOP jsou Evropská rada a Rada EU. Pokud se nejedná o záležitosti Evropské obranné agentury (EDA) a stálé strukturované spolupráce (PESCO), tak musí být rozhodnutí přijata jednomyslně.³³ Jako PESCO se označuje možnost navázání užší spolupráce mezi některými ČS v záležitostech obrany. Rada EU o ní rozhoduje na žádost zainteresovaných zemí.³⁴ U EDA a PESCO se hlasuje kvalifikovanou většinou. Návrhy na rozhodnutí většinou přicházejí od vysoké představitelky pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a zároveň místopředsedkyně EK – Federicy Mogherini.³⁵ ČS se zavazují poskytovat své armádní síly a vylepšovat svou vlastní akceschopnost, ovšem v konkrétní situaci je pak potřeba souhlas těchto států. Smlouva dále uvádí, že se nijak nedotýká závazků plynoucích ze členství v NATO. A stejně jako je tomu u členů NATO, tak i v této smlouvě existuje článek o vzájemné pomoci, pokud bude některý ČS napaden na svém území.³⁶

4.3. Role Evropského parlamentu ve SBOP

EP může hodnotit SBOP a obracet se s věcmi na vysokou představitelku pro zahraniční a bezpečnostní politiku a Radu EU.³⁷ V samotném EP je pak za otázky bezpečnostní a

³⁰ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

³¹ LEGRAND, Jérôme. *Společná bezpečnostní a obranná politika*. *Evropský parlament*

³² WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

³³ LEGRAND, Jérôme. *Společná bezpečnostní a obranná politika*. *Evropský parlament*

³⁴ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

³⁵ LEGRAND, Jérôme. *Společná bezpečnostní a obranná politika*. *Evropský parlament*

³⁶ ZIKMUND, Michal. *ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. Společná bezpečnostní a obranná politika EU*.

³⁷ LEGRAND, Jérôme. *Společná bezpečnostní a obranná politika*. *Evropský parlament*

obraně politiky zodpovědný Podvýbor pro bezpečnost a obranu spadající pod Výbor zahraničních věcí. Podvýboru aktuálně předsedá poslankyně z Polska Anna Elżbieta Fotyga.³⁸ EP organizuje diskuze o pokroku provádění SZBP a SBOP dvakrát do roka, kde také přijímá dvě zprávy. Jedna je o SZBP navrhovaná Výborem pro zahraniční věci – ta může zahrnovat věci ohledně SBOP. Druhou je pak zpráva o SBOP od podvýboru pro bezpečnost a obranu. Společně se ČS jsou také dvakrát ročně pořádány meziparlamentní konference, jejichž tématem je společná zahraniční politika a bezpečnostní otázky. Tato součinnost vyplývá z protokolu č. 1 k Lisabonské smlouvě, jenž charakterizuje úlohu parlamentů ČS.³⁹

Díky změnám v Lisabonské smlouvě došlo ke zlepšení politické soudržnosti SBOP. Vysoká představitelka plní hlavní institucionální úlohu z důvodu vedení EDA a předsedání v Radě pro zahraniční věci, která je složena z ministrů obrany ČS. Tato Rada je rozhodovacím orgánem EU ve věcech SBOP. Aby se mohl EP plnohodnotně zapojovat do vývoje SBOP, tak dochází neustále k vývoji politického rámce pro konzultace a dialog s EP.⁴⁰

EP se zabývá vyhodnocováním operací, schopností a institucí SBOP a stará se o to, aby bylo reagováno na otázky ze strany občanů EU. Společně s Radou EU, EEAS a EK se účastní pravidelných jednání, na kterých dochází k výměně informací o misích a operacích SBOP, plnění rozpočtu SZBP. Od roku 2010, kdy bylo vydáno prohlášení o politické odpovědnosti Vysokou představitelkou, jde o součást konzultací mezi EP a ostatními orgány EU podílejícími se na SZBP a SBOP.⁴¹

Jelikož NATO má hlavní roli v zajišťování bezpečnosti pro Evropu, tak se EP účastní Parlamentního shromáždění NATO, čímž dochází k rozvoji vztahů na úrovni EU-NATO. Tato spolupráce je důležitá hlavně díky operacím, ve kterých působí EU společně s NATO, jako je např. mise v Afghánistánu.⁴²

4.4. Instituce SBOP

4.4.1. Politický a bezpečnostní výbor

PSC byl zřízen rozhodnutím Rady 22. ledna 2001. PSC sleduje mezinárodní situaci v oblastech pokrytých SZBP a SBOP. Hraje hlavní roli při definování odpovědí EU na

³⁸ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

³⁹ LEGRAND, Jérôme. *Společná bezpečnostní a obranná politika. Evropský parlament*

⁴⁰ Ibid

⁴¹ Ibid

⁴² LEGRAND, Jérôme. *Společná bezpečnostní a obranná politika. Evropský parlament*

krize a navazujícími opatřeními. PSC je stálou strukturou Rady EU a přispívá k navrhování a implementaci SZBP a SBOP.⁴³

Úkoly PSC:

- předkládá Radě EU názory s cílem pomoci definovat politiky;
- koordinuje, sleduje a monitoruje práci pod vedením různých pracovních skupin Rady v oblasti SZBP;
- zkoumá návrhy závěrů Rady pro obecné záležitosti (GAC).⁴⁴

PSC vede politický dialog tím, že udržuje výsadní propojení s vysokou představitelkou a speciálními představiteli a poskytováním výsadního fóra pro dialog o SBOP, např. s NATO. Hlavní pokyny směřuje Vojenskému výboru EU (EUMC) a získává aktuální stanoviska a doporučení. Předseda EUMC, který se v případě potřeby účastní schůzí PSC, je v kontaktu s Vojenským štábem EU (EUMS). PSC je pod vedením Rady EU zodpovědný za politické směřování vývoje vojenských schopností a získává názory od EUMC za asistence EUMS.⁴⁵

PSC se skládá z velvyslanců ČS sídlících v Bruselu a předsedají mu zástupci EEAS. Zasedání probíhají dvakrát týdně, pokud je však potřeba, tak i častěji.⁴⁶

4.4.2. Vojenský výbor EU a Výbor pro civilní aspekty řízení krizí

Jelikož jsou velvyslanci PSC převážně diplomaté, tak často postrádají odborné znalosti krizového řízení. Z tohoto důvodu spadají pod PSC dva specializované výbory. EUMC funguje jako nejvyšší vojenský orgán a spadá pod Radu EU. Tvoří jej náčelníci generálních štábů ČS, kteří PSC radí v záležitostech vojenství a využití vojenských sil při operacích. Výbor pro civilní aspekty řízení krizí (CIVCOM) pak pomáhá v záležitostech civilních operací.⁴⁷

4.5. Vojenské struktury EU

EU nemá k dispozici vlastní armádu či policejní složky. Roli zde tak hrají ČS, které v operacích a misích EU poskytují své prostředky. Využívány jsou národní operační centra ČS, nebo plánovací centrum NATO (SHAPE).⁴⁸

⁴³ Political and Security Committee (PSC). *EUR-Lex*

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Politický a bezpečnostní výbor. *Consilium*

⁴⁷ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

⁴⁸ Ibid

4.5.1. Vojenský štáb EU

Pod generálním sekretariátem Rady EU existuje EUMS, který je jedinou integrovanou vojenskou strukturou.⁴⁹ Funguje v rámci EEAS a je zdrojem vojenských odborných znalostí. Role EUMS spočívá v zajišťování včasného varování, vyhodnocování situací, strategickém plánování, komunikačních a informačních systémech, praxi a vzdělávání a podpoře partnerství. Působí pod přímým vedením vysoké představitelky, která vede EEAS. Armáda může být využita v celém spektru předcházení krizí, reakcí a řízení, což představuje oblast od podpory humanitární pomoci, civilní ochrany, reform bezpečnostního sektoru, stabilizace a evakuace obyvatel až po komplexnější vojenské operace, jako je udržování či vynucování míru. Díky EUMS je posilován diplomatický vliv EU, jelikož díky ČS je zajištěno, že EU může jednat vojensky. Ve shodě s EUMC a EEAS byly vytvořeny podmínky, díky kterým lze provádět vojenské a civilní operace a spolupracovat při nich s civilními partnery. Pokud je z bezpečnostních důvodů znemožněno operovat nevojenským zdrojům, armáda může podniknout nezbytné kroky k eliminaci těchto důvodů. To dává EUMS zvláštní odpovědnost.⁵⁰ EUMS je veden generálním ředitelem (DGEUMS), kterému asistuje náměstek generálního ředitele (DDG) a náčelník štábu (COS).⁵¹

4.5.2. Útvar schopnosti civilního plánování a provádění

Ředitel CPCC, jakožto velitel všech civilních operací, uděluje příkazy a kontroluje operační plánování a provádění všech civilních operací pro řešení krizí na strategické úrovni, v čemž mu asistuje několik odborníků na politiky. CPCC je složeno z několika divizí.⁵²

Divize provádění operací je v každodenním kontaktu se všemi civilními misemi. Poskytuje podporu vedoucím misím a jejich personálu a stará se o to, aby díky těmto misím byly plněny cíle vysoké představitelky a ČS. Divize se skládá ze tří geograficky organizovaných sekcí: Evropa, Afrika a Asie/Blízký východ.⁵³

Další divizí je *divize náčelníka štábu/horizontální koordinace*. Náčelník štábu je zodpovědný za dennodenní interní koordinaci. Má na starost také strategické úkoly, které jsou prováděny pomocí dvou sekcí. Jednou je sekce operačních schopností, která je

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ EU Military staff. *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁵¹ Organisations. *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁵² Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁵³ Ibid

primárně zodpovědná za poskytování poradenství při potížích. Druhou je sekce operačního plánování, která poskytuje podporu při plánování operací, zřizování civilních SBOP misí, zřizování plánovacích týmů, které rozvíjejí operační plány, a dále poskytuje podporu misím ve všech aspektech v jejich počátečních fázích.⁵⁴

Třetí divizí je *divize pro podporu misí*, která má také dvě sekce. Personální sekce nabírá pracovníky misí a asistuje při řízení personálu, stejně tak i při sestavování postupů a politik lidských zdrojů. Sekce zajišťování nákupu, finanční, právní a logistická řídí dodávky vybavení pro mise a zajišťuje, aby byly dodržovány všechny finanční a právní předpisy při zadávání veřejných zakázek a využívání vybavení. Misím poskytuje asistenci při vytváření rozpočtů s příslušnými zainteresovanými stranami (ČS a nástroje zahraniční politiky). Obě sekce hrají zásadní roli při plánování a zřizování nových misí.⁵⁵

4.5.3. Stálé operační centrum na úrovni EU

U civilních operací bylo ČS podpořeno stálé operační centrum na úrovni EU. Jde o útvar schopnosti civilního plánování a provádění (CPCC).⁵⁶ Toto centrum bylo poprvé aktivováno na začátku roku 2012 s cílem koordinovat tři SBOP mise v Africkém rohu. Zpočátku byl mandát centra prodloužen do roku 2015, těsně před jeho koncem byl opět prodloužen do konce roku 2016. Došlo také k rozšíření působnosti na celý africký region Sahel. Díky tomu jsou podporovány tyto mise SBOP: EUTM Mali, EUCAP SAHEL MALI a EUCAP SAHEL NIGER.⁵⁷

4.5.4. Ředitelství pro plánování krize

Pro účinné využívání integrace vojenského a civilního přístupu ke krizovému managementu bylo v roce 2009 zřízeno pod sekretariátem Rady EU Ředitelství pro řízení a plánování krize.⁵⁸ Došlo tak k vytvoření nové a jediné civilně-vojenské strategické plánovací struktury pro mírové a humanitární mise a operace EU. CMPD poskytuje asistenci a poradenství vysoké představitelce a příslušným orgánům Rady EU. Hlavní činnost pak sestává z několika oblastí.⁵⁹

Strategické plánování misí a operací SBOP, jehož cílem je vytvořit možnosti pro postupy EU. To také slouží jako základ pro rozhodování Radě EU v tématech „co dělat,

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). Bezpečnostní a obranná politika. In: *Euroskop.cz*

⁵⁷ EU Operations Centre. *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁵⁸ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). Bezpečnostní a obranná politika. In: *Euroskop.cz*

⁵⁹ Crisis Management and Planning Directorate (CMPD). *European Union: EEAS (European External Action Service)*

proč, kde a s kým“ u mezinárodních krizových situací. Tyto možnosti jsou pak sestaveny do tzv. koncepce krizového řízení, která je předložena ministrům EU ke schválení. Dochází tak k vytvoření operačního plánování a provádění mise. Strategické plánování se provádí tzv. integrovanou cestou, která zahrnuje civilní i vojenské plánovače a konzultace s dalšími složkami uvnitř i mimo EEAS. Nedávné koncepce krizového řízení se vztahovaly např. na podporu vnitřních bezpečnostních sil v Mali, vojenské operace na podporu bezpečného prostředí ve Středoafričské republice a poradenskou misi pro bezpečnostní reformu na Ukrajině.⁶⁰

Strategické hodnocení stávajících SBOP misí a operací přezkoumává mandáty, cíle, velikost a udržitelnost stávajících misí a operací vzhledem k měnícímu se strategickému kontextu či nové lokální nebo mezinárodní politické situaci. Zvláštní pozornost je věnována efektivitě misí a soudržnosti s dalšími nástroji EU, s bilaterálními akcemi ČS a dalšími mezinárodními aktéry. CMPD provádí strategické hodnocení s dalšími relevantními službami EEAS a lokálními a mezinárodními partnery. CMPD také vyvíjí tzv. Poučení z misí a operací, nebo ohledně specifických témat jako jsou lidská práva, odzbrojování, demobilizace či reintegrace. Na základě těchto Poučení má docházet ke zlepšování SBOP akcí a jsou zohledňovány v dalších strategických plánovacích procesech.⁶¹

Rozvoj SBOP partnerství. CMPD má mandát ke spolupráci s různými partnery v oblasti krizového managementu. Těmi mohou být mezinárodní organizace jako OSN, NATO, Africká unie (AU), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), nebo jednotlivé státy, které jsou zde označovány jako „Třetí země“ a zahrnují např. Čínu, Norsko, Rusko, Turecko nebo USA. Ve většině případů je toto partnerství založeno na tzv. rámcových dohodách o účasti, kterých existují desítky. Tyto dohody poskytují právní základ k účasti a přispění v misích a operacích.⁶²

Rozvoj podpůrných SBOP politik, konceptů, schopností, školení a cvičení. Budoucí výzvy pro SBOP jsou velmi složité. Zatímco dopady celosvětové ekonomické krize jsou stále pocíťovány v rozpočtech na obranu po celé EU, tak se bezpečnostní situace, v níž EU operuje, stále vyvíjí a stává více obtížnou. CMPD má mandát iniciovat a koordinovat

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Crisis Management and Planning Directorate (CMPD). *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁶² Ibid

aktivity v dalším rozvoji evropských civilních a vojenských kapacit. V tomto procesu je věnována zvláštní pozornost k nalezení součinnosti mezi civilními a vojenskými prostředky a posílení vazeb mezi SBOP a oblastmi svobody, bezpečnosti a justice, lidskými právy a dalšími horizontálními aspekty krizového řízení EU. V rámci tzv. komplexního přístupu je snaha o nalezení souladu mezi předcházení krizím a post-konfliktní rekonstrukcí.⁶³

Provádění cvičení a rozvoj odborné přípravy SBOP. Politika výcviku SBOP je cílena na vytváření evropské bezpečnostní kultury a uspokojování operativních potřeb krizového řízení v civilních a vojenských oblastech.⁶⁴

4.5.5. Evropská obranná agentura

EUMS, stálé operační centrum na úrovni EU a CMPD se v budoucnu stanou součástí EEAS. Pro přiblížení bezpečnostních politik těchto struktur ke ČR dochází za asistence několika agentur a institucí. Tou hlavní je Evropská obranná agentura (EOA) s cílem nalezení cest harmonizace a koordinace při vyzbrojování vojsk ČR. Tím by mělo dojít k ušetření prostředků, kterých je v této oblasti silný nedostatek.⁶⁵ EOA vznikla v roce 2004 a spadá pod Radu EU, které podává zprávy a přijímá od ní pokyny. Je jedinou agenturou EU, jejíž řídicí výbor se schází na úrovni ministrů, konkrétně ministrů obrany, a to minimálně dvakrát ročně. Na zasedáních rozhodují o ročním rozpočtu, tříletém programu a ročním plánu, stejně tak o projektech, programech a nových iniciativách. Vedoucí agentury je vysoká představitelka a generální ředitel je jmenován na základě rozhodnutí řídicího výboru.⁶⁶

Mezi cíle agentury patří:

- zlepšovat schopnost obrany EU, hlavně v krizovém řízení;
- podporovat spolupráci při vyzbrojování;
- posilovat technologickou a průmyslovou základnu obrany EU, zformovat konkurenceschopný trh s obranným vybavením a podporovat výzkum v těchto oblastech;
- tvorba systematického a komplexního přístupu pro potřeby bezpečnostní a obranné politiky;

⁶³ Ibid

⁶⁴ Ibid

⁶⁵ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

⁶⁶ Governance. *European Defence Agency*

- podpora spolupráce ČS v oblasti armádního vybavení;
- pomáhat s rozvojem a restrukturalizací obranného průmyslu.⁶⁷

4.5.6. Ústav Evropské unie pro bezpečnostní studia

Další institucí je Ústav Evropské unie pro bezpečnostní studia (EUISS), jehož cílem je kultivace koncepčního myšlení o roli EU pro světovou a evropskou bezpečnost.⁶⁸ Tento ústav, který vznikl v roce 2002 je think tankem pro oblast zahraniční politiky. Je nezávislý, zabývá se bezpečnostními otázkami EU a umožňuje diskuze. Pro vysokou představitelku a EP poskytuje analýzy a předpovědi. Řídí jej PSC, který funguje jako politický dohled a správní rada, která určuje rozpočet, administrativní pravidla a schvaluje pracovní program. EUISS pořádá také akce v podobě konferencí, seminářů a pracovních skupin, jejichž cílem je zvyšování analytické kapacity EU a podporování sítě specialistů na zahraniční a bezpečnostní politiku.⁶⁹

4.5.7. Evropská bezpečnostní a obranná škola

Pro lepší a efektivnější fungování SBOP je k dispozici výcvik v Evropské bezpečnostní a obranné škole. Tento výcvik má za úkol zvýšit chápání problematiky SBOP u odborníků z ČS.⁷⁰

4.6. Evropská služba pro vnější činnost

Evropská služba pro vnější činnost vznikla v roce 2011 a jedná se o diplomatickou službu EU.⁷¹ Vznik tohoto útvaru patří mezi nejvýznamnější kroky, kterých bylo dosaženo díky Lisabonské smlouvě z roku 2009.⁷²

Cílem je posilování soudržnosti a účinnosti zahraniční politiky EU a zvyšování vlivu EU na mezinárodní scéně. V čele EEAS stojí vysoká představitelka a v Bruselu je EEAS tvořena kvalifikovaným personálem z Rady EU, EK a diplomatických služeb ČS. Ve světě pak existuje síť delegací EU, které by se daly přirovnat k velvyslanectvím EU.⁷³ Tyto delegace aktuálně působí ve 140 zemích světa.⁷⁴

⁶⁷ Evropská obranná agentura. *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie*

⁶⁸ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

⁶⁹ Ústav Evropské unie pro studium bezpečnosti. *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie*

⁷⁰ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

⁷¹ Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ). *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie*

⁷² Delegace EU. *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁷³ Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ). *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie*

⁷⁴ DUKE, Simon, (ed.). *EU crisis prevention/ management tools*. REHRL, Jochen a Galia GLUME (eds.). *Handbook on CSDP Missions and Operations*. s. 73

EEAS má několik hlavních úkolů:

- pomáhat vysoké představitelce při vykonávání zahraniční a bezpečnostní politiky EU;
- s nečlenskými státy udržovat strategická partnerství a diplomatické vztahy;
- spolupracovat s diplomatickými službami států OSN, EU a dalších mocností.⁷⁵

K budování míru je využívána hospodářská, politická a praktická podpora, bezpečnost je zajišťována díky SBOP. K udržování dobrých vztahů se sousedními státy EU dochází za pomoci evropské politiky sousedství (EPS).⁷⁶

5. NÁSTROJE EU SE TŘETÍMI ZEMĚMI V RÁMCI SZBP A SBOP

K provádění SZBP bylo určeno mnoho nástrojů. Hlavním nástrojem jsou konzultace, vzájemná informovanost ČS a součinnost diplomatických a konzulárních zastoupení, stejně tak misí u mezinárodních organizací a zastoupení EK. Mezi konkrétní nástroje pak patří společný postoj a společná akce. Nástroj společného postoje není přesně definován a uvádí pouze to, že Rada EU může přijmout stanovisko kdykoli je to nezbytné a ČS poté musí zajistit shodu své politiky se stanoviskem. Společné akce jsou přijímány na úrovni Rady ministrů dle doporučení Evropské rady. Při odsouhlasení začátku společné akce musí existovat její přesné cíle, prostředky, doba trvání, případně další specifické podmínky. Tyto akce také zavazují ČS při vykonávání jejich zahraniční politiky. Rada EU musí v odpovídajícím předstihu projednat opatření v případě, že státy musí uskutečnit změny na národní úrovni.⁷⁷

5.1. Stabilizační a asociační proces

Stabilizační a asociační proces (SAP) je od roku 1999 politikou EU vůči zemím západního Balkánu s cílem případného členství v EU. Tyto země jsou zapojeny do progresivního partnerství s výhledem na stabilizaci regionu a vytvoření zóny volného obchodu. SAP tak stanovuje několik politických a ekonomických cílů.⁷⁸ Poskytuje zemím, které se ho účastní, strukturovanou cestu k přístupu a vztahům s EU a podstatnou pomoc při prosazování demokracie, institucionálních kapacit a politického dialogu.⁷⁹

⁷⁵ Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ). *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie*

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. s. 608

⁷⁸ Stabilisation and Association Process. *European Commission*

⁷⁹ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo*. s. 27

Rámcem pro vztahy se zúčastněnými zeměmi tvoří stabilizační a asociační dohody (SAA), které jsou uzpůsobeny specifickým situacím každé země a slouží jako základ pro implementaci SAP. Mimo snahu vytvořit zónu volného obchodu s EU se zabývají také společnými politickými a hospodářskými cíli a podporou regionální spolupráce.⁸⁰

5.2. Evropská politika sousedství

EPS je pro její účastníky alternativou ke členství v EU. Byla spuštěna v roce 2004 pro státy na východ a jih od EU ve snaze, aby nedocházelo k vytváření nových dělících linií v Evropě a pro podporu stability a prosperity uvnitř i vně nových hranic EU.⁸¹ Ta se se svými sousedy snaží dosáhnout co nejužšího politického sblížení a nejvyššího možného stupně hospodářské integrace. EU podporuje dosažení těchto cílů finanční podporou, ekonomickou integrací, jednoduššímu cestování do EU a technickou a politickou podporou. V rámci EPS pak s každou zemí existuje konkrétní akční plán.⁸² I když řešení konfliktů nebylo mezi původními cíli této politiky, její logika poskytování politické přídruženosti a hlubší hospodářské integrace s EU, společně se zvýšenou mobilitou, přispívá k zajištění stability motivací zúčastněných států, aby se zavázaly ke sdílení hodnot EU a podpoře regionální spolupráce.⁸³

5.3. Speciální představitelé EU

Funkce speciálních představitelů EU vznikla díky Amsterdamské smlouvě a jejich cílem je reprezentovat EU v problémových regionech a zemích a aktivně se účastnit v prosazování zájmů a politik EU.⁸⁴ Vyslání speciálních představitelů do určitých zemí či regionů se zakládá na třech cílech. Zaprvé aby bylo dosaženo politické reprezentace souměřitelné s existující hospodářskou angažovaností a v konečném důsledku posílení mezinárodního postavení EU. Zadruhé k získávání informací o probíhajícím konfliktu a vytvoření politiky vůči dané zemi či regionu na základě těchto informací. A zatřetí k ovlivnění mezinárodního zprostředkovatelského úsilí s ohledem na krizi. Zaměření práce speciálních představitelů je na bezpečnostní politiku a krizový management.

⁸⁰ Stabilisation and Association Agreement. *European Commission*

⁸¹ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.* s. 27

⁸² European Neighbourhood Policy (ENP). *EEAS (European External Action Service)*

⁸³ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.* s. 27

⁸⁴ EU Special Representatives (EUSRs). *Europa.ba*

Poskytují rady a podporu konfliktním stranám s cílem efektivní implementace politik EU a ukončení krize nebo konfliktu.⁸⁵

5.4. Mise a operace SBOP

Vývoj a spuštění misí a operací SBOP byl poněkud nevyrovnaný, a to v rovině časové a geografické. Iniciativa tehdejšího vysokého představitele Javiera Solany a některých ČS (převážně Francie) společně s požadavky třetích stran (NATO, OSN a třetí země) podporovala rychlý nástup nových misí mezi lety 2003 a 2008. Nicméně období bohaté na počet misí a operací bylo poté vystřídáno stavem stagnace, což bylo následkem přechodových problémů k založení EEAS, omezenému zájmu tehdejší vysoké představitelky Cathrine Ashton společně s Francií za vlády prezidenta Nicolase Sarkozyho a obav o finanční náklady na mise a operace SBOP. Vezmeme-li v potaz to, že evropská bezpečnostní a obranná spolupráce byla po mnoho desetiletí tabu, tak dnes vypadá seznam provedených misí docela působivě.⁸⁶ Spouštěním misí SBOP v zemích účastnících se EPS a SAP ukazuje EU značný politický zájem v každém jednotlivém případě a bezpečnostní obavy ohledně nevyřešených konfliktů ve svém sousedství. Pomocí EPS a SAP zavádí EU smluvní vztahy se svými sousedy, což jí dává možnosti poskytovat zúčastněným stranám pobídky pro vyjednávání míru.⁸⁷

5.4.1. Kapacity a zdroje SBOP

Jednou z největších výzev pro SBOP bylo od roku 1999 hledání adekvátních zdrojů pro efektivní vykonávání a přispívání k mezinárodní bezpečnosti a ochraně lidských práv.⁸⁸ Zkušenosti z operací SBOP přispěly k nalezení toho, jaké kapacitní priority by měly být sledovány, a díky tomu bylo dosaženo určité pokroku během posledních deseti let. Nicméně SBOP zaznamenala nedostatky zdrojů v kvalitativní a kvantitativní rovině.⁸⁹

V roce 2004 byl na summitu Evropské rady přijat Základní cíl 2010, který navazoval na Evropský základní cíl z roku 1999. Byl v něm představen plán, díky kterému měla být EU schopna do roku 2010 reagovat na krizové situace za využití sil rychlé reakce a

⁸⁵ ADEBAHR, Cornelius. The EU Special Representatives as a capability for conflict management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 157–158

⁸⁶ KEUKELEIRE, Stephan a Tom DELREUX. *The foreign policy of the European Union*. s. 184–185

⁸⁷ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo. s. 23

⁸⁸ ŠÍŠKOVÁ, N. Evropská unijní ochrana lidských práv : charta a další instrumenty ochrany lidských práv v EU. s. 7

⁸⁹ GREVI, Giovanni a Daniel KEOHANE. ESDP resources. *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 69

operací krizového řízení. Na základě toho byla zřízena také EDA.⁹⁰ Cílem v civilní oblasti bylo čerpání z rozsáhlých zkušeností v civilním krizovém managementu a kladení většího důrazu na civilně-vojenskou spolupráci, aby došlo ke zlepšení připravenosti a schopnosti nasazení. Definovány byly i další kapacitní možnosti, jako je dostupnost dalších 285 expertů na přechodné soudnictví, dialog a konfliktní analýzy. Vytvořeny měly být také civilní zásahové skupiny (CRT) – silná skupina 100 odborníků připravených na okamžité nasazení.⁹¹ Cílem vojenského charakteru byla schopnost reagovat dříve, než dojde ke krizi a díky prevenci zabránit zhoršování situací. EU si navíc musí zachovat schopnost vést několik operací souběžně při různých úrovních angažovanosti. Dále byl představen koncept bojových skupin. Těmito skupinami jsou myšleny síly s vyšší pohotovostí skládající se z 1500 členů, kteří mohou být nasazeni během 10 dnů po rozhodnutí EU zahájit operaci a mohou sloužit až 30 dní. ČS se hned v roce 2004 zavázaly k tomu, že vytvoří 13 těchto skupin s tím, aby dvě byly vždy v pohotovostním režimu. Plné operační kapacity dosáhly bojové skupiny v lednu 2007.⁹²

EU nedisponuje vlastní armádou či vlastním rozpočtem na obranu. Každý ČS si zachovává plnou suverenitu nad svými ozbrojenými složkami a sám si může vybrat, zda se zapojí do operací SBOP. Instituce EU nemohou nařídít ČS, kolik by měly utratit za obranu, nebo jak mají nakládat se svými rozpočty na ni.⁹³ 27 ČS EU utratilo v roce 2013 186 mld. eur na obranu, což znamená, že výdaje na obranu od roku 2006 stále klesají, konkrétně o 15 %. Stejně tak dochází k poklesu části podílu HDP, který tvoří výdaje na obranu, a to 1,45 % v roce 2013, zatímco roku 2006 to bylo 2,97 %.⁹⁴ I tak je má EU nejvyšší výdaje na obranu ve světě hned po USA. Ale navzdory těmto velkým finančním zdrojům nemá EU dostatek vojáků s nezbytnými zkušenostmi pro mezinárodní mise na udržování míru. Vojenský personál EU čítá přibližně 2 miliony osob, ovšem schopnost nasadit vojáky po světě se omezuje na 100 000 vojáků. Z tohoto množství bylo téměř 80 % nasazeno v roce 2007. Problém nastává také v případě vojenské techniky. EU sice

⁹⁰ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. s. 643

⁹¹ About CSDP - Civilian Headline Goals. *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁹² About CSDP - Military Headline Goals. *European Union: EEAS (European External Action Service)*

⁹³ GREVI, Giovanni a Daniel KEOHANE. *ESDP resources. European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 69

⁹⁴ PLATTEAU, Eric (ed.). *EUROPEAN DEFENCE AGENCY. Defence Data 2013*. s. 2

disponuje obrovským množstvím bojových tanků, ale např. počet letadel s dlouhým doletem na přepravu personálu, zařízení a rozvojové pomoci je nedostatečný.⁹⁵

Vážné omezení finančních zdrojů, personálu a vybavení omezují další rozvoj civilního krizového managementu SBOP. Z rozpočtového hlediska je problém dvojitý: nedostatek zdrojů v rámci rozpočtu EU přidělených na civilní SBOP a stanovené těžkopádné postupy na jejich mobilizaci. U lidských zdrojů je problém v rozmístění dostatečného množství kvalifikovaného a adekvátně vyškoleného personálu v krátkém časovém horizontu.⁹⁶

5.4.2. Civilní mise

Civilní krizový management se stal mnohostranným od svého založení v Helsinkách roku 1999.⁹⁷ Civilní mise se zaměřují na výcvik, monitoring, reformy a asistenci místním policejním silám či donucovacím orgánům a jejich úmyslem je zajistit demokratické standardy v cílových zemích a učinit je tak schopnější v boji proti organizovanému zločinu, korupci a terorismu. Monitorovací mise pomáhají sledovat, zda je dodržováno příměří a poskytují podmínky pro stabilizaci a pro budování důvěry mezi bývalými válčícími stranami. Mohou také přispívat k budování míru a státu, jelikož transformace konfliktů vyžaduje předchozí zavedení právního státu a účinných vládních struktur.⁹⁸ V návaznosti na čtyři prioritní oblasti – policejní dohled, civilní správa, civilní ochrana a právní stát – poskytly civilní mise SBOP EU operační kapacitu v mnoha odlišných oblastech, od monitoringu po námořní bezpečnost. Se silným zaměřením na tvorbu kapacit a celosvětovým přispěním EU k prevenci konfliktů a krizí bylo ukázáno odhodlání ČS hrát operační roli na zemi a podporovat tak vnější činnost EU. Geografický rozsah misí se od prvního působení na Balkáně značně rozšířil. Více jak 20 civilních misí od roku 2003 dokázalo, že jde o flexibilní nástroj podporující partnery při řešení bezpečnostních výzev.⁹⁹

5.4.3. Vojenské operace

Vojenské operace jsou součástí souhrnného rámce v bezpečnostním rozměru evropské integrace. Souvisejí s dalšími navazujícími oblastmi a vzájemně související

⁹⁵ GREVI, Giovanni a Daniel KEOHANE. ESDP resources. *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 70

⁹⁶ Ibid. s. 70

⁹⁷ GARCIA-PEREZ, Mercedes a Galia GLUME. Civilian CSDP missions. REHRL, Jochen a Galia GLUME (eds.). *Handbook on CSDP Missions and Operations*. s. 162

⁹⁸ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo. s. 24–25

⁹⁹ GARCIA-PEREZ, Mercedes a Galia GLUME. Civilian CSDP missions. REHRL, Jochen a Galia GLUME (eds.). *Handbook on CSDP Missions and Operations*. s. 162

problematikou, hlavně operačními schopnostmi EU.¹⁰⁰ Tyto operace usilují o stabilizaci konfliktních zemí, reformy jejich ozbrojených složek, zabezpečení bezpečnosti během kritických situací (jednání o mírových dohodách, volby v post-konfliktním prostředí atd.), nebo o poskytnutí vstupních či výstupních strategií pro více komplexní mise OSN.¹⁰¹ Od začátku intervencí SBOP v roce 2003 se EU stala v zahraničí stále více aktivní a provedla mnoho operací krizového managementu. Stala se tak progresivním globálním politickým aktérem a poskytovatelem bezpečnosti.¹⁰²

5.4.4. Ukončené a probíhající operace

Díky budování potřebných kapacit se EU mohla zapojit do civilních, vojenských a polovojenských operací. První misí EU byla policejní mise EUPM v Bosně a Hercegovině od ledna roku 2003. Zde EU převzala odpovědnost a nahradila mezinárodní policejní sbory OSN. Vojenská operace byla EU poprvé vykonávána v Makedonii od března roku 2003, kde šlo o akci Concordia, a kde EU pokračovala v působení NATO. Samostatná vojenská operace pak byla spuštěna v Demokratické republice Kongo v červnu 2003.¹⁰³ V tabulce č. 1 jsou uvedeny již proběhlé a ukončené operace SBOP, v tabulce č. 2 pak operace probíhající. Jsou seřazeny dle oblastí a data zahájení a obsahují určení mise.

¹⁰⁰ ZÁVĚŠICKÝ, Jan. Ambice a schopnosti Evropské unie: Analýza vojenských operací na podporu míru. *Mezinárodní vztahy*. s. 32

¹⁰¹ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo. s. 24–25

¹⁰² GARCIA-PEREZ, Mercedes a Galia GLUME. Civilian CSDP missions. REHRL, Jochen a Galia GLUME (eds.). *Handbook on CSDP Missions and Operations*. s. 169

¹⁰³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009: 644–646. ISBN 978-80-7325-180-2.

Tabulka 1: Ukončené operace SBOP

Oblast	Název	Typ	Země	Trvání
Evropa	EUPM	Civilní/policejní	Bosna a Hercegovina	1/2003–6/2012
	Concordia	Vojenská	Makedonie	3/2003–12/2003
	EUPOL Proxima	Civilní/policejní	Makedonie	12/2003–12/2005
	EUJUST Themis	Civilní/právní stát	Gruzie	7/2004–7/2005
	EUPAT	Civilní/policejní	Makedonie	12/2005–6/2006
Afrika	DRC/Artemis	Vojenská	DR Kongo	6/2003–9/2003
	EUPOL Kinshasa	Civilní/policejní	DR Kongo	12/2004–6/2007
	EU support to AMIS	Civilně-vojenská asistence	Súdán	7/2005–12/2007
	EUFOR RD Congo	Vojenská	DR Kongo	6/2006–11/2006
	EUPOL RD Congo	Civilní/policejní	DR Kongo	7/2007–9/2014
	EUFOR Tchad/RCA	Vojenská	Čad, Středoafriická republika	1/2008–3/2009
	EU SSR Guinea-Bissau	Reforma civilně-vojenského sektoru	Guinea-Bissau	2/2008–9/2010
	EUAVSEC	Podpora bezpečnosti letišť	Jižní Súdán	6/2012–1/2014
Asie	EUJUST Lex	Civilní/právní stát	Irák	6/2005–6/2015
	AMM	Civilní/monitorovací	Indonésie	9/2005–12/2006

zdroj: Security and defence - CSDP. European Union: EEAS (European External Action Service). 2016; Mission Chart. Mission Analysis Partnership: CSDP MAP. 2014; FIALA A PITROVÁ, 2009, s. 644–645; POHL, 2013, s. 311

Tabulka 2: Probíhající operace SBOP

Oblast	Název	Typ	Oblast	Trvá od
Evropa	EUFOR Althea	Vojenská	Bosna a Hercegovina	12/2004
	EUBAM Moldova and Ukraine	Civilní/kontrola hranic	Moldavsko, Ukrajina	12/2005
	EULEX Kosovo	Civilní/právní stát	Kosovo	2/2008
	EUMM Georgia	Civilní/monitorovací	Gruzie	9/2008
	EUAM Ukraine	Civilní	Ukrajina	12/2014
	EUNAVFOR MED	Vojenská	<i>Středozemní moře</i>	6/2015
Afrika	EUSEC RD Congo	Vojenská/reforma bezpečnostního sektoru	DR Kongo	6/2005
	EUNAVFRO Somalia	Vojenská	<i>Africký roh, západní Indický oceán</i>	12/2008
	EUTM Somalia	Vojenská	Somálsko	4/2010
	EUCAP Nestor	Podpora námořní bezpečnosti	<i>východní Afrika</i>	7/2012
	EUCAP Sahel Niger	Civilní	Niger	7/2012
	EUTM Mali	Vojenská	Mali	2/2013
	EUBAM Libya	Civilní	Libye	5/2013
	EUCAP Sahel Mali	Civilní	Mali	1/2015
	EUMAM RCA	Vojenská poradní	Středoafriická republika	3/2015
Asie	EUBAM Rafah	Civilní/kontrola hranic	Palestina	11/2005
	EUPOL Copps	Civilní/policejní	Palestina	11/2005
	EUPOL Afghanistan	Civilní/policejní	Afghánistán	6/2007

zdroj: Security and defence - CSDP. European Union: EEAS (European External Action Service). 2016; POHL, 2013, s. 311

6. EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE

V prosinci roku 2003 byla Evropskou Radou přijata Evropská bezpečnostní strategie, která poskytla koncepční rámec pro SZBP včetně toho, co se později stalo součástí SBOP. Rozkol mezi ČS EU ohledně invaze do Iráku v roce 2003 zdůraznil potřebu společné

strategické vize ke zvýšení vnitřní soudržnosti na úrovni EU. Mimo boje s terorismem a šíření zbraní hromadného ničení se zabývala také regionálními konflikty či preventivnímu zapojení se EU k tomu, aby se zabránilo vzniku nových konfliktů.¹⁰⁴ Strategie definovala i stabilizaci v sousedství EU jako klíčovou prioritu hned poté, co začal fungovat krizový management SBOP. Jako příklad toho, že operace SBOP je potřeba vztahovat na širší politické rámce je možné uvést EPS společně se SAP.¹⁰⁵

7. VZTAHY EU S NATO

NATO poskytuje bezpečnost svým členům od vzniku v roce 1949, kdy bylo jedním z hlavních cílů zapojení USA do ochrany Evropy před Sovětským svazem.¹⁰⁶ Členy NATO je v současnosti 22 ČS EU. Z tohoto důvodu je vzájemná spolupráce mezi EU a NATO velmi důležitá a odvíjí se od ní vývoj SBOP. Hned zpočátku bylo jasné, že by bezpečnostní politika EU neměla zasahovat tam, kde se již angažuje NATO. Dalším bodem pak bylo to, aby se bezpečnostní politika EU vyvíjela bez nadbytečné duplikace toho, co již nabízelo NATO. Evropské státy by si totiž nemohly dovolit financovat dvakrát jedno a to samé, jelikož už tak byly investice států do obrany nižší, než bylo potřeba. Přesná forma spolupráce byla stanovena díky dohodám Berlín Plus z roku 2002. Na základě těchto dohod může EU pro své operace využívat kapacity NATO, jako je plánovací centrum NATO. Došlo také k výměně styčných důstojníků a stanovení spolupráce na všech pracovních úrovních. Na společných jednáních se tak scházejí velvyslanci ČS v PSC a v Severoatlantické radě. Většina ČS vysílá do Bruselu jednoho vysokého důstojníka, který je zastupuje ve EUMC i ve vojenském výboru NATO, což zjednodušuje situaci v těchto strukturách.¹⁰⁷

Možnost využívat kapacit NATO byla potvrzena během operace Concordia, či při společném cvičení zaměřeném na kooperaci EU a SHAPE.¹⁰⁸ K nejintenzivnější spolupráci dochází především na Balkáně, kde byla např. operace NATO nahrazena operací evropskou. Současná vzájemná spolupráce se odehrává v Kosovu. NATO má na starost vojenskou bezpečnost, pod EU pak spadá justice a policie.¹⁰⁹

¹⁰⁴ European Security Strategy. *European Union - EEAS (European External Action Service)*

¹⁰⁵ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.* s. 23

¹⁰⁶ Evropská unie a NATO. *EurActiv.cz: portál o EU*

¹⁰⁷ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika.* In: *Euroskop.cz*

¹⁰⁸ Evropská unie a NATO. *EurActiv.cz: portál o EU*

¹⁰⁹ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika.* In: *Euroskop.cz*

Problémy mezi EU a NATO se objevují v případě neshod ve vztahu SBOP a NATO, konkrétně ohledně pojmu autonomní akce a toho, které duplikace jsou již nepotřebné. Ty největší neshody vznikly u plánovacích kapacit, jelikož Francie, Belgie, Lucembursko a Německo navrhly vznik samostatného operačního centra EU. Obavy panovaly z toho důvodu, aby se EU nezačala odklánět od NATO. Jako kompromis tak v roce 2003 vznikla v SHAPE stálá plánovací sekce EU a v rámci Sekretariátu rady civilně-vojenská plánovací sekce, která může na základě jednomyslné shody Rady EU přebrat velení nad operací SBOP.¹¹⁰ Problém při vzájemné spolupráci představují také neshody mezi některými členy organizací. Např. Turecko (členem NATO), které nechce sdílet své bezpečnostní otázky s Kyprem (členem EU), blokuje jednání mezi EU a NATO. Kypr naopak blokuje jednání v Radě EU.¹¹¹

8. KOSOVO

Obrázek 1: Mapa Kosova a přilehlých států

zdroj: *Political Geography Now, 2013*

8.1. Historické kořeny konfliktu

Nároky na kosovské území si přisuzují obě strany konfliktu – Srbové i kosovští Albánci, a to na základě historických událostí. Každá strana však argumentuje jinými událostmi, které toto území přisuzují vždy té své. Zatímco Srbové jsou pravoslavní a většina Albánců

¹¹⁰ Evropská unie a NATO. *EurActiv.cz: portál o EU*

¹¹¹ WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). *Bezpečnostní a obranná politika*. In: *Euroskop.cz*

muslimové, náboženství jako takové v tomto konfliktu hraje spíše sekundární roli ve spojitosti s primární otázkou etnicity. K jednomu z nejdůležitějších zvrátů došlo v roce 1912, kdy Albánie vyhlásila nezávislost, a Kosovo se stalo součástí Srbska. Během 1. sv. války se jugoslávská vláda snažila změnit etnickou kompozici Kosova ve prospěch Srbů. Na pokračující a stále schéma srbských represí reagovala kosovskoalbánská populace během 2. sv. války vypalováním domů srbských obyvatel a jejich zabíjením. Srbové na toto reagovali podobným násilím.¹¹² I přes sliby Titových partyzánů, kteří obsadili Kosovo na konci roku 1944¹¹³, o právu na sebeurčení, zůstalo Kosovo po válce součástí Jugoslávie.¹¹⁴

Etnické konflikty měly v Socialistické federativní republice Jugoslávie patřit po 2. sv. válce k minulosti, jelikož tento mnohonárodnostní stát uplatňoval doktrínu bratrství a jednoty. V pěti ústavních republikách, Srbsku, Chorvatsku, Slovinsku Černé Hoře a Makedonii, dominovalo vždy jedno etnikum, kdežto Bosna a Hercegovina měla silný multietnický charakter. Dvě území oficiálně podřízené Srbsku, ve kterých ale Srbové neměli převahu – Kosovo a Vojvodina – získaly v roce 1974 díky jugoslávskému prezidentovi Josipovi Titovi autonomní status.¹¹⁵

Samotné příčiny konfliktu z let 1998–1999 se začaly objevovat již v 80. letech. Studentská demonstrace v Prištině za lepší podmínky na kolejích a v menzách, které se účastnili jak kosovští Albánci, tak Srbové, byla tvrdě potlačena. To vyvolalo silnou nevoli ze strany kosovských Albánců a způsobilo další masivní protesty po celém Kosovu a z původně studentské demonstrace tak vznikl masový a politicky zabarvený protest, ve kterém Albánci ventilovali svou za roky nashromážděnou frustraci z poměrů v zemi. S protesty posléze souvisela i čistka mezi kosovskoalbánskými pedagogy, kteří odmítali vylučovat ze škol studenty účastnící se protestů, nebo kteří sami sympatizovali s nacionalistickými hnutími. Naopak kosovskoalbánským funkcionářům, kteří byli ochotni bojovat proti nacionalistickým hnutím, byla nabízena prominentní místa v nejvyšších kruzích federace.¹¹⁶

¹¹² LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŽURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹¹³ GIRGLE, Patrik. *Kosovo*.

¹¹⁴ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŽURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹¹⁵ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.

¹¹⁶ GIRGLE, Patrik. *Kosovo*.

V tomto období docházelo i ke vzniku radikálních skupin, které výjimečně spáchaly teroristický útok a které se nelegálně vyzbrojovaly. Docházelo i k dalšímu zatýkání kosovských Albánců, a to i za pouhé nacionalistické projevy, jako nacionalistické nápisy na veřejných místech, tzv. slovní přestupky či vlastnění a šíření nacionalistické literatury. I přes tyto nálady bylo Kosovo v 80. letech územím Jugoslávie s nejnižší mírou kriminality. Zaznamenán byl ale nárůst diskriminace vůči kosovským Srbům, která se projevovala vyhrožováním, násilím či zanedbávaným vyšetřováním těchto činů ze strany policie albánské národnosti.¹¹⁷

Vzhledem ke vzrůstajícím protisrbským náladám však vznikalo také nacionalistické hnutí v Srbsku, čehož dokázal využít Slobodan Milošević. V roce 1987 při návštěvě Kosova přislíbil kosovským Srbům podporu a vyzval je k tomu, že se své země nesmí vzdát i přes těžký život v ní.¹¹⁸ Během svého přístupu k moci v roce 1989 Slobodan Milošević v kontextu vzrůstajícího nacionalismu a postkomunistické přeměny zrušil kosovskou autonomii.¹¹⁹ Začalo docházet k institucionalizaci a legalizaci diskriminace kosovských Albánců, kdy např. nemohli kupovat půdu od Srbů, došlo k zakázání nevlivnějších kosovskoalbánských deníků, televizí a rádií, většina Albánců z veřejného sektoru byla propuštěna či musela odstoupit, policejní složky se staly čistě srbskými a na albánské studenty se začaly vztahovat srbské osnovy.¹²⁰ Později, při rozpadající se Jugoslávii, Badinterova Rozhodčí komise¹²¹ odmítla žádost o zvážení Kosova jako nezávislého státu. Vznikla tak paralelní vládní struktura kosovského Albánce Ibrahima Rugovy, jež byl předsedou Demokratické ligy Kosova, a který chtěl mírovým odporem přilákat mezinárodní pozornost.¹²² Tento odpor spočíval v bojkotu mocenských struktur režimu a nevstupování do veřejných funkcí, díky čemuž Milošević ztrácel možnost poukazovat na alespoň zdánlivou legitimitu své politiky v Kosovu a musel tak dosazovat srbské funkcionáře.¹²³ Kosovští Albánci vřele podporovali Rugovův mírový způsob,

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹¹⁹ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.

¹²⁰ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹²¹ Komise byla sestavena Radou ministrů Evropského hospodářského společenství a předsedal jí prezident francouzské Ústavní rady Robert Badinter. Komise měla poskytovat právní poradenství a názory na problematiku sebeurčení národů v Jugoslávii. (PELLET, 1992)

¹²² OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.

¹²³ GIRGLE, Patrik. *Kosovo*.

jelikož jim byla známá brutalita z války v Chorvatsku a Bosně. Bylo jasné, že v té době nebyla vhodná situace na povstání, a to kvůli geografické poloze a nemožnosti importovat dostatečné množství zbraní.¹²⁴

Díky nové srbské ústavě ze září roku 1990 přišlo Kosovo o zbývající aspekty autonomie. Kosovskoalbánská elita reagovala přijetím deklarace o suverenitě Republiky Kosovo v rámci Jugoslávie a později přijala vlastní ústavu. V dubnu 1991 byl zvolen za „prezidenta“ republiky právě Rugova.¹²⁵ V září téhož roku proběhlo tajné referendum, ve kterém se přes 99 % hlasujících kosovských Albánců vyslovilo pro nezávislý stát. Nicméně mezinárodní společenství se prozatím rozhodlo uznávat pouze bývalé federální republiky.¹²⁶ Otázky Kosova byly v roce 1995, během Daytonského vyjednávání o ukončení války v Bosně, opět odsunuty, a to především díky ústřední roli Miloševiče v mírovém procesu.¹²⁷ Všechny předchozí události vedly k tomu, že kosovskoalbánská populace začínala být rozčarovaná z mírového odporu Rugovy a rostoucích represí ze strany Srbů. Došlo k radikalizaci obyvatel, protože začínali zastávat názor, že cíle mohou dosáhnout pouze násilím.¹²⁸

8.2. Srbsko-kosovská válka

Po zklamání z Daytonského vyjednávání ohledně kosovské nezávislosti tak padla volba na násilné řešení národnostní otázky. Vzhledem k tomu, že na jaře roku 1997 v Albánii zkolabovala vláda, byla rozpuštěna armáda a zmizela policie, tak se vyřešila otázka nedostatku zbraní. Ty zde byly ponechány ve státních zbrojnicích. V únoru a březnu 1998 podnikla srbská policie zátahy na klíčového muže Kosovské osvobozené armády (UÇK), Adema Jashariho, a rodiny s ním spojené, při nichž bylo zabito téměř 100 lidí. Tyto události spustily definitivně akce UÇK, která začala expedovat zbraně a uniformy z Albánie a začaly se formovat militantní skupiny.¹²⁹

¹²⁴ JUDAH, Tim. The Growing Pains of the Kosovo Liberation Army. *Kosovo: the politics of delusion*. s. 20–24

¹²⁵ GIRGLE, Patrik. *Kosovo*.

¹²⁶ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŘURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹²⁷ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo

¹²⁸ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŘURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹²⁹ JUDAH, Tim. The Growing Pains of the Kosovo Liberation Army. *Kosovo: the politics of delusion*. s. 20–24

Samotný konflikt je rozdělován do tří stádií. První se odehrávalo mezi dubnem 1996 a únorem 1998 a docházelo v něm k drobným konfliktům mezi kosovskoalbánskou a srbskou stranou. UÇK se snažila vyvolávat konflikt v oblasti, aby si tak vynutila srbský zásah, což by způsobilo zhoršení konfliktu a možnost zapojení se západních mocností. Od toho si pak kosovští Albánci slibovali cestu k vlastní nezávislosti. UÇK přitom na konci roku 1997 čítala přibližně pouze 200 mužů. Tato guerilla nebyla zpočátku mimo Kosovo a balkánské kruhy vůbec známá.¹³⁰

Druhá fáze znamenala silný postup ze strany Srbska, který probíhal do března 1999. Ten byl vyvolán zabráním třetiny kosovského území UÇK, což přinutilo Srby zmobilizovat téměř 50 000 vojáků a síly ministerstva vnitra. Jejich cílem bylo obnovení srbské kontroly nad Kosovem. Kosovští Albánci měli být při této akci vyhlazeni či donuceni k emigrování z Kosova. V této fázi přestala vést UÇK guerillovou válku a přešla na válku konvenční a v tom důsledku se srbské armádě podařilo do srpna ovládnout 90 % kosovského území. Během této doby muselo uprchnout asi 36 % kosovských Albánců.¹³¹

Poslední fází konfliktu pak bylo zapojení NATO do války na straně Kosova. 23. září 1998 požadovala OSN zastavení bojů a stažení srbských vojáků na své základny a zároveň omezení jejich počtu na běžný stav. Srbsko tak učinilo a následně byla v říjnu do Kosova vyslána mise OBSE. Její členové začali v Kosovu působit v listopadu, a to společně s leteckými silami NATO, přičemž měli dohlížet na ukončení bojů.¹³² Dohoda o ukončení bojů však byla uzavřena pouze mezi mezinárodním společenstvím a Srbskem, UÇK ji nerespektovala a zabrala předchozí pozice srbské armády, což opětovně roznítilo plnohodnotný konflikt. V lednu 1999 bylo nalezeno 45 zabitých kosovských Albánců a za jejich smrt obvinil vedoucí mise OBSE srbskou stranu, za což byl vyhoštěn ze země, jelikož Srbsko z masakru obviňovalo UÇK s tím, že tuto scénu záměrně vytvořili. O dalším postupu probíhalo na začátku února jednání mezi USA, Velkou Británií, Francií, Itálií, Ruskem a Německem na straně jedné a zástupci Kosova a Srbska. Ani po třech týdnech se však nepodařilo uzavřít dohodu a tak se v jednání pokračovalo v polovině března. Kosovo nakonec dohodu podepsalo díky tomu, že mu umožňovala po třech letech

¹³⁰ THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Bosna, Kosovo a Makedonie 1992-2001*.

¹³¹ THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Bosna, Kosovo a Makedonie 1992-2001*.

¹³² Ibid

referendum o budoucím statusu Kosova. Vzhledem k tomu, že srbská strana na dohodu nepřistoupila, začala NATO 24. března letecké útoky na srbské cíle. Cílem mělo být přinucení srbské strany ke stažení vojsk, přijetí mezinárodních vojsk v Kosovu a umožnění návratu uprchlíků a vysídlených osob. Srbsko však začalo protiútok proti kosovoalbánskému obyvatelstvu, UÇK začala naopak zabíjet Srby a osoby s nimi spolupracující.¹³³ Původně byly letecky vedeny jen na území Kosova a od dubna byly rozšířeny i na území srbské.¹³⁴

Na konci května připravila skupina G7 společně s Ruskem mírový návrh, který byl založen na základě předchozích návrhů, tedy zastavení bojů, stažení vojsk, odzbrojení UÇK, možnost návratu uprchlíků, vojenskou administrativu NATO a civilní administrativu OSN. Návrh počítal také s autonomním statusem Kosova. Vláda Jugoslávie 1. června tento návrh přijala.¹³⁵ Válka byla oficiálně ukončena 10. června 1999 rezolucí OSN č. 1244. Ta zároveň stanovila prozatímní administrativní misi UNMIK, která sloužila jako výkonný, soudní a legislativní orgán v Kosovu. Povinnosti mise zahrnovaly zajištění bezpečného prostředí, ve kterém se mohou bezpečně navrátit uprchlíci a vysídlené osoby, ve kterém může operovat mezinárodní civilní přítomnost, může být vytvořena přechodná administrativa a může být zajišťována humanitární pomoc.¹³⁶

8.3. Post-konfliktní situace v Kosovu

Po vojenské operaci se z Kosova stalo území s naprostým nedostatkem fungujících vládních institucí, právního státu, veřejných služeb a funkční ekonomiky. Formální vláda nad kosovským územím byla zachována Jugoslávii, ale za obnovení politického a ekonomického řádu byla zodpovědná OSN společně s NATO, OBSE a EU.¹³⁷ Vojáci nebyli schopni zajistit bezpečné podmínky pro nealbánská etnika, které stíhalo násilí, a v zemi panovala beztrestnost spolu s diskriminací. Tyto etnika byly opět vyháněny ze svých domovů, které byly posléze ničeny. Ve městech, kde žilo větší množství Srbů, bylo těmto obyvatelům vyhrožováno a ti z těchto důvodů prodávali své domy a Kosovo opouštěli. Albánci totiž viděli větší naději na samostatný stát v tom, že bude v zemi co

¹³³ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹³⁴ GIRGLE, Patrik. *Kosovo*.

¹³⁵ GIRGLE, Patrik. *Kosovo*.

¹³⁶ PHILLIPS, David L. a Nicholas BURNS. Liberating Kosovo: Coercive diplomacy and U. S. intervention.

¹³⁷ WEBBER, MARK. The Kosovo war: a recapitulation. *International Affairs*. s. 447-459

nejméně cizích etnik. Bývalí členové UÇK se ujali moci a začali ovládat zemi od průmyslu a pohraniční stráže až po média.¹³⁸

K dalším násilnostem došlo v březnu roku 2004. Ty vznikly ve městě Mitrovica na severu Kosova, které je rozděleno řekou na severní a jižní část. V té severní žilo převážně srbské obyvatelstvo a v jižní kosovo-albánské, které početně převažovalo.¹³⁹ Násilnosti byly způsobeny falešnou informací o tom, že Srbové nahnali do řeky tři kosovo-albánské děti, které se utopily. Během následujících dvou dnů ztratily mezinárodní bezpečnostní složky působící v Kosovu společně s místní policií kontrolu nad klidnou situací a v zemi se objevilo při nejmenším 33 nepokojů. Během nich bylo zničeno na 550 domů, 27 ortodoxních kostelů a klášterů, čímž došlo k vysídlení přibližně 4100 osob nekosovo-albánských etnik¹⁴⁰ a dle OSN bylo zabito 31 lidí. Napadeny byly také všechny sídla OSN v Kosovu, bylo zničeno téměř 200 jejich vozidel.¹⁴¹

Operace NATO pravděpodobně zahájila cestu Kosova k samostatnosti. Do roku 1999 nebylo jasné, že by ke kosovskému osamostatnění mohlo dojít, nicméně následná rezoluce OSN č. 1244 umožnila vydat se Kosovou směrem k samostatnému státu. Nejdříve šlo o tzv. mezinárodní protektorát a poté o stát, který čekal na osamostatnění, k čemuž došlo vyhlášením nezávislosti 17. února 2008.¹⁴² Ze ČS OSN uznalo kosovskou nezávislost 111 zemí, z EU je to 23 států. Srbsko samostatný kosovský stát neuznává, stejně tak je tomu ze strany Gruzie a Ruska.¹⁴³ Odpůrci uznání kosovské nezávislosti kritizovali tento krok jako nelegitimní, neférový a neefektivní. Dle jejich tvrzení toto uznání odporuje základním principům mezinárodního práva. Argumentem bylo také to, že nucení Srbska k uznání nezávislosti Kosova za cenu integrace EU nebude nutně muset být efektivní cestou pro dosažení lepších vztahů mezi zúčastněnými stranami.¹⁴⁴ Západní země, které uznaly nezávislost Kosova, předpokládaly, že postupná integrace Kosova a Srbska v rámci EU prostřednictvím urovnání konfliktu bude postupně vytvářet podmínky

¹³⁸ LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. s. 111–144

¹³⁹ PHILLIPS, David L. a Nicholas BURNS. Liberating Kosovo: Coercive diplomacy and U. S. intervention.

¹⁴⁰ BOUCKAERT, Peter. Failure to Protect: Anti-Minority Violence in Kosovo, March 2004. In: *Human Rights Watch*

¹⁴¹ PHILLIPS, David L. a Nicholas BURNS. Liberating Kosovo: Coercive diplomacy and U. S. intervention.

¹⁴² WEBBER, MARK. The Kosovo war: a recapitulation. *International Affairs*. s. 447-459

¹⁴³ *Who Recognized Kosova? The Kosovar people thank you*

¹⁴⁴ COPPIETERS, Bruno. Conflict resolution after the 2008 Georgia–Russia War: the Taiwan and Kosovo models as tools for mobilization and comparison. *Nationalities Papers*. s. 684

nezbytné pro pozitivní transformaci bývalého konfliktu a v konečném důsledku i finální řešení. Dále předpokládaly, že perspektiva evropské integrace bude dostatečně atraktivní, aby přesvědčila Srbsko v přijetí Kosova za rovnocenného partnera v tomto procesu.¹⁴⁵

8.4. Role EU v Kosovu

8.4.1. Vztahy EU a Kosova do války

Pozornost EU se na Kosovo zaměřila v létě 1991, kdy se objevila agrese Jugoslávské lidové armády vůči Chorvatsku a Slovinsku, ale vzhledem k tlaku ze směru Srbska se na probíhající Konferenci o Jugoslávii situaci nijak vážně nezabývala. Až ke konci téhož roku přijalo ES posudky Rozhodčí komise ohledně kosovského statusu, které se nepřikláněly k samostatnosti Kosova. Tato komise sice nezpochybňovala právo Kosova na autonomii v rámci Jugoslávie, nedoporučovala však diplomatické uznání, jako tomu bylo v případě Slovinska a Makedonie. V roce 1992 vyžadovala Evropská rada po srbské vládě, aby upustila od jakékoli další represe vůči Kosovu a zavedla seriózní dialog s kosovskými představiteli, a v prosinci pak volala po obnovení kosovské autonomie.¹⁴⁶

V říjnu 1995, těsně před zhoršením situace mezi etniky díky Daytonskému vyjednávání, požadovala Evropská rada opět udělení vysokého stupně autonomie pro Kosovo. EU však nepodnikla žádné politické kroky. V listopadu 1997 bylo Shromážděním EU přijato „Doporučení o evropské roli v prevenci a řešení krizí na Balkáně“, a to vzhledem ke zhoršujícím se vztahům mezi jednotlivými etniky. Doporučeno bylo také vypracování pohotovostního plánu ve spolupráci s NATO s cílem připravit se na vyslání evropských sil pro předcházení krizí a řešení přímo na místě.¹⁴⁷

8.4.2. Vztahy EU a Kosova po válce

EU se stala nedílnou součástí mezinárodního úsilí o vybudování nové budoucnosti pro Kosovo od roku 1999. V Kosovu EU působí v rámci mise EULEX a dále zde má od roku 2004 svůj úřad, který hraje klíčovou roli v realizaci evropské agendy v Kosovu s cílem podpořit jeho přiblížování k EU. Jako nedílná součást EEAS a zastoupení EK v Prištině zajišťuje úřad stálý technický a politický dialog s evropskými institucemi. V rámci tohoto úřadu působí od roku 2008 vysoký představitel EU, který poskytuje rady a podporu kosovské vládě v oblasti politických procesů, celkovou koordinaci pro přítomnost EU v Kosovu a přispívá k rozvoji a upevňování dodržování lidských práv a základních

¹⁴⁵ Ibid. s. 692

¹⁴⁶ TROEBST, Stefan. EUROPEAN CENTRE FOR MINORITY ISSUES (ECMI). *Conflict in Kosovo: Failure of Prevention?: An Analytical Documentation, 1992-1998.*

¹⁴⁷ Ibid

svobod. Evropské radě se pak tento představitel zodpovídá skrze vysokou představitelku EU.¹⁴⁸

V roce 2003 se v Řecku odehrával summit, kterého se účastnila EU a země západního Balkánu a Kosovo zde bylo zahrnuto do Soluňské agendy, která potvrzovala evropskou perspektivu těchto zemí.¹⁴⁹ Od roku 2004 pak došlo k navázání Evropského partnerství v rámci SAP se zeměmi Balkánu, a to včetně Kosova.¹⁵⁰ SAP slouží jako hlavní nástroj politického dialogu mezi kosovskou vládou a EK. Hlavním cílem politických a technických zasedání je provázet a sledovat reformy Kosova a proces přibližování k EU, zejména s ohledem na priority vymezené v evropském partnerství. Zasedání se konají jednou ročně a výsledkem každého zasedání jsou společně dohodnutá opatření, které mají být přijaty kosovskými orgány. Mezi hlavní záležitosti řešené pomocí tohoto dialogu patří justice, svoboda a bezpečnost, inovace, sociální politika, ale také různé oblasti hospodářství. Od roku 2010 došlo k většímu zapojení občanských organizací, které se před každým zasedáním zapojují do debat s kosovskými představiteli.¹⁵¹ Právě v souvislosti se Soluňskou agendou založila EU evropské partnerství se Srbskem a Černou Horou, zahrnující také Kosovo se samostatným plánem pro řešení priorit týkajících se Kosova. Tento plán byl doplňujícím řešením Standardů pro Kosovo schválených Radou bezpečnosti OSN. Oba plány předpokládaly zajištění stabilní budoucnosti pro bezpečné, demokratické a multietnické Kosovo.¹⁵²

Evropské partnerství se Srbskem, Černou Horou a Kosovem, které bylo definováno Radou bezpečnosti OSN 10. června 1999, bylo poprvé zahrnuto do nástrojů SAP 14. června 2004 Evropskou radou. Pro určené státy stanovilo řadu krátkodobých a střednědobých priorit. Krátkodobé i dlouhodobé priority pro Kosovo zahrnovaly témata demokracie a právního státu, regionální a mezinárodní spolupráce, vnitřní i vnější hospodářské otázky, životní prostředí, dopravu, energetiku, lidská práva a ochranu menšin, veřejné finance a spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.¹⁵³

¹⁴⁸ Political & economic relations. *European Union Office in Kosovo*

¹⁴⁹ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.*

¹⁵⁰ EUR-LEX. *COUNCIL REGULATION (EC) No 533/2004 of 22 March 2004 on the establishment of European partnerships in the framework of the stabilisation and association process.*

¹⁵¹ SAP Dialogue. *European Union Office in Kosovo / European Union Special Representative in Kosovo*

¹⁵² OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.*

¹⁵³ ROZHODNUTÍ RADY ze dne 14. června 2004 o zásadách, prioritách a podmínkách evropského partnerství se Srbskem a Černou Horou včetně Kosova, jak bylo vymezeno rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999 (2004/520/ES). *EUR-Lex*

K následným aktualizacím evropského partnerství došlo 30. ledna 2006 a 18. února 2008, tedy poté, co byl představen Nástroj předvstupní pomoci jako obnovený rámec pro poskytování finanční pomoci zemím, které chtějí vstoupit do EU.¹⁵⁴

Deklarace nezávislosti byla pro přítomnost EU v Kosovou zlomovým bodem, i když mezi ČS nepanuje jednota v jejím uznání. Mezi ČS, které ji neuznávají, patří Slovensko, Rumunsko, Španělsko, Kypr a Řecko, a to hlavně díky obavám o svou územní celistvost,¹⁵⁵ nicméně se tyto státy jakkoli nepokoušely mařit iniciativu EU na stabilizaci Kosova.¹⁵⁶ Pokud by se však Kosovo chtělo ucházet o členství v EU, tak by jej prvně musely uznat i tyto ČS.¹⁵⁷ Země, které Kosovo uznaly, se odvolávají na unikátní případ *sui generis*, který nelze interpretovat jako precedens pro další případy. Dle politických odborníků v rámci EU začal proces rozpadu Jugoslávie díky kosovské krizi v 80. letech a z jejich perspektivy tak byla kosovská nezávislost logickým vyvrcholením jugoslávského rozpadu.¹⁵⁸ Během jednoho roku od vyhlášení nezávislosti se pak díky podpoře EU podařilo Kosovu vytvořit institucionální struktury nezbytné pro fungování státu.¹⁵⁹

K dalšímu posunu došlo v červnu 2013, kdy Evropská rada zahájila s Kosovem vyjednávání o SAA. Aby Kosovo mohlo být do tohoto programu přijato, muselo splnit řadu podmínek z krátkodobých priorit, k čemuž dle EK a vysoké představitelky došlo.¹⁶⁰ Dohoda byla podepsána na konci října 2015 a poskytuje rámec pro politický dialog. Dále zahrnuje širokou spolupráci v různých oblastech, jako jsou justice, vnitřní záležitosti a další sféry politiky.¹⁶¹

V březnu 2011 byla Valným shromážděním OSN přijata rezoluce, jejímž prostřednictvím OSN pověřuje EU v napomáhání dialogu mezi Kosovem a Srbskem,

¹⁵⁴ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.*

¹⁵⁵ Evropská unie, Srbsko a Kosovo. *EurActiv.cz: portál o EU*

¹⁵⁶ NIELSEN, Christian Axboe. The Kosovo precedent and the rhetorical deployment of former Yugoslav analogies in the cases of Abkhazia and South Ossetia. *Southeast European and Black Sea Studies*. s. 171-189

¹⁵⁷ KRASNIQI, Gëzim. The EU's Relations with Kosovo – Achievements, Limits, Challenges.

¹⁵⁸ NIELSEN, Christian Axboe. The Kosovo precedent and the rhetorical deployment of former Yugoslav analogies in the cases of Abkhazia and South Ossetia. *Southeast European and Black Sea Studies*. s. 171-189

¹⁵⁹ YABANCI, Bilge. *Assessing the Impact of the European Union in Kosovo Conflict Resolution: Building States and Societies upon Tabula Rasa?*

¹⁶⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2013 Progress Report.*

¹⁶¹ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2015 Report.*

jehož cílem bylo zlepšení a stabilizace vzájemných vztahů¹⁶², konkrétně podpora spolupráce, dosahování pokroku k cestě do EU a zlepšování životů obyvatel.¹⁶³ K první dohodě mezi Kosovem a Srbskem došlo po deseti kolech jednání v dubnu roku 2013.¹⁶⁴ Strany se dohodly na patnácti bodech, mezi které patřilo mimo jiné to, že si strany nebudou vzájemně bránit v jejich cestě do EU.¹⁶⁵ Klíčové dohody pak byly dokončeny v srpnu 2015, kdy došlo ke stanovení obecných zásad pro založení Asociace pro kosovské obce, ve kterých převládá srbské etnikum. Těmto obcím byl přidělen vlastní statut a Asociace přijala legální rámec pro svou funkčnost a spolupráci s centrálními autoritami Kosova. K pokroku došlo také v zařazení kosovských Srbů do řad soudnictví a policie. Obecně tak dochází ke znatelnému zlepšení spolupráce mezi Kosovem a Srbskem, a to jak v politických a ekonomických otázkách, tak i v aktuální migrační problematice.¹⁶⁶

Pro Kosovo aktuálně existují dva hlavní strategické dokumenty. Jedním je Indikativní strategický dokument pro období 2014–2020, který byl přijat v srpnu roku 2014 a byl vytvořen ve spolupráci s kosovskou stranou. Stanovuje priority pro finanční asistenci skrze Nástroj předvstupní pomoci v daném období a převádí politické priority stanovené v rámci politiky rozšíření do klíčových oblastí, ve kterých je finanční pomoc nejvíce potřebná ke splnění příslušných kritérií. Strategie stanovuje smysluplné a reálné cíle, identifikuje klíčové akce a aktéry, popisuje očekávané výsledky, naznačuje měření a monitorování pokroku a stanovuje orientační alokace financí. Plánovaná revize strategie je plánována na polovinu období, nicméně na žádost EK k ní může dojít kdykoli.¹⁶⁷ Tím druhým je pak strategie pro rozšíření EU ve střednědobém časovém horizontu. Zaměřuje se na základy, do kterých patří právní stát, základní práva, posilování demokratických institucí, hospodářský rozvoj a konkurenceschopnost. Dále bere v potaz regionální spolupráci, kdy jsou důležité dobré vztahy se sousedními státy.¹⁶⁸

Důležitým bodem ve vzájemných vztazích je proces vízové liberalizace. Kosovo je jedinou zemí v regionu, jejíž občané potřebují víza pro cesty do schengenského

¹⁶² BEHA, Adem. Disputes over the 15-point agreement on normalization of relations between Kosovo and Serbia. s. 102-121

¹⁶³ EU relations with Kosovo*. *European Union - EEAS (European External Action Service)*

¹⁶⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2015 Report.*

¹⁶⁵ BEHA, Adem. Disputes over the 15-point agreement on normalization of relations between Kosovo and Serbia. s. 102-121

¹⁶⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2015 Report.*

¹⁶⁷ EUROPEAN COMMISSION. *INDICATIVE STRATEGY PAPER FOR KOSOVO* (2014-2020).*

¹⁶⁸ EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS: EU Enlargement Strategy.*

prostoru.¹⁶⁹ Tento proces začal probíhat od ledna 2012 a v prosinci 2015 bylo oznámeno, že Kosovu chybí splnění posledních několika bodů, aby mohlo žádat EK o zrušení vízové povinnosti. Úlohy, které musí Kosovo splnit, se týkají stejné oblasti, ve které působí mise EULEX, tedy soudnictví a jeho nezávislosti, vyšetřování kriminálních činů, přístupu k uprchlíkům atd.¹⁷⁰

EU poskytuje Kosovu finanční pomoc v rámci Nástroje pro stabilitu a pomocí dalších zdrojů¹⁷¹ a je zdaleka jediným největším dárcem poskytující pomoc Kosovu. Celkově poskytla od roku 1999 ekonomickou pomoc ve výši více jak 2 mld. eur,¹⁷² což z Kosova učinilo příjemce pomoci s nejvyšší částkou na obyvatele od EU.¹⁷³ Později začaly být Kosovu poskytovány finance i v rámci Nástroje předvstupní pomoci, kdy jsou tyto peníze využity pro podporu právního státu, ekonomiky, obchodu, průmyslu a reforem veřejné správy. V roce 2013 přijalo Kosovo díky tomuto nástroji finance ve výši 71,4 mil. eur.¹⁷⁴ Během roku 2014 pak bylo přijato 66 mil. eur.¹⁷⁵ Dle předběžného plánu by v období 2015–2020 mělo Kosovo obdržet dalších 561 mil. eur.¹⁷⁶ EU je pro Kosovo také hlavním obchodním partnerem, ovšem obchod je převážně jednosměrný a Kosovu tak vzniká velký obchodní deficit.¹⁷⁷ Důležité jsou také přímé zahraniční investice z EU, které např. v roce 1997 představovaly 10 % kosovského HDP.¹⁷⁸

8.5. Mise na podporu právního státu EULEX Kosovo

Tabulka 3: Přehled mise EULEX

Právní základ	Společná akce Rady 2008/124/SZBP ze 4. 2. 2008
Doba trvání	9. 12. 2008–14. 6. 2016
Personál	1 400 (2016)
Zúčastněné země	28 členských států + Kanada, Norsko, Švýcarsko, Turecko a USA (2016)

zdroj: GREVI, Giovanni. EULEX Kosovo. European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009). 2009, s. 353–368; What is EULEX?. European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website.

¹⁶⁹ KRASNIQI, Gëzim. The EU's Relations with Kosovo – Achievements, Limits, Challenges.

¹⁷⁰ Commission adopts final visa liberalisation report for Kosovo. In: *European Commission*

¹⁷¹ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2013 Progress Report.*

¹⁷² Political & economic relations. *European Union Office in Kosovo*

¹⁷³ WEBBER, Mark. The Kosovo war: a recapitulation. *International Affairs.* s. 447-459

¹⁷⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2013 Progress Report.*

¹⁷⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2015 Report.*

¹⁷⁶ EUROPEAN COMMISSION. *INDICATIVE STRATEGY PAPER FOR KOSOVO* (2014-2020).*

¹⁷⁷ KRASNIQI, Gëzim. The EU's Relations with Kosovo – Achievements, Limits, Challenges.

¹⁷⁸ HUGHES, James. Paying for Peace: Comparing the EU's Role in the Conflicts in Northern Ireland and Kosovo. *Ethnopolitics.* s. 287-306

Civilní mise EULEX Kosovo byla spuštěna za velmi obtížných politických podmínek. 4. února 2008 rozhodla Rada EU o založení mise EULEX Kosovo a stanovila vysokého představitele v Kosovu. Spuštění samotné mise předcházela tzv. vyšetřovací mise, která v Kosovu působila od ledna 2006, a jejími doporučeními pro EU bylo, aby byl vytvořen plánovací tým (EUPT), který by vytvořil misi na podporu právního státu zahrnující justici, policii a další aspekty. EUPT pro Kosovo vznikl v dubnu roku 2006 a jeho přístup byl založen na několika předpokladech. Bylo očekáváno, že vyjednávání o budoucím statusu Kosova skončí na přelomu let 2006/2007 a za změněných podmínek se ze země stáhne mise OSN UNMIK, načež Bezpečnostní rada OSN požádá o nahrazení mise EU. Dalším předpokladem bylo, že se budoucí mise bude zaměřovat na otázky monitorování, mentoringu a poradenství, a to díky rozsáhlému rozmístění mezinárodních expertů do místních struktur, čímž by byly misi ponechány jen některé výkonné pravomoci. Počátečním cílem mise tak mělo být přenést zodpovědnost a vlastnictví na lokální autority co nejrychleji, čímž by došlo k posílení místních kapacit. EUPT se skládal z 80 mezinárodních a 55 místních zaměstnanců a byl rozdělen do tří týmů: justičního, policejního a administrativního. Cílem bylo připravit podmínky pro snadný přechod z mise UNMIK na misi EULEX a zázemí pro fungování mise.¹⁷⁹

Mandátem mise je napomáhání kosovským institucím, justičním a donucovacím orgánům, jejich rozvoji a dále má zajišťovat to, aby tyto orgány nepodléhaly politickému vměšování a aby dodržovaly mezinárodně uznávané normy a evropské osvědčené postupy. Aby byl mandát mise naplněn, musí být plněny následující úkoly: monitorování příslušných kosovských institucí souvisejících s právním státem a poskytování jim poradenství a odborné vedení; zajišťování zachování a prosazování právního státu, veřejného pořádku a bezpečnosti, čehož může být dosaženo i zrušením operativních rozhodnutí kosovských orgánů; zajišťování, aby kosovské orgány nepodléhaly politickému vměšování; zajišťování řádného vyšetřování, stíhání a rozhodování v případech trestné činnosti, terorismu a válečných zločinů; přispívání k posílení spolupráce a koordinace v soudních řízeních, převážně v oblasti organizované trestné činnosti; přispívání v protikorupčním boji a strategii; a zajišťování, aby veškerá činnost byla v souladu s mezinárodními normami v oblasti lidských práv.¹⁸⁰ Výkonnostní mandát

¹⁷⁹ GREVI, Giovanni. The EU rule-of-law mission in Kosovo (EULEX Kosovo). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 353–368

¹⁸⁰ SPOLEČNÁ AKCE RADY 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-Lex*

mise je v konečném důsledku velmi podstatný, čímž se charakter této mise odlišuje od ostatních civilních misí. Soudní odborníci vedou často kriminální vyšetřování, stíhají podezřelé osoby a rozhodují u soudů. Policejní složka vede autonomní a přímé vyšetřování převážně v oblastech organizovaného, finančního a válečného zločinu a vede mezinárodní policejní spolupráci.¹⁸¹ V této misi lze spatřit také několik unikátních znaků. EUPT stanovil odhadovanou velikost mise pro její naplnění mandátu, která čítala 1900 mezinárodních a 1100 místních zaměstnanců. Se svým počtem personálu se tak jedná o největší civilní misi EU, která kdy byla vytvořena. Jedná se také o první misi, jejímž mandátem je mimo monitoringu také výkonná složka.¹⁸²

Mise je složena z několika složek: policejní, která působí podle potřeby i v rámci kosovských policejních sborů a na hraničních přechodech; justiční složka, která působí v rámci příslušných ministerstev a justičních orgánů; a celní složka působící v rámci celních orgánů Kosova. Dále mohou být využity speciální policejní jednotky. Hlavní ústředí mise bylo zřízeno v hlavním městě Kosova Prištině a podporou mu jsou regionální a místní kanceláře rozmístěné po celé zemi.¹⁸³ V základu je pak mise rozdělena do dvou divizí – divize posílení a divize výkonná.

Divize posílení podporuje kosovské instituce, soudní orgány a donucovací orgány v jejich cestě k větší odpovědnosti a udržitelnosti prostřednictvím programu strukturovaného vedení. Zjednodušeně si klade za cíl vybudovat kapacity a přenést znalosti na kosovské instituce, aby došlo k vytvoření spolehlivého právního státu a s ním spojených procesů v souladu s mezinárodně uznávanými standardy. Tato divize také podporuje normalizaci vztahů mezi Kosovem a Srbskem v rámci probíhajícího dialogu a asistuje v implementaci dohod, ke kterým díky EU obě strany dospěly. Mimo to poskytuje pomoc kosovským autoritám v cestě pro uvolnění vízového režimu a pracuje na vytvoření plně funkčního systému řízení migrace. Divize úzce spolupracuje s ministerstvy vnitra a spravedlnosti, státním zastupitelstvím, policií či celní službou a všechny aktivity jsou koncipovány jako společná snaha obou stran.¹⁸⁴ Výkonná divize se

¹⁸¹ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 204

¹⁸² GREVI, Giovanni. The EU rule-of-law mission in Kosovo (EULEX Kosovo). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 353–368

¹⁸³ SPOLEČNÁ AKCE RADY 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-Lex*

¹⁸⁴ The Strengthening Division. *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website*

zaměřuje na poskytování služeb právního státu, dokud pokrok místních autorit neumožní tyto služby vykonávat samostatně. V rámci aktuálního mandátu mise jsou soudci a prokurátoři mise EULEX začleněni do kosovských institucí a své funkce vykonávají v souladu s kosovským právem.¹⁸⁵

I přes dlouhou plánovací fázi mise se samotné spuštění, neobešlo bez problémů. Očekávalo se, že mise bude spuštěna s účastí 3200 osob, nicméně hned od počátku se potýkala s nedostatkem kvalifikovaného personálu.¹⁸⁶ Výzvy k účasti v misi probíhaly od října 2007 a i tak byla v květnu 2009 kapacita mise naplněna jen asi z 80 %.¹⁸⁷ Největší potíže byly se získáním odborníků z oblasti soudců, státních zástupců a vězeňské policie. Zahajovací fáze mise měla začít již v červnu 2008, ale kvůli problémům s personálem a přístupu ČS EU k uznání Kosova, byla zahájena až 9. prosince téhož roku. Problémy vznikly také při přechodu mise z OSN na EU, kdy se nekonal očekávaný hladký přechod.¹⁸⁸ Tento přechod měl zahrnovat předání nejenom autority na stranu mise EULEX, ale také vybavení, vozidel, budov a informací,¹⁸⁹ u kterých byly např. potíže se získáním soudní dokumentace od zaměstnanců působících v misi UNMIK.¹⁹⁰ Obě mise tak do operační fáze mise EULEX fungovaly souběžně, jelikož mise UNMIK nebyla ukončena tak rychle, jak se původně předpokládalo. To zapříčinilo nemožnost dodržet původní harmonogram mise EULEX, která do prosince běžela v tzv. hibernační fázi. Samotné ukončování mise UNMIK započalo až na konci června 2008.¹⁹¹

Většina úkolů obsažených v mandátu UNMIK je nyní plněna misí EULEX, pod kterou přešlo i značné množství personálu, který dříve působil pod OSN. Vazby mezi oběma misemi měly zajistit značný stupeň kontinuity v mezinárodní přítomnosti v Kosovu. V samotné operační fázi se však také vyskytují problémy. Ve vztahu policie a žalobců ukázala policie neochotu přijmout vedení ve vyšetřování ze strany žalobců. Dalším

¹⁸⁵ Executive Division. *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website*

¹⁸⁶ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 204

¹⁸⁷ GREVI, Giovanni. The EU rule-of-law mission in Kosovo (EULEX Kosovo). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 353–368

¹⁸⁸ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 204–205

¹⁸⁹ GREVI, Giovanni. The EU rule-of-law mission in Kosovo (EULEX Kosovo). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 353–368

¹⁹⁰ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 204–205

¹⁹¹ GREVI, Giovanni. The EU rule-of-law mission in Kosovo (EULEX Kosovo). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. 353–368

zdrojem napětí je významná úroveň nezávislosti soudní složky mise s ohledem na velení mise.¹⁹² V roce 2012 došlo k rekonfiguraci mise, kdy byl počet personálu snížen o 25 % a to z důvodu reflektování navýšení kosovských autorit.¹⁹³

Kosovský soudní systém stále není připraven vykonávat nezávisle a efektivně své funkce, což má několik příčin, jako nedostatek adekvátních platů a složení soudního personálu. Dalším problémem jsou místní soudci a státní zástupci, kteří jsou silně ovlivněni nestálým politickým a bezpečnostním kontextem, a tak přenechávají rozsudky nejkontroverznějších případů na personálu EULEX. Nevole ze strany Kosova je značná v případě sdílení policejních informací mezi misí EULEX a srbským ministerstvem vnitra, na němž se obě strany dohodly.¹⁹⁴ Kritika na soudní systém se vyskytuje v případě používání důkazů, kdy jsou často akceptovány anonymní dopisy, a to v závažných obviněních. Když byly žádány lepší důkazy, tak byly sice dodány a přijaty, ale nebyly ukázány přímo u soudu. Další problematikou soudnictví je to, že nejvyšší představitelé mise EULEX často uváděli, že dojde k dopadení a odsouzení těch „největších ryb“, nicméně k tomu nedošlo, a to především z důvodu, že by tyto akce mohly narušit politickou stabilitu. Příkladem může být obvinění guvernéra centrální banky Hashima Rexhepiho z korupce v červnu 2010, který byl zadržován pod dobu čtyř měsíců. Rozsudky v jeho případě nikdy nezmiňovaly důkazy a byla pouze evokována jejich existence.¹⁹⁵ V lednu 2012 pak byla stažena všechna obvinění, a to právě pro nedostatek důkazů. Tento proces je považován za velké pochybení ze strany EULEX, která má právě spravedlivě bojovat proti korupci a má pomoci místnímu soudnímu systému.¹⁹⁶

Další zdroje blízké misi a jiní vyšetřovatelé zabývající se misí, poukázali na to, že je často jinak přístupováno ke kriminálním činům ze strany kosovských Srbů a Albánců. V případě významného kosovského Srba Olivera Ivanovice, který byl znám svými usmiřovacími snahami v severním Kosovu (znázorněném na Obrázek 1), došlo k jeho obvinění z válečných zločinů, kterých se měl dopustit proti kosovským Albáncům. Oproti tomu kosovský Albánc Azem Sylja, blízký kosovskému premiérovi, nebyl obviněn

¹⁹² PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 204–205

¹⁹³ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo*.

¹⁹⁴ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 204–205

¹⁹⁵ CAPUSSELA, Andrea. *Eulex in Kosovo: a shining symbol of incompetence*.

¹⁹⁶ CAPUSSELA, Andrea. *EU fiasco: the case of Kosovo's Central Bank*.

v případě několika vražd, se kterými je spojován.¹⁹⁷ Ten je nyní členem kosovského parlamentu a jeho případ se stále řeší.¹⁹⁸ Britská právnička Maria Bamieh, která působila v misi, spojuje s korupcí samotnou misi. Podle ní existují úzké vazby mezi představiteli mise a některými podezřelými, díky čemuž mělo docházet k uplácení a uzavírání případů.¹⁹⁹ Ze strany EULEX pak mělo být vyhrožováno stíháním kosovskému investigativnímu novináři, který se zabýval korupčními případy na straně mise.²⁰⁰

I z těchto důvodů je spolupráce mezi Srby a misí EULEX v severním Kosovu problematická. V červenci 2014 zde proběhly protesty místních obyvatel, kteří požadovali zajištění bezpodmínečné ochrany kosovských Srbů. Ti jsou z jejich pohledu často nespravedlivě obviňováni a pocítují vůči sobě kosovský nátlak, která je způsobován misí EULEX. Pokud by k tomuto jednání mělo docházet i nadále, zvažovali by svou účast v kosovských institucích, což patří mezi jednu z podstat cílů mise.²⁰¹ V záležitosti severního Kosova a výkonu mise v této oblasti tak probíhají neustále jednání a veřejné debaty.²⁰² Aktuálně se jedná o prodloužení mise, jejíž mandát je platný do 14. června. Současná vláda Kosova by uvítala prodloužení mise, jelikož ji nepovažuje za naprosté selhání a vidí v ní určitý přínos. Opačného názoru je však opozice, která poukazuje na neefektivitu, skandály a korupční aféru.²⁰³

¹⁹⁷ KAMPMARK, Binoy. The Rule of Lawlessness: EULEX in Kosovo.

¹⁹⁸ GAZETAEXPRESS. Azem Syla: I will cooperate with justice authorities.

¹⁹⁹ KAMPMARK, Binoy. The Rule of Lawlessness: EULEX in Kosovo.

²⁰⁰ RSF. Investigative journalist receives threats from EU Kosovo mission.

²⁰¹ TOTA, Elton. Protests in the North, Serbs threaten that they will suspend cooperation with EULEX.

²⁰² Discussion on Rule of Law in the North of Kosovo. In: *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website*

²⁰³ TOTA, Elton. Pros and cons for the continuation of EULEX mission

9. GRUZIE

Obrázek 2: Mapa Gruzie s vyznačenými separatistickými regiony

zdroj: Wikipedia, 2009

9.1. Historické kořeny konfliktu

9.1.1. Jižní Osetie

V Gruzii žije přes 80 etnických skupin. Těmi největšími a politicky významnými jsou Gruzínci, Arméni, Rusové, Abcházci a Osetinci.²⁰⁴ K určitému napětí docházelo již ve 20. letech 20. století, kdy ze strany Jižní Osetie došlo k neúspěšným pokusům o vyhlášení nezávislosti, které skončily tím, že se Jižní Osetie stala jen autonomním regionem na území Gruzie.²⁰⁵ I přes to, že v roce 1918 uznala bolševická vláda Ruska nezávislost a teritoriální celistvost Gruzie, tak v roce 1920 došlo ke stupňování ruského tlaku, jehož cílem bylo sovětizovat území strategického Kavkazu. Právě za pomoci ruské vlády se Jižní Osetie snažila osamostatnit, ale tyto snahy potlačila gruzínská vláda a eliminovala vznik komunistické enklávy na svém území. V únoru 1921 došlo k okupaci Gruzie

²⁰⁴ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 92

²⁰⁵ NICHOL, Jim. CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. *Russia-Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for U.S. Interests*.

sovětskou armádou a v roce 1922 a vytvoření autonomní oblasti Jižní Osetie, která spadala společně s Gruzíí, Arménií a Ázerbájdžánem pod Zakavkazskou sovětskou socialistickou republiku.²⁰⁶

Za existence Sovětského svazu existovaly mezi Gruzínci a Osetinci běžně smíšené rodiny a nevyskytovaly se jakékoli národnostní problémy. Gruzie byla jednou z prvních mezi sovětskými republikami, která požadovala své právo na nezávislost. K nezávislosti byla Gruzie hnána vlnou nacionalismu, který se projevoval např. tím, že byla vyžadována znalost gruzínského jazyka ve veřejných sférách v celé zemi a nebyl brán ohled na další etnické skupiny.²⁰⁷ Nacionalistické hnutí se začalo radikalizovat poté, co sovětské jednotky potlačily demonstraci v dubnu 1989.²⁰⁸ K požadavkům na větší nezávislost se ale připojili i Abcházci a Arméni. Osetinci požádali o větší autonomii, respektive nezávislost, na podzim roku 1989 a na území Jižní Osetie začalo docházet k preferování Osetinců před Gruzínci, hlavně na nižší úrovni státní správy. V reakci na tyto události byl 23. listopadu 1989 uspořádán mírový pochod Gruzínců směrem na Cchinvali, což je hlavní město autonomní oblasti Jižní Osetie. Za pomoci místní milice a ruského oddílu vojska ministerstva vnitra Sovětského svazu došlo k uzavření silnice do města a během opatření bylo zraněno a zabito několik lidí.²⁰⁹

Výzvy k nezávislosti, jediný oficiální jazyk a následné referendum o nezávislosti společně se zvolením nacionalistického vůdce Zviada Gamsakhurdia za prezidenta v květnu 1991 vedlo k tomu, že napětí eskalovalo do násilného konfliktu. Nezávislost na Sovětském svazu byla vyhlášena 9. dubna 1991.²¹⁰ Nová nezávislá republika zahrnovala i Autonomní republiku Abcházie a Autonomní oblast Jižní Osetie. Mezinárodní společenství uznalo nezávislost státu s hranicemi bývalé Sovětské socialistické republiky

²⁰⁶ DARCHIASHVILI, Vakhtang. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Gruzínsko-osetinský konflikt*.

²⁰⁷ Ibid

²⁰⁸ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 92

²⁰⁹ DARCHIASHVILI, Vakhtang. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Gruzínsko-osetinský konflikt*.

²¹⁰ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 92

Gruzie.²¹¹ Tyto autonomní území přitom chtěly zůstat členy Sovětského svazu, a to z důvodu své odlišnosti od gruzínské majority, díky které se cítili ohroženi.²¹²

9.1.2. Abcházie

Za stalinismu byly pronásledovány a ničeny politické a kulturní elity Abcházie. Během tohoto období zaznamenala Abcházie masivní příliv Gruzínců, kdy se jejich podíl na abchazském území snížil až na 18 % v roce 1989. Politika pogruzínšťování spustila několik krátkých období násilí v letech 1957, 1967, 1978 a 1981. Nacionalistická politika za vlády Gamsakhurdia pak znamenala jen zhoršení situace a přinutila Abcházce k založení vlastního státu, aby si zajistili své etnické přežití. Zároveň s vyhlášením gruzínské nezávislosti v roce 1991 obnovila Abcházie svou ústavu z roku 1925, v níž byla Abcházie definována jako nezávislý stát svázaný s Gruzii na základě zvláštní unijní dohody, a prohlásila touhu opustit Gruzii a zůstat součástí Sovětského svazu, respektive Ruska. Gruzie zareagovala vysláním vojenských jednotek do regionu Gali v srpnu 1992 a odřízla Abcházii od Ruska. Následně se muselo stáhnout abchazské vedení z hlavního města Sukhumi, které se ale okamžitě přeskupilo a organizovalo v guerillový odboj. S podporou Čečenců a ruského letectva tak rychle obsadili své původní území a Gruzínská kontrola zůstala pouze na východě. Klid zbraní byl vyhlášován a porušován až do května roku 1994, kdy Dohoda z Moskvy stanovila příměří a oblast bez přítomnosti vojsk. Současně vydala Rada bezpečnosti OSN Rezoluci 854, díky které vznikla pozorovací mise OSN v Gruzii (UNOMIG). Rusko také vyslalo do oblasti jednotky na udržování míru. Od té doby byly násilnosti vzácné, a to i přes výrazné zhoršení situace v letech 1998, 2001, 2006 a 2008, které obě strany přivedly téměř k nové válce.²¹³

9.2. Ozbrojený konflikt s Jižní Osetií v letech 1991–1992

Vývoj z počátku 90. let v Gruzii mířil k ozbrojenému konfliktu s Jižní Osetií. Již v roce 1990 docházelo k nepravdělným střetům mezi Gruzínci a Osetinci, konfliktu však přispívala také oblast politicko-právní. Tehdejší Nejvyšší rada Gruzie, což byl zastupitelský orgán v sovětské Gruzii, omezila v roce 1990 možnost účasti v parlamentních volbách regionálním politickým uskupením. V září 1990 Jižní Osetie reagovala vyhlášením nezávislosti své autonomní oblasti se statusem republiky v rámci

²¹¹ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.*

²¹² WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. *The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia.* WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager.* s. 93

²¹³ *Ibid.* s. 94

Sovětského svazu. Jižní Osetie tak nikdy nechtěla plnou nezávislost, ale jen nezávislost na Gruzii.²¹⁴

Jižní Osetie bojkotovala první svobodné gruzínské volby v říjnu 1990 a v prosinci uspořádali své vlastní volby.²¹⁵ Gruzie na tuto situaci zpočátku reagovala pouze ekonomickou blokádou²¹⁶, ale později Gamsaskhurdiova vláda přijala zákon o zrušení autonomního statusu Jižní Osetie a kvůli mimořádnému stavu v tomto regionu do něj byly vyslány gruzínské milice. Konfliktní situaci se snažila řešit Gorbačova vláda Sovětského svazu tím, že zrušila jak vyhlášení nezávislosti Jižní Osetie, tak gruzínský zákon o zrušení autonomní oblasti. Vznik konfliktu je pak přisuzován spíše než etnickým odlišnostem vzrůstajícím nacionalistickým náladám na obou stranách. Nacionalistická gruzínská vláda byla nezkušená a dopouštěla se chyb ve vztahu k jiným národnostem, čehož využili právě osetinští nacionalisté, kteří proklamovali to, že je chce gruzínská vláda vyhladit a vyhnat z domovů. Velkou roli zde hrál také Sovětský svaz, respektive Rusko. Gruzie patřila mezi nejvíce protisovětsky zaměřené státy Sovětského svazu a sovětská, respektive ruská, vláda viděla v nezávislé Gruzii riziko ztráty celého Kavkazu. Z tohoto důvodu se Rusko rozhodlo aktivně podporovat separatismus na gruzínském území a podpořit Jižní Osetii vojensky.²¹⁷

Ozbrojený konflikt probíhal od ledna 1991 do července 1992 převážně v oblasti hlavního města Jižní Osetie. Na gruzínské straně bojovalo několik skupin, od neprofesionální Národní gardy po spontánně vzniklé skupiny, mezi kterými neprobíhala takřka žádná koordinace. Na osetinské straně bojovala Jihoosetinská republikánská garda, místní dobrovolníci a ruský oddíl vnitřního vojska ministerstva vnitra Sovětského svazu. Útoky probíhaly často na civilní cíle a civilisty, o život přišlo asi tisíc obyvatel a dalších 60 tisíc se muselo odstěhovat.²¹⁸ Ukončení konfliktu proběhlo Dohodou ze Soči za asistence OBSE, která stanovila okamžitý klid zbraní a oblast bez přítomnosti vojsk. Dohodu následovalo zřízení pozorovací mise OBSE, Ruskem vedené mírové síly a

²¹⁴ DARCHIASHVILI, Vakhtang. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Gruzínsko-osetinský konflikt*.

²¹⁵ Ibid

²¹⁶ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 93

²¹⁷ DARCHIASHVILI, Vakhtang. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Gruzínsko-osetinský konflikt*.

²¹⁸ Ibid

vytvoření tzv. Společné kontrolní komise, která měla zajišťovat spolupráci mezi stranami na každodenní bázi.²¹⁹

9.3. Pětidenní válka v srpnu 2008

Od Dohody ze Soči vystupovalo Rusko jako prostředník mezi konfliktními stranami a zaručovalo mír v konfliktní zóně. Situace mezi Gruzii a Jižní Osetií se průběžně zlepšovala a došlo ke zlepšení obchodních vztahů. Ve vesnici Ergenti, která se nachází na území Gruzie a sousedí s hlavním městem Jižní Osetie, vznikly trhy, na kterých se prodávalo pašované zboží, a zisk plynul ke kriminálním skupinám z obou stran. Díky korupci gruzínských úředníků tak Gruzie přicházela ročně o desítky milionů dolarů ročně na clech, nicméně pozitivní stránka tohoto problému bylo právě ono zlepšení vztahů mezi Osetinci a Gruzinci.²²⁰

Po zvolení Vladimira Putina za ruského prezidenta se situace začala opět měnit. Rusko si potřebovalo hájit své zájmy na Kavkaze, především maximalizaci své energetické politiky tím, že znemožní fungování alternativních cest ropy a plynu a tím, že zastaví možnost Gruzie stát se členem NATO. Gruzie začala postupně obracet priority své zahraniční politiky směrem k Západu, především USA. Rusko začalo nabízet obyvatelům Abcházie a Jižní Osetie nejenom ruské občanství, kdy v roce 2009 mělo ruské občanství přibližně 90 %, ale také ruský důchod v Jižní Osetii, který byl mnohonásobně vyšší než ten jihoosetinský. To Rusku posloužilo jako záminka k ozbrojenému zásahu proti Gruzii v srpnu 2008. Od roku 2004 chtěla Gruzie zapojit do řešení situace USA a EU, čímž chtěla vyvážit nepoměr sil ve Smíšené kontrolní komisi, ve které do té doby měly převahu strany Ruska a Severní a Jižní Osetie. Ke konci roku začala Gruzie podporovat alternativní vlády Jižní Osetie, konkrétně vládu Vladimíra Sanakojeva a smyslem bylo vytvoření alternativní vlády pro Osetince. Gruzie podporovala různé sociální projekty v Jižní Osetii s cílem zlepšit své postavení na osetinské straně. Tímto postupem se však cítila ohrožena separatistická vláda tehdejšího prezidenta Eduarda Kokojty. Vztahy se i díky Rusku, které stále podporovalo separatistické regiony, nadále zhoršovala.²²¹

²¹⁹ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 93

²²⁰ DARCHIASHVILI, Vakhtang. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Gruzínsko-osetinský konflikt*.

²²¹ Ibid

Samotná válka začala v noci ze 7. na 8. srpna 2008, kdy Gruzie zaútočila na Jižní Osetii, aby „obnovila ústavní pořádek“. 8. srpna Rusko vyslalo své jednotky do Jižní Osetie, což byla největší ruská vojenská operace od rozpadu Sovětského svazu. Osetinské polovojenské jednotky započaly etnické čištění gruzínských vesnic na svém území a přinutily tak desítky tisíc etnických Gruzínců opustit své domovy. 9. srpna gruzínský parlament schválil prezidentský dekret vyhlášující válečný stav s Ruskem a stanné právo na území Gruzie. 12. srpna Rusko pozastavilo vojenské operace a přijalo příměří sjednané francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym. 26. srpna Rusko oficiálně uznalo Jižní Osetii a Abcházii za nezávislé a suverénní státy.²²² Gruzínská vláda na základě tohoto aktu přerušila 29. srpna diplomatické vztahy s Ruskem, které tento akt opětovalo a navíc se Gruzie rozhodla ukončit své členství ve Společenství nezávislých států, které sdružuje některé bývalé republiky Sovětského svazu.²²³ 8. září Rusko oznámilo v návaznosti na mírovou dohodu zprostředkovanou EU, že v Jižní Osetii a Abcházii zůstanou rozmístěny jejich vojenské jednotky a 17. září podepsalo dohody o spolupráci s těmito regiony.²²⁴ Gruzii k tomu vedla neefektivita misí OSN a OBSE, které zde probíhaly. Bývalý gruzínský prezident Mikheil Saakashvili např. uvedl, že pozorovací mise OSN (UNOMIG) je neefektivní a nelitoval by, pokud by byla ukončena.²²⁵

K problematice uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie se vztahuje tzv. Kosovský precedens. Ruská vláda při uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie použila morální a legální argumenty podobné těm, které byly uvedeny západními zeměmi při uznání jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosovem v roce 2008. Z ruského pohledu toto uznání vytvořilo precedens pro odtržení Abcházie, Jižní Osetie, ale i dalších regionů. Tehdejší ruský prezident Dmitrij Medveděv prohlásil, že bude nemožné sdělit Abcházii a Jižní Osetii to, že pro ně není uznání možné, ale v případě Kosova to možné bylo, protože v mezinárodních vztazích nemůžou existovat pravidla platná jen pro někoho. Ještě před vypuknutím války v srpnu 2008 oponovala gruzínská vláda Západu v rozhodnutí uznat Kosovo, jelikož se obávala právě tohoto precedentu, který by mohl být později aplikován v jejím vlastním konfliktu.²²⁶ Proti tomuto precedentu se vyjádřil tehdejší prezident Kosova Fatmir Sejdiu. Uvedl, že Kosovo nemůže sloužit jako

²²² MIKABERIDZE, Alexander. *Historical dictionary of Georgia*.

²²³ ISAKHANYAN, Par Levon. EUMM - Georgia: the European Union monitoring mission.

²²⁴ MIKABERIDZE, Alexander. *Historical dictionary of Georgia*.

²²⁵ Saakashvili: UN Mission not Effective. In: *Civil.Ge: Daily News Online*

²²⁶ COPPIETERS, Bruno. Conflict resolution after the 2008 Georgia–Russia War: the Taiwan and Kosovo models as tools for mobilization and comparison. s. 680–681

exemplární případ pro ruské uznání Abcházie a Jižní Osetie, jelikož se v případě Kosova jedná o *sui generis* a kosovskou otázku suverenity tak nelze srovnávat s jinými regiony.²²⁷ Z pohledu mezinárodního práva se o precedentu také nedá hovořit. Jde totiž o konflikt dvou ekvivalentních principů mezinárodního práva, kdy Abcházie a Jižní Osetie opírají své nároky o princip sebeurčení národů a Gruzie o princip nenarušitelnosti teritoriální integrity. Z politické perspektivy jde o jinou situaci. Kosovo dosáhlo samostatnosti díky podpoře Západu, u Gruzie však západní státy podporují její teritoriální integritu.²²⁸

9.4. Role EU v Gruzii

9.4.1. Vztahy EU a Gruzie do války v roce 2008

Vztahy mezi EU a Gruzii se datují od roku 1992, tedy krátce poté, co Gruzie vyhlásila svou nezávislost.²²⁹ Problematika konfliktu s Abchází a Jižní Osetií se v roce 2001 dostala do Strategického dokumentu pro Gruzii, který byl vydán EU. Ten se mimo jiné zabýval také gruzínskou ekonomickou situací a konflikty považoval za hlavní překážku pro rozvoj Gruzie a stabilitu v regionu.²³⁰ Od roku 2003 byla Gruzie jedním z důležitých zájmů EU a USA. EU se zaměřovala na rekonstrukci a právní stát, USA pak na poskytování vojenského poradenství a vyzbrojování. Zpočátku nebyl jižní Kavkaz obsažen v EPS, nicméně později byl region zmíněn v Evropské bezpečnostní strategii a byl označen za lokalitu, kde by EU měla projevit silnější a více aktivní zájem. V návaznosti na to EU jmenovala vysokého představitele pro jižní Kavkaz. Mandát tohoto představitele byl omezen na podporu aktivit OSN a OBSE a již existující mechanismus řešení konfliktu.²³¹ Vzájemný vztah začínal nabírat na důležitosti po zařazení Gruzie do EPS společně s Arménií a Ázerbájdžánem, ke kterému došlo v červnu 2004.²³² EU si stanovila za cíl řešení konfliktu s Abchází a Jižní Osetií, nicméně dopad její činnosti na tento problém byl až do rusko-gruzínské války v roce 2008 zanedbatelný.²³³

²²⁷ “Kosovo no S. Ossetia or Abkhazia”. In: *Latest news in English - on B92.net*

²²⁸ FRIČOVÁ, Magdalena, Michal THIM a Luboš VESELÝ. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?*

²²⁹ EU relations with Georgia. *European Union - EEAS (European External Action Service)*

²³⁰ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 89–90

²³¹ OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union’s Civilian Missions in Georgia and Kosovo. s. 22–41

²³² COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *General Affairs and External Relations Council, Conclusions: 2590th Council Meeting.*

²³³ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 88

V červenci 2004 došlo v Gruzii ke spuštění civilní mise EUJUST Themis, která se zaměřovala na právní stát. Jednalo se o první misi EU s tímto zaměřením a první misi SBOP v post-sovětském prostoru. Civilní mise měly původně doprovázet mise vojenské, ale tato mise byla spuštěna samostatně. Situace v Gruzii v té době nebyla považována za krizovou či post-krizovou, aby bylo potřeba spustit operaci SBOP.²³⁴ V rámci této mise tak byl vyslán vysoce zkušený personál, který podporoval, školil a radil ministerstvům, vysokým úředníkům a příslušným subjektům na úrovni ústřední vlády.²³⁵ Mise oficiálně dosáhla svých cílů a úspěšně tak byla ukončena v červenci 2005 i přesto, že někteří odborníci navrhovali prodloužení mise, což nebylo povoleno. Namísto toho bylo rozhodnuto, že do úřadu vysokého představitele v Tbilisi budou přesunuti dva experti z této mise, čímž byly vyvolány obavy, že bude promarněno to, o co se mise snažila. Gruzínská strana však iniciovala začlenění strategie implementace do svého Akčního plánu EPS.²³⁶

Rámec pro bilaterální spolupráci mezi EU a Gruzii zůstal spíše na technické úrovni, ale díky prvnímu Akčnímu plánu EPS a pozměňovacímu mandátu vysokého představitele pro jižní Kavkaz začala EU více přispívat ke konfliktnímu managementu v Abcházii a Jižní Osetii, a to na principu zachování územní celistvosti Gruzie. Řešení konfliktu bylo šestou prioritní oblastí v Akčním plánu a nezahrnovalo konkrétní kroky, kterými by EU měla přispět v této oblasti. V roce 2006 se však EU stala největším mezinárodním dárcem (s výjimkou Ruska) pro separatistické regiony Abcházie a Jižní Osetie. V tomto okamžiku se politika EU ohledně řešení konfliktu soustředila hlavně na rozvoj Gruzie s tím cílem, aby se stala více atraktivní pro obyvatele separatistických částí.²³⁷

Pro období 2007–2013 existoval Strategický dokument pro spolupráci EU a Gruzie, který byl vytvořen společně s gruzínskými autoritami a plně zohledňoval národní priority Gruzie. Mezi hlavní strategické cíle ve vzájemné spolupráci patřilo neustále sblížování, které by umožnilo blízkou politickou i ekonomickou spolupráci a směřování Gruzie k plnohodnotné demokracii a tržnímu hospodářství. Ve vzájemné spolupráci docházelo také k implementaci EPS. V oblasti bezpečnostních otázek byl kladen důraz na silnou a

²³⁴ KUROWSKA, Xymena. EUJUST THEMIS (Georgia). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 201–204

²³⁵ Mission description. *European Union - EEAS (European External Action Service)*

²³⁶ KUROWSKA, Xymena. EUJUST THEMIS (Georgia). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 201–202

²³⁷ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo*. s. 22–41

stabilní vládu a na řešení otázky separatistických regionů.²³⁸ EU kladla velký důraz na řešení konfliktů v těchto regionech a aktivně se podílela na probíhajících snahách o dosažení mírového ujednání, a to prostřednictvím speciálního představitele pro jižní Kavkaz a poskytováním finanční pomoci pro rekonstrukci a obnovu v konfliktních zónách.²³⁹

Převážná část iniciativy a finančních prostředků od EU byla směřována na obnovovací projekty s cílem přispět k rozvoji ekonomiky a infrastruktury a tím budovat důvěru mezi jednotlivými stranami. EU přidělila v letech 1997–2006 25 mil. eur do Abcházie a 8 mil. eur do Jižní Osetie. Tento trend pokračoval do první poloviny roku 2008, kdy bylo do těchto oblastí přiděleno dalších 10 mil. eur, které byly alokovány také do projektů obstarávající potřeby vnitřně vysídlených osob na obou stranách konfliktu.²⁴⁰

9.4.2. Vztahy EU a Gruzie po válce v roce 2008

Po uznání abchazské a jihoosetinské nezávislosti Ruskem EU vyžadovala, aby bylo mírové a trvalé řešení založeno na plném respektování principů nezávislosti, suverenity a teritoriální celistvosti, které jsou uznávány mezinárodním právem. EU také jmenovala speciálního představitele pro krizi v Gruzii.²⁴¹ Vzhledem k překrývajícím se kompetencím a funkcím speciálního představitele pro krizi v Gruzii a jižní Kavkaz, což způsobovalo neefektivitu, došlo v září 2011 ke sloučení těchto pozic.²⁴²

EU se etablovala za hlavního diplomatického vyjednaváče v rusko-gruzínském konfliktu²⁴³ tak, že se tehdejší francouzský prezident Nicolas Sarkozy (v té době byla Francie také předsednickou zemí EU) snažil rychle vyřešit tuto situaci.²⁴⁴ Francouzské předsednictví v EU, společně s předsedou OBSE, bylo velmi nápomocno při zprostředkování šestibodového plánu příměří, který Rusko a Gruzie odsouhlasily 12. srpna.²⁴⁵ Tyto body byly následující:

²³⁸ EUROPEAN COMMISSION. *EUROPEAN NEIGHBOURHOOD AND PARTNERSHIP INSTRUMENT: GEORGIA: COUNTRY STRATEGY PAPER 2007-2013*. s. 6–7

²³⁹ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 90

²⁴⁰ Ibid. s. 91

²⁴¹ GLIÈRE, Catherine. *EU security and defence: core documents 2008 : volume IX*. s. 300–301

²⁴² PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 202

²⁴³ POPESCU, Nicu, Mark LEONARD a Andrew WILSON. *Can the EU win the peace in Georgia?* s. 1

²⁴⁴ ISAKHANYAN, Par Levon. EUMM - Georgia: the European Union monitoring mission.

²⁴⁵ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 92

- 1) Neuchylování se k použití síly;
- 2) Definitivní ukončení nepřátelských akcí;
- 3) Poskytnutí volného přístupu pro humanitární pomoc;
- 4) Gruzínské vojenské jednotky se musí vrátit na své běžné základny;
- 5) Ruské vojenské jednotky se musí vrátit na pozice, které zaujímaly před vypuknutím nepřátelských akcí. Ruské mírové síly přijmou dodatečná bezpečnostní opatření, dokud nebude vypracován mezinárodní mechanismus;
- 6) Bude zahájeno mezinárodní jednání o způsobu zajištění bezpečnosti a stability v Abcházii a Jižní Osetii.²⁴⁶

8. září pak Sarkozy představil nový dokument, který obsahoval další opatření pro efektivní implementaci plánu z 12. srpna. Tento dokument zahrnoval tři sekce. První se zabývala stažením vojenských jednotek, kdy Rusko muselo stáhnout všechny jednotky mírových sil, které se nacházely na gruzínském území, během sedmi dnů. Dále muselo stáhnout mírové jednotky z oblastí sousedících s Jižní Osetií a Abcházíí na místa, kde se nacházely před vypuknutím konfliktu, a to během deseti dnů. Do 1. října se také musely stáhnout gruzínské jednotky na domovské základny. Druhá sekce zahrnovala mezinárodní pozorovací mechanismus, jež potvrzoval další působení pozorovacích jednotek OSN a jednotek OBSE na území Gruzie. Mělo také dojít ke zrychlení příprav k vyslání pozorovatelských jednotek z EU v minimálním počtu 200 osob, které by byly rozmístěny v těsné blízkosti Jižní Osetie a Abcházie. Poslední sekce se zabývala dalšími mezinárodními jednáními.²⁴⁷ Následující návštěva německé kancléřky Angely Merkel v Rusku a Gruzii, která se uskutečnila 15.–17. srpna dále prokázala, že dva ze tří z „Velké Trojky“²⁴⁸ nahlízejí na danou problematiku stejně. V době, kdy byla podepsána dohoda o realizaci mezi Ruskem a Gruzii, dala Evropská rada plnou podporu dohodě o příměří a zavázala se k podpoře a zajištění mírového a trvalého řešení konfliktu v Gruzii, a to především díky civilní pozorovací misi EUMM.²⁴⁹ 2. září 2008 začala v Gruzii průzkumná mise EU, která měla za cíl shromáždit příslušné informace a přichystat potenciální civilní misi SBOP, která by zohledňovala a doplnila dosavadní mandáty pro

²⁴⁶ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. 12453/08 (*Presse* 236).

²⁴⁷ ISAKHANYAN, Par Levon. EUMM - Georgia: the European Union monitoring mission.

²⁴⁸ V politice EU představuje „Velkou Trojku“ Francie, Německo a Velká Británie.

²⁴⁹ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 92–93

doposud přítomnou OSN a OBSE.²⁵⁰ Tým mise byl složen ze zástupců Generálního sekretariátu Evropské rady (zejména Situačního centra a CPCC) a expertů CRT. Počáteční počet personálu mise (nejméně 200) byl dohodnut 8. září mezi francouzským a ruským prezidentem a od spuštění mise čítal v určitém období až 400 osob.²⁵¹

Zatímco do roku 2008 se EU snažila zatraktivnit území Gruzie pro obyvatele separatistických regionů, po rusko-gruzínské válce se EU snažila cílit přímo na samotné separatistické jednotky a spoléhala se na hospodářské pobídky a investice pro jejich obnovu.²⁵² Na jaře roku 2009 byla spuštěna nová spolupráce Východního partnerství, jehož součástí byla mimo Gruzii také Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Moldavsko a Ukrajina. Toto partnerství zdůrazňuje význam tohoto regionu pro EU a nabídlo tak privilegovanější vzájemné vztahy.²⁵³ Mimo další prohlubování spolupráce v oblasti principů mezinárodního práva, demokracie, právního státu či lidských práv nabídlo také větší podporu pro tržní hospodářství, udržitelný rozvoj a good governance.²⁵⁴

Dalším důležitým milníkem ve vzájemných vztazích bylo podepsání SAA v červnu 2014. Díky této dohodě by se měla Gruzie postupně integrovat s jednotným trhem EU, měla by se zvýšit demokratizace země a funkčnost právního státu. Očekává se také, že budou provedeny potřebné reformy a že se bude Gruzie zabývat bojem s korupcí,²⁵⁵ diskriminací, ukončí selektivní a politické využívání justice a bude pracovat na pluralistické společnosti, toleranci, solidaritě a rovnosti pohlaví.²⁵⁶ Díky dohodě už například nebudou muset gruzínští exportéři do EU platit cla a naopak. Zatímco v 90. letech byly SAA chápány jako jistý předstupeň pro členství v EU, u zemí Východního partnerství je zdůrazňováno, že tyto státy zatím nemají perspektivu stát se členy EU. Z toho důvodu existuje např. EPS, která má nabízet členským zemím alespoň určité přiblížení se EU.²⁵⁷ Vzhledem k tomu, že EU uznává suverenitu a teritoriální celistvost Gruzie, tak do dohody spadá její celé území, tedy včetně Abcházie a Jižní

²⁵⁰ AKTY PŘIJATÉ NA ZÁKLADĚ HLAVY V SMLOUVY O EU: SPOLEČNÁ AKCE RADY 2008/736/SZBP ze dne 15. září 2008 o Pozorovatelské misi Evropské unie v Gruzii (EUMM Georgia)

²⁵¹ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 202

²⁵² OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo. s. 33

²⁵³ Political & economic relations. *The Delegation of the European Union to Georgia*

²⁵⁴ EU Relations with Eastern Partnership. *European Union - EEAS (European External Action Service)*

²⁵⁵ DENKOVÁ, Adéla. Co přinesou asociační dohody EU s Ukrajinou, Gruzii a Moldavskem?

²⁵⁶ European Parliament approves EU-Georgia association deal. In: *Nejnovější zprávy a informace z Evropského parlamentu pro sdělovací prostředky*

²⁵⁷ DENKOVÁ, Adéla. Co přinesou asociační dohody EU s Ukrajinou, Gruzii a Moldavskem?

Osetie.²⁵⁸ EU a Gruzie také sjednaly asociační agendu, která definuje řadu priorit na období 2014–2016 s cílem plně implementovat SAA společně s tzv. obsáhlou a komplexní zónou volného obchodu. Dohoda o přidružení má pomoci Gruzii v plném využívání výhod SAA, jejíž provizorní uplatňování započalo 1. září 2014.²⁵⁹ K ratifikaci SAA všemi ČS EU došlo na konci prosince 2015 a očekává se tedy, že se brzy začne uplatňovat v plném rozsahu.²⁶⁰

Významným krokem pro vzájemné vztahy by v budoucnu mělo být zrušení vízové povinnosti pro gruzínské obyvatele, kteří cestují do zemí EU. Jednání o bezvízovém styku začaly v červnu roku 2012 a ke zrušení by mohlo dojít v létě 2016.²⁶¹ Gruzínská vláda navíc bude vydávat nové biometrické pasy také obyvatelům Abcházie a Jižní Osetie, což by jim, na rozdíl od ruských pasů, zajistilo možnost cestovat do EU bez nutnosti víz. Cestovní dokumenty, které těmto regionům opatřuje Rusko a jejichž držitelé je velký počet obyvatel v těchto regionech, jsou mezinárodním společenstvím považovány za neplatné.²⁶²

Po následcích srpnové války se zvýšily výdaje EU určené pro vnitřně vysídlené osoby, jelikož byl jejich nárůst přibližně o 200 000. V rámci Evropského nástroje sousedství a partnerství bylo přiděleno 61 mil. eur a dalších 6 mil., které byly původně určeny pro program obnovy OBSE v Jižní Osetii, bylo přearžováno právě pro vnitřně vysídlené osoby, jelikož mise OBSE byla v Gruzii ukončena.²⁶³ Finanční pomoc ze strany EU funguje i nadále. K poslední dohodě došlo v červnu 2015, kdy EU prohloubila vzájemné vztahy a zavázala se zvýšit svou finanční podporu z 65 mil. na 100 mil. eur.²⁶⁴

²⁵⁸ European Parliament approves EU-Georgia association deal. In: *Nejnovější zprávy a informace z Evropského parlamentu pro sdělovací prostředky*

²⁵⁹ Political & economic relations. *The Delegation of the European Union to Georgia*

²⁶⁰ All 28 EU member countries ratify Georgia-EU Association Agreement. In: *Agenda.ge*

²⁶¹ SVANIDZE, Tamar. *Visa Free Travel with EU: Green Light to Georgia, but not for Unlimited Travel*

²⁶² SVANIDZE, Tamar, WALLER, Nicholas (ed.). *Georgia to Issue Abkhaz and Ossetians Passports, Granting Visa Free Travel to EU*

²⁶³ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 91

²⁶⁴ EU increases Georgia's financial assistance to €100 million. In: *Agenda.ge*

9.5. Monitorovací mise EUMM Georgia

Tabulka 4: Přehled mise EUMM

Právní základ	Společná akce Rady 2008/736/SZBP z 15. 9. 2008
Doba trvání	15. 9. 2008–14. 12. 2016
Personál	200 pozorovatelů (2016)
Zúčastněné země	28 členských států (2016)

zdroj: FISCHER, Sabine. *EUMM Georgia. European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*, 2009, s. 379; *Facts and Figures. EUMM Georgia*, 2016

Když se EU začala zabývat možností SBOP mise v Gruzii, gruzínská strana doufala ve vojenskou misi se silným mandátem. Gruzie ale musela akceptovat to, že EU chtěla vyslat pouze civilní pozorovatelskou misi. Vzhledem k nespokojenosti s efektivitou jiných mezinárodních aktérů působících na gruzínském území však Gruzie soustředila svou politickou pozornost právě k misi EUMM.²⁶⁵ EU zřídila civilní pozorovatelskou misi EUMM Georgia, již se mohou účastnit i třetí státy dle souladu s obecnými směry vymezenými Radou EU, 15. září 2008 s tím, že samotná operační fáze bude zahájena nejpozději 1. října 2008. Mandátem mise je zajištění civilního pozorování činnosti jednotlivých stran, včetně plného dodržování dohody o šesti bodech, provádění opatření na celém území Gruzie v těsné koordinaci s OSN a OBSE s cílem přispět ke stabilizaci, normalizaci a budování důvěry a dotváření evropské politiky na podporu trvalého politického řešení pro Gruzii. Konkrétní cíle mise pak jsou „*přispívání k dlouhodobé stabilitě v celé Gruzii a okolním regionu*“ a „*stabilizace situace v krátkodobém horizontu, včetně snížení rizika obnovení nepřátelských akcí, v plném souladu s dohodou o šesti bodech a následnými prováděcími opatřeními*“.²⁶⁶

Zpočátku byla přítomnost EU v Gruzii zajištěna ve spolupráci s dalšími unijními a mezinárodními aktéry. Z EU se jednalo o delegaci EU v Tbilisi a dva speciální představitelé. Z těch mezinárodních šlo o pozorovatelskou misi OSN UNOMIG a misi OBSE působící v Jižní Osetii. Mise OBSE skončila na konci roku 2008 a UNOMIG v červnu 2009, jelikož Rusko vetovalo prodloužení obou misí.²⁶⁷ Z dlouhodobějšího

²⁶⁵ FISCHER, Sabine. *EUMM Georgia. European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. s. 379–390

²⁶⁶ AKTY PŘIJATÉ NA ZÁKLADĚ HLAVY V SMLOUVY O EU: SPOLEČNÁ AKCE RADY 2008/736/SZBP ze dne 15. září 2008 o Pozorovatelské misi Evropské unie v Gruzii (EUMM Georgia).

²⁶⁷ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 202

hlediska je tak mise EUMM důležitá tím, že jde o jediný mezinárodní mandát v Gruzii.²⁶⁸ Personál mise tvoří pozorovatelé pocházející z vojenského, policejního a civilního prostředí, čímž je zajištěna směs odborných znalostí a zkušeností. Přípravný proces mise proběhl rychle a hladce během dvou týdnů a bylo vysláno více jak 200 pozorovatelů z 22 ČS. Příprava rozmístění mise proběhla právě díky průzkumné misi vyslané na začátku září. Společně s velitelstvím mise v Tbilisi jsou v zemi rozmístěny i polní kanceláře, ty se nacházejí ve městech Zugdidi (poblíž Abcházie), Gori a Mtskheta (obě poblíž Jižní Osetie).²⁶⁹ Jejich rozmístění je znázorněno na obrázku č. 3 a barevně jsou zvýrazněny oblasti, ve kterých daná stanoviště operují.

Obrázek 3: Rozmístění mise EUMM

zdroj: *Facts and Figures. EUMM Georgia, 2016*

Spuštění mise provázelo zpočátku i několik problémů. Vzhledem k rychlosti sestavení mise bylo potřeba nasadit personál znalý používání technického zařízení a překladatele. To vedlo k národnostně totožným složením týmů, které musely být později reorganizovány. Chyběli také překladatelé, což vedlo ke značným problémům při komunikaci v terénu. Dále docházelo k problémům s vybavením polních kanceláří a tyto překážky se nedařilo řešit dostatečně rychle.²⁷⁰ Vzhledem k tomu, že Rusko uznalo

²⁶⁸ WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. s. 93

²⁶⁹ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 201–202

²⁷⁰ FISCHER, Sabine. EUMM Georgia. *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999–2009)*. s. 386–387

nezávislost Abcházie a Jižní Osetie, bylo po EUMM požadováno, aby žádala o povolení vykonávat svou činnost na separatistických územích v jejich hlavních městech. To bylo těmito regiony zamítnuto, což pro EUMM znamená nemožnost plné implementace svého mandátu.²⁷¹ Mise by si také měla zachovávat neutrální postoj k zúčastněným stranám konfliktu. Zde dochází k problému v tom, že misi EUMM je blíže gruzínská strana. Tento fakt byl zesílen nastavením blízké spolupráce mise s gruzínskými autoritami, zatímco spolupráce se separatistickými stranami je složitá a díky nemožnosti působit na jejich území často nemožná. EUMM vytvořila společně s gruzínským ministerstvem obrany a vnitra tzv. Memorandum porozumění, které omezuje pohyb gruzínských vojenských jednotek poblíž administrativních hranic²⁷² s Abchází a Jižní Osetií a opravňuje EUMM provádět neohlášené inspekce zařízení a pozemků gruzínské armády a policejních složek v okolí separatistických regionů.²⁷³

Během prvních měsíců po ukončení války mise EUMM dohlížela na normalizaci situace mezi civilisty a na návrat vnitřně vysídlených osob v co největší míře. Obnovit civilní vládu se podařilo díky blízké interakci pracovníků mise se strukturami místní a národní vlády.²⁷⁴ Mezi menší úspěchy mise patří přispění k tomu, že gruzínská policie začala jasně označovat své uniformy a vozidla, aby si je příslušníci abchazské a osetinské milice nepletli s gruzínskou armádou. K podobné situaci došlo, když gruzínská policie upustila od využívání obrněných vozidel na územích přilehlých separatistickým regionům, aby to nebylo považováno za provokaci.²⁷⁵

Dalším úspěchem mise bylo ustavení pravidelných setkání Prevence incidentů a mechanismu odezvy (IPRM – Incident Prevention and Response Mechanism) z února 2009.²⁷⁶ Tyto setkání probíhají samostatně v Abcházii a Jižní Osetii a účastní se jich

²⁷¹ OPROIU, Monica. *Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo.* s. 34–35

²⁷² Hranice s Abchází a Jižní Osetií jsou nazývány jako administrativní hranice (ABL – Administration Border Line), jelikož Gruzie je nechce z pochopitelných důvodů nazývat přímo slovem „hranice“.

(SEDLÁK, Pavel. *Osobní rozhovor.* 2015)

²⁷³ PIROZZI, Nicoletta. *EU performance in civilian crisis management.* WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager.* s. 203

²⁷⁴ FISCHER, Sabine. *EUMM Georgia. European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009).* s. 385

²⁷⁵ MERLINGEN, Michael a Rasa OSTRauskaite. *EU peacebuilding in Georgia: Limits and achievements.*

²⁷⁶ JONES, Stephen F. *The making of modern Georgia, 1918-2012: the first Georgian republic and its successors.* s. 56

představitelé Gruzie, Ruska, Abcházie a Jižní Osetie.²⁷⁷ Cílem těchto setkání je řešit praktické administrativní záležitosti, jako je třeba propouštění zadržených osob či incidenty mezi civilisty nebo policejními složkami. Zástupci Jižní Osetie se však chtěli setkávat pouze na administrativní hranici, což je de facto pouze pole, a oproti postavení stanu k jednání nebylo dosaženo ničeho dalšího. V říjnu 2009 navíc oznámili, že od těchto jednání ustupují z organizačních důvodů a s očekáváním, že Gruzie uzná nezávislost Jižní Osetie, než budou zahájena bližší spolupráce. Setkání na abchazské straně oproti tomu probíhaly bez problémů. Jednání probíhají v příznivé atmosféře bývalé budovy OSN, všechny strany spolupracují v boji proti kriminálním aktivitám a po skončení jednání převládá obchodní atmosféra.²⁷⁸

K pozitivnímu vývoji mezi EUMM a Jižní Osetií došlo na začátku roku 2010, kdy došlo k zadržení osetinského obyvatele gruzínskými autoritami a představitelé mise tak byli poprvé pozváni k návštěvě území Jižní Osetie. Pravidelná setkání pak začaly probíhat od října stejného roku.²⁷⁹ V březnu 2012 pak došlo k přerušení setkání ze strany Abcházie. Abchazská strana označila vedoucího mise, kterým byl v té době polský Andrzej Tyszkiewicz, za nežádoucí osobu na jejich území. V březnu 2016 došlo díky ženevským rozhovorům k dohodě, díky které by měly setkání po čtyřech letech opět pokračovat.²⁸⁰ I přes to, že byl v těchto jednáních zaznamenán určitý pokrok, nelze díky nim spatřovat žádnou zásadní změnu v politikách či chování na obou stranách. Důvod, který lze v setkávání stran pozorovat, je pak spíše ten, že jde jen o obecné zájmy a nevznikají zde žádné politické závazky.²⁸¹

Mezi aktuální výzvy pro misi EUMM patří napjatá situace kolem nejjižnější jihoosetinské hranice, zatýkání gruzínských civilistů poblíž administrativních hranic, nebo nerespektování pozemků gruzínských obyvatel v separatistických regionech.

K problematice s jihoosetinskou hranicí se vztahuje její posunutí směrem do území Gruzie ruskými vojáky v červenci 2015. Gruzie tehdy obvinila Rusko z porušení

²⁷⁷ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 203

²⁷⁸ WEISENSEE, Jan. Measuring European Foreign Policy Impact: The EU and the Georgia Crisis of 2008. s. 14–15

²⁷⁹ PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. s. 203

²⁸⁰ SVANIDZE, Tamar, DIAMOND, Chloe (ed.). Breakaway Abkhazia to Resume IPRM Borderline Meetings after 4 Year Break.

²⁸¹ WEISENSEE, Jan. Measuring European Foreign Policy Impact: The EU and the Georgia Crisis of 2008. s. 15

mezinárodního práva za vztyčení nové administrativní hranice, kdy nově vzniklé jihoosetinské území zabralo i několik pozemků – polí – gruzínských farmářů.²⁸² Nová administrativní hranice se dostala do těsné blízkosti ropovodu vedoucího pod zemí společnosti BP, který spojuje ázerbájdžánské Baku a gruzínské pobřežní město Supsa, a asi 500 m od dálnice, která je součástí hlavní pozemní komunikace mezi Tbilisi a pobřežím.²⁸³ Část se tak nyní nachází i na jihoosetinském území. Dle pozorovatelů EUMM byla hranice posunuta jižně na dvou místech – o 300 m u vesnice Orchosani a o 1 km u vesnice Tsitelubani.²⁸⁴ Pozorovatelská mise tuto událost označila za nepřijatelný čin, který zvyšuje napětí v oblasti²⁸⁵ a přislíbila, že se tímto problémem bude zabývat na mezinárodní úrovni.²⁸⁶

Ruští vojáci často zatýkají gruzínské civilisty, kteří se nacházejí poblíž administrativních hranic. Civilisté jsou často obviněni z nelegálního překročení této hranice. K těmto případům došlo několikrát a i přes to, že se v této souvislosti konalo v květnu 2015 setkání v rámci IPRM, dochází k nim i nadále.²⁸⁷ Mezi zadržované osoby často patří zemědělci, kteří se snaží dostat na svá zabraná pole, nebo pasáci ovcí. Zadržení se přitom ani nemusí nacházet na „cizím“ území, často jsou vyzváni ruskými vojáky, aby šli s nimi. 90 % zadržených občanů většinou stráví 1–2 noci v zadržovacím zařízení, dokud za ně není zapláceno. Tato částka představuje asi 2000 ruských rublů.²⁸⁸ EUMM se však aktivně zapojuje v případech vyjednávání o propuštění těchto osob.²⁸⁹ V souvislosti s územím dochází k problémům s pozemky Gruzínců žijících na separatistických územích, nebo v jejich těsné blízkosti. Při vztyčování hranic z ostatného drátu nejsou často respektovány nakreslené administrativní hranice a ty pak vedou přes jejich pozemky, v horším případě odříznou Gruzínce od gruzínského území.²⁹⁰ V současnosti dochází například k budování nové cesty podél administrativní hranice

²⁸² NORTH, Andrew. Georgia accuses Russia of violating international law over South Ossetia.

²⁸³ OSTROVSKY, Simon. The Russians Are Coming: Georgia's Creeping Occupation.

²⁸⁴ NORTH, Andrew. Georgia accuses Russia of violating international law over South Ossetia.

²⁸⁵ Statement by the Spokesperson on developments at the administrative boundary line of Georgia's breakaway region of South Ossetia. In: *EUMM Georgia*

²⁸⁶ Creeping occupation: Russia advances 2km into Georgian territory. In: *Agenda.ge*

²⁸⁷ Two Georgian's captured, experts meet in Ergneti to stop detention near occupation line. In: *Agenda.ge*

²⁸⁸ OSTROVSKY, Simon. The Russians Are Coming: Georgia's Creeping Occupation.

²⁸⁹ Ten Georgians released from illegal detention in Russian-occupied Tskhinvali. In: *Agenda.ge*

²⁹⁰ OSTROVSKY, Simon. The Russians Are Coming: Georgia's Creeping Occupation.

v Jižní Osetii a ta zasahuje i do pozemků Gruzínců, kteří ztrácejí přístup k některým jejich částem. I tyto události se pak řeší v rámci IPRM.²⁹¹

Hlavním přínosem mise je tedy odrazování od potenciálních násilných incidentů či pokračování nepřátelských aktů, zatímco mírový proces vedený mezinárodními aktéry se zabývá doposud nevyřešenými problémy. Ženevské mezinárodní diskuze, kterým společně předsedají představitelé z OSN, OBSE a EU, začaly v říjnu 2008 a za cíl mají řešit status separatistických regionů Abcházie a Jižní Osetie. I přes to, že se těchto rozhovorů účastní také představitelé těchto regionů, EU ani mezinárodní společenství zatím nenašlo záměr v uznání jejich nezávislosti.²⁹² K prvnímu jednání EUMM přímo v Moskvě došlo v září 2015, kdy se vedoucí mise setkal s ruským náměstkem ministra zahraničí a vedoucím ředitelství pro bezpečnost hranic. Náplní tohoto setkání, které bylo přípravou na následující setkání IPRM, bylo řešení problémů souvisejících s oběma okupovanými územími a jejich administrativních hranic, jako je problematika vytyčování hranic či svoboda pohybu obyvatel.²⁹³

²⁹¹ Russia's creeping occupation: New road runs through locals' orchards. In: *Agenda.ge*

²⁹² OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo. s. 34–35

²⁹³ EU Monitoring Mission in Georgia holds first meetings in Russia since 2011. In: *Agenda.ge*

10. HODNOCENÍ PŮSOBENÍ EU V KOSOVU

10.1. Působení EU v Kosovu

EU využívá při spolupráci s Kosovem celou řadu svých nástrojů a institucí, které zahrnují vysokého představitele v Kosovu, úřad v Prištině, SAP, uzavření SAA, podílení se na politickém dialogu mezi Kosovem a Srbskem, poskytování finanční pomoci a v neposlední řadě misi EULEX.

Vznik politického dialogu mezi Kosovem a Srbskem byl zajisté velkým krokem pro obě strany a dává oběma zemím naději na normalizaci vztahů a vzájemnou spolupráci. Nicméně výhradní zaměření EU na tento dialog v mnoha ohledech podkopávalo demokratickou konsolidaci v Kosovu. Od samého počátku dialog postrádal transparentnost, jelikož z účasti byly prakticky vyloučeny některé důležité zúčastněné strany a instituce.²⁹⁴ Kosovskou kritikou politického dialogu je to, že jeho prospěšnost je větší pro Srbsko a že k němu Srbové přistoupili jen z důvodu možného budoucího vstupu do EU a zároveň to, že dialog byl nutný i pro kosovskou cestu do EU. Je však nutné podotknout, že díky dialogu došlo minimálně ke sblížení politických vztahů a vytvoření patnácti bodové dohody, jejíž uzavření je jedním z klíčových prvků pro případný vstup obou zemí do EU a může být považována za krok směrem k uznání Kosova Srbskem. I zde je pak možné hledat kritiku ze strany Albánců, jelikož dohoda přisuzuje kosovským obcím se srbskou majoritou zvláštní statut a snaží se zařadit více Srbů do řad kosovských institucí. Kosovští Srbové přitom byli na účasti v dialogu také odsunuti do pozadí.

Mezi poslední nejvýznamnější pokrok mezi EU a Kosovem patří SAA. Tuto dohodu bylo možné uzavřít díky zahrnutí Kosova do SAP v roce 2004, jehož cílem bylo přibližovat Kosovo vstupu do EU. Uzavření SAA oponovaly ČS, které neuznávají jeho nezávislost, a to z důvodu, že tato dohoda je uzavírána na úrovni EK-Kosovo a později by ji státy musely ratifikovat. Tento problém byl nakonec vyřešen tím, že samotná dohoda obsahuje zmínku o nedotknutelnosti postojů vůči kosovskému statutu.²⁹⁵ Nyní je však těžké hodnotit přínosy uzavření dohody v blízké budoucnosti, které spočívají např. ve výhodách volného obchodu s EU, a to z důvodu slabé ekonomiky Kosova, stále se vyskytující korupce a politické nestability. Kosovská vláda sice pokračovala v provádění evropských priorit k integraci do EU, významných pokroků a reforem ale zatím nebylo

²⁹⁴ KRASNIQI, Gëzim. The EU's Relations with Kosovo – Achievements, Limits, Challenges.

²⁹⁵ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *STABILISATION AND ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY, OF THE ONE PART, AND KOSOVO*, OF THE OTHER PART.*

dosazeno. Poselstvím uzavření dohody tak je nyní hlavně to, že se Kosovo nachází na začátku přibližování evropským standardům ve většině oblastí a cesta ke členství bude ještě zdlouhavá.

Pozitivně lze hodnotit i cestu Kosova k vízové liberalizaci s EU, kdy bylo splněno plno důležitých kroků, a to díky přítomnosti EU. Nelze také opomenout obrovskou finanční pomoc Kosovu, ve které EU nepolevuje. Je však otázkou, zda jsou tyto finance využívány transparentně a zda objem přijatých financí odpovídá dosavadním výsledkům.

10.2. Působení mise EULEX v Kosovu

Zahraniční politika EU není koordinovaná a jednotná ve všech případech, jako je tomu např. u uznání nezávislosti Kosova. I přes tuto neshodu mezi ČS se podařilo spustit civilní misi EULEX, jelikož státy neuznávající kosovskou samostatnost spuštění mise nevetovaly. Mise na podporu právního státu by měla Kosovu pomoci vybudovat silné a nezávislé soudní instituce, zajistit spravedlivé vyšetřování zločinů, bojovat proti korupci a mnohé další. Neexistuje proto, aby tvořila legislativu či vykonávala jakékoli vládnutí. Primárně nezodpovídá ani za bezpečnost v zemi, jelikož tato úloha připadá jednotky KFOR Severoatlantické aliance.

V roce 2012 označil Evropský účetní dvůr (EÚD) misi za nedostatečně účinnou. Sice pomohla vybudovat kapacity v celní oblasti, nicméně pomoc policii a soudnictví zaznamenalo jen mírný úspěch. Úroveň organizovaného zločinu a korupce zůstala stále velká a soudnictví neustále trpělo politickými zásahy, neefektivitou, nedostatkem transparentnosti a nedostatečným vymáháním rozsudků. Kosovo mělo stále omezenou kapacitu na ochranu klíčových svědků a jejich přesídlování do zahraničí trpělo vážnými nedostatky. Při tvorbě právního státu za celou dobu působení mise nedošlo k téměř žádnému pokroku. Jako příčiny neefektivity mise uvedl EÚD složitou situaci pro působení mise, velmi nízkou úroveň právního státu při jejím spuštění a špatný management EEAS a EK. Další příčinou bylo vysílání nekvalifikovaného personálu ČS, a to na krátkou dobu.²⁹⁶

Částečný pozitivní přínos mise nelze určitě zapřít, nicméně jako celek působí mise spíše negativně. Z pozitivních výsledků lze zmínit zpětnou integraci srbských policistů, kteří byli dříve suspendováni, do policejních řad, opětovné zaměstnání srbských vězeňských dozorců. Tím došlo ke vzniku etnicky různorodých policejních jednotek, díky

²⁹⁶ Rule of law assistance to Kosovo not sufficiently effective. In: *European Commission*

čemuž by mělo docházet k případnému stírání zaujatosti při různých trestných činech. Několikrát došlo také k tomu, že soudci EULEX předsedali několika soudům s etnickými a válečnými zločiny.²⁹⁷ Tyto soudy by se bez přítomnosti mezinárodního působení pravděpodobně neodehrály. Jako pozitivní výsledek lze hodnotit také účast mise na politickém dialogu, ze kterého vzešla dohoda a podepsání SAA, pro což bylo potřeba vytvořit vhodné podmínky v oblastech, které má EULEX ve svém mandátu.

Mnohem zásadnější je ale to, že úroveň právního státu se v Kosovu nezlepšila tak, jak by se za téměř osmileté působení mise dalo očekávat. Mezi obyvateli převládá nedůvěra v misi, která se v posledních letech navíc zvyšuje, což je také ukázáno na obrázku č. 8. Často je mise napadána i ze strany kosovských představitelů, převážně z řad vládní opozice. Ti v některých akcích EULEX vidí určité zvýhodňování současné vlády a politické ovlivnění, což potlačuje jednu ze zásad mise. Prioritami mise by mělo být stíhání a vyšetřování korupce a zločinů mezi politiky na vysoké úrovni a zločinců v severním Kosovu. I někteří zaměstnanci mise poukazují na její špatné vedení a výkon, což dokládá příklad britské právničky Bamieh, která upozornila na korupci mezi soudci. Mise, která má pomáhat kosovským institucím, soudnictví a orgánům vynucující právo v jejich zlepšování a fungování, tak sama není transparentní ani zodpovědná, alespoň ne vůči kosovským obyvatelům. EULEX se také hlásí ke společenské zodpovědnosti skrze média a občanskou společnost, nicméně vůči novinářům, kteří se zabývali korupční kauzou a zveřejňovali o ní informace, vyhrožovala stíháním.

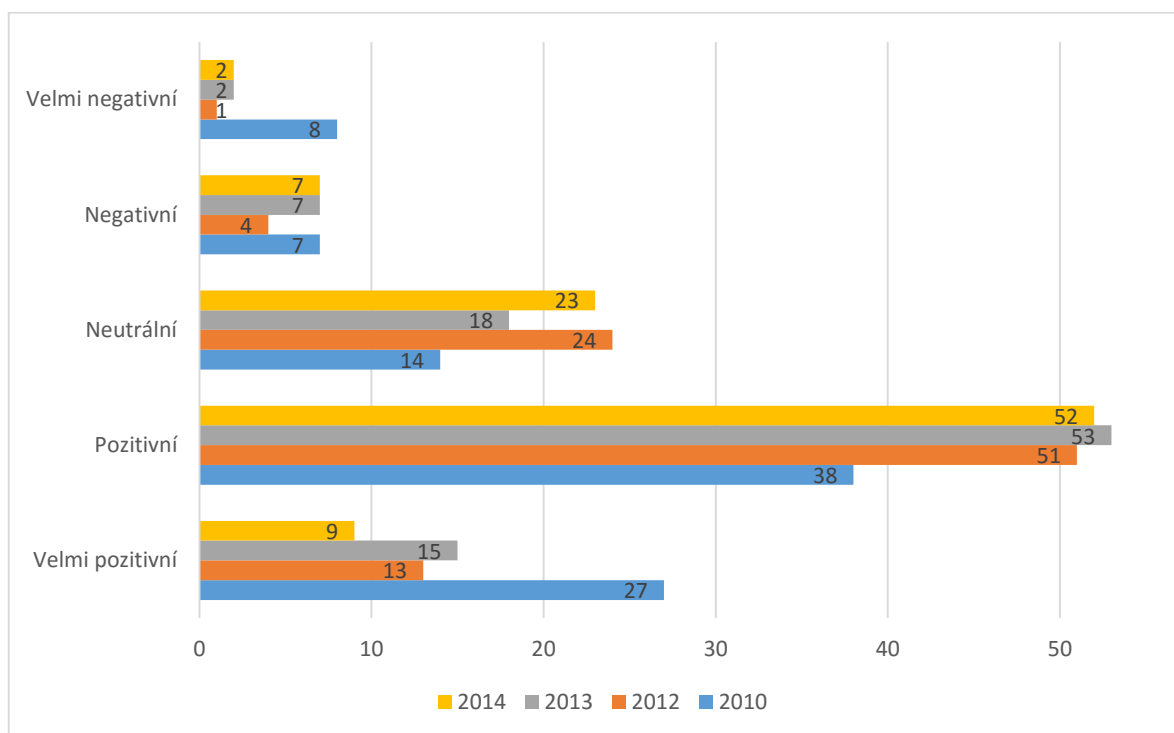
10.3. Výsledky dotazníkových průzkumů v Kosovu

Níže jsou uvedeny vybrané výsledky z průzkumů týkajících se názorů obyvatel na EU, kosovo-srbský dialog a misi EULEX. Pro všechny ukazatele nebyla dostupná data za stejná období, z tohoto důvodu jsou některé roky vynechány. Výsledky průzkumů byly využity od organizací Kosovar Centre for Security Studies a UNDP Kosovo. Průzkumů se účastnila různá etnika, jejich podíl je uveden u každého ukazatele. Vzhledem k tomu, že v Kosovu dle statistického úřadu Kosova žije přibližně 92,9 % kosovských Albánců a jen 1,5 % kosovských Srbů,²⁹⁸ je v těchto průzkumech zastoupení kosovských Srbů značně menší, než je tomu u kosovských Albánců.

²⁹⁷ GREIČEVCI, Labinot. EU Actorness in International Affairs: The Case of EULEX Mission in Kosovo. s. 283-303

²⁹⁸ UNDP KOSOVO. *Public Pulse 10*.

Obrázek 4: Jak obecně vnímáte EU? (v %)

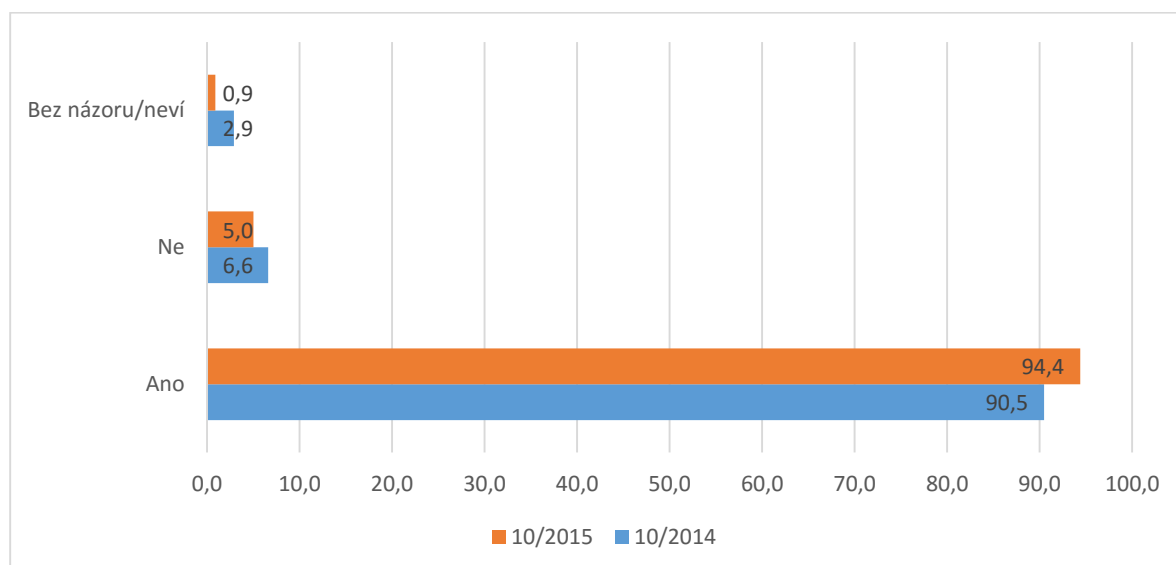
zdroj: EUROPEAN UNION OFFICE IN KOSOVO (2014); vlastní zpracování

Na obrázku č. 4 je zobrazen graf s výsledky průzkumu o obecném vnímání EU, který byl prováděn v rámci projektu The EU Perspective in Kosovo Project pod záštitou Úřadu EU v Kosovu. Velikost dotazovaného vzorku obyvatel byla v každém uvedeném roce 1500 osob. Věk těchto osob byl 15 let a více a etnické složení bylo následující: kosovští Albánci 69 %, kosovští Srbové 19 % a ostatní etnické skupiny představovaly 12 %. Průzkumy pak probíhaly v 37 kosovských městech.²⁹⁹

V roce 2014 vnímalo EU pozitivně 61 % dotázaných (součet pozitivních a velmi pozitivních hodnot), což je o 4 procentní body (p. b.) méně, než tomu bylo v roce 2010. Z 15 % dotazovaných, kteří EU vnímají negativně (součet negativních a velmi negativních hodnot) v roce 2010, poklesl počet na 9 % v roce 2014. Nadpoloviční většina tak důvěřuje EU a její negativní vnímání postupně klesá. Pozitivní vnímání se dá očekávat i do budoucna, a to z důvodu uzavření SAA, která Kosovo přibližuje na cestě do EU a liberalizaci vízového styku, ke kterému by mohlo dojít během tohoto roku. Nárůst byl naopak zaznamenán u osob, kteří unii nevnímají ani pozitivně, ani negativně.

²⁹⁹ EUROPEAN UNION OFFICE IN KOSOVO. *Survey of Awareness of the EU and European Integration in Kosovo.*

Obrázek 5: Mělo by se Kosovo stát členem EU? (v %)

zdroj: KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES (2015a a 2016); vlastní zpracování

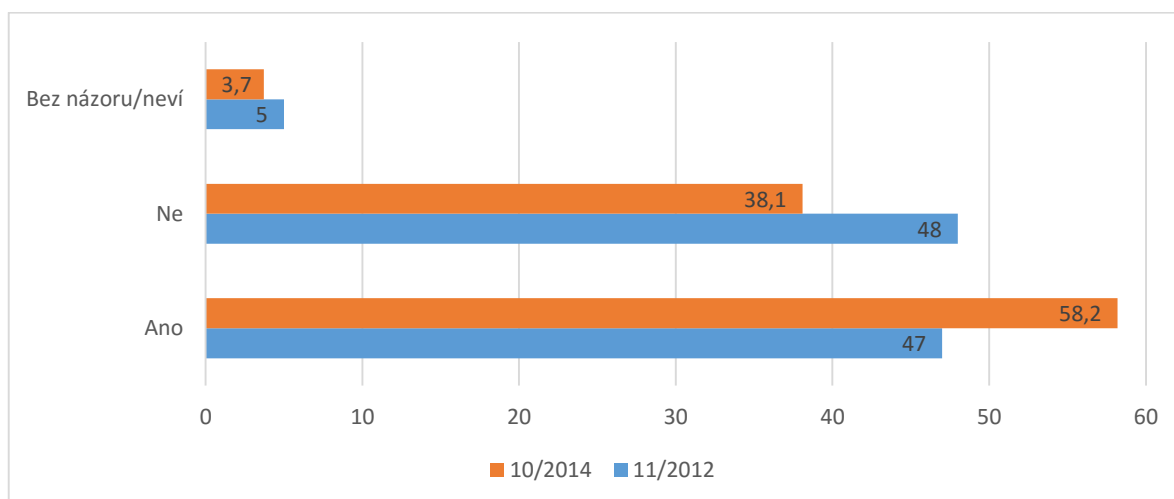
Obrázek č. 5 zobrazuje výsledky průzkumů o členství v EU, které byly provedeny Kosovským centrem pro bezpečnostní studia v říjnu 2014 a říjnu 2015. Vzorek osob čítal 1101 osob v roce 2014, resp. 1070 v roce 2015. Věk osob byl 18 let a více a etnické složení bylo v roce 2014 následující: kosovští Albánci 87,9 %, kosovští Srbové 9,1 % a ostatní 3 %. V roce 2015 pak kosovští Albánci tvořili 88,4 %, kosovští Srbové 7,7 % a ostatní 3,9 %.^{300 a 301}

Jak vyplývá z výsledků, naprostá většina dotazovaných si přeje členství kosova v EU a oproti roku 2014 byl zaznamenán nárůst o 3,9 p. b. na 94,4 %. Členství v EU může být pro obyvatele důležité z několika důvodů. Zaprvé by musela být uznána kosovská nezávislost všemi ČS, a pokud by se mělo stát součástí EU Srbsko, tak i jím. Dále je zde vidina zlepšení ekonomické situace v zemi, která je aktuálně velmi špatná a v zemi je vysoká nezaměstnanost. V neposlední řadě by vstup do EU znamenal značné zlepšení právního státu a řadu reforem, což patří mezi oblasti, které Kosovo musí splnit a k čemuž má napomáhat mise EULEX.

³⁰⁰ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions on Kosovo's Foreign Policy and Political Dialogue with Serbia*. 2015a.

³⁰¹ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions towards Foreign Policy and Dialogue with Serbia*. 2016.

Obrázek 6: Podporujete politický dialog mezi Kosovem a Srbskem? (v %)

zdroj: KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES (2012 a 2015a); vlastní zpracování

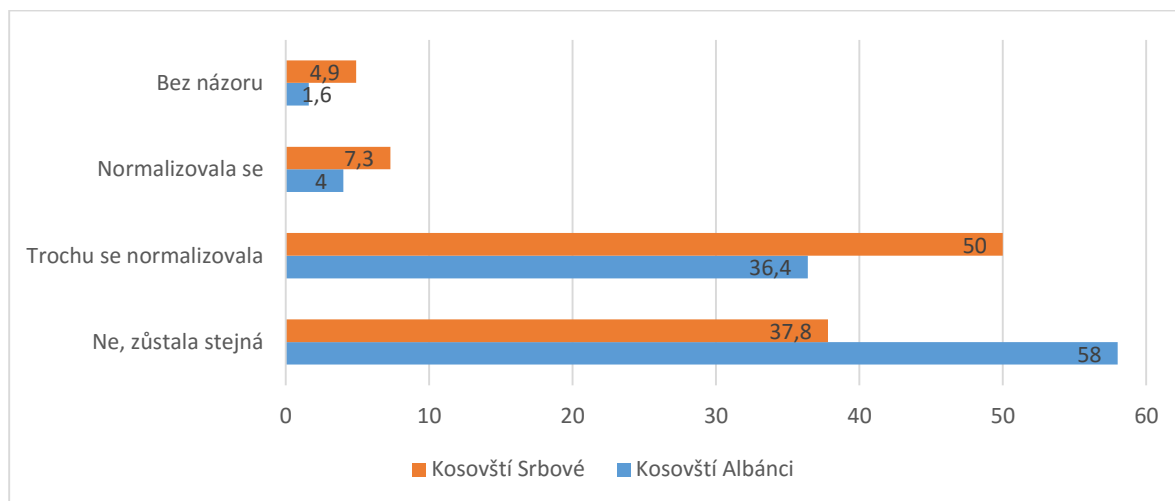
V listopadu 2012 a říjnu 2014 se v dotaznících objevila otázka, zda obyvatelé podporují politický dialog mezi Kosovem a Srbskem. Výsledky jsou znázorněny na obrázku č. 6. V roce 2012 bylo dotazováno 1067 osob, v roce 2014 bylo dotazovaných 1101. Věk osob byl 18 let a více a etnické složení bylo pro rok 2012 následující: kosovští Albánci 89 %, kosovští Srbové 7 % a ostatní 4 %. Pro rok 2014 bylo 87,9 % kosovských Albánců, 9 % kosovských Srbů a 3 % ostatních.^{302 a 303}

Oproti roku 2012 se zvýšila podpora politického dialogu o 11,2 p. b. na 58,2 % a zároveň se snížil počet lidí, kteří jej nepodporují o 9,9 p. b. na 38,1 %. V roce 2012 byly názory obyvatel téměř vyrovnané, výrazný posun v pozitivním přístupu k dialogu může být důsledkem významné dohody z roku 2013, kterou obě strany uzavřely. Obyvatelé Kosova v dialogu mohou spatřovat naději na zlepšení vzájemných vztahů, zlepšení života a to, že tento proces pomůže v urychlení integrace do EU. Odpůrci dialogu pak mohou mít výhrady vůči jeho účinnosti.

³⁰² KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer*. 2012.

³⁰³ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions on Kosovo's Foreign Policy and Political Dialogue with Serbia*. 2015a.

Obrázek 7: Vnímání výsledků normalizace kosovskými Albánci a kosovskými Srby mezi Kosovem a Srbskem v říjnu 2015 (v %)

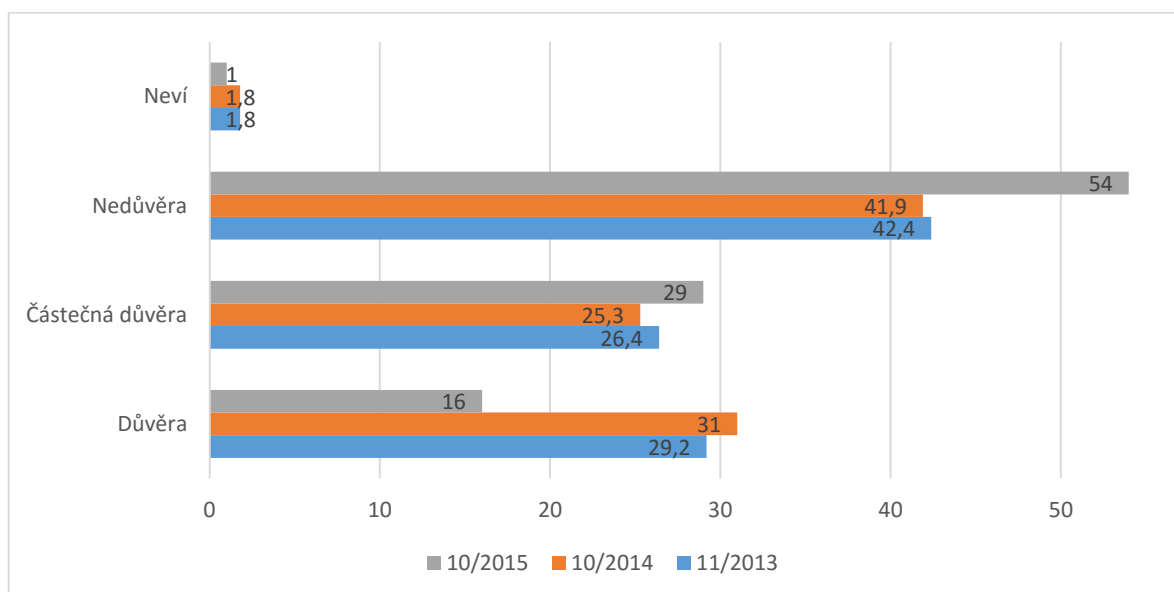
zdroj: KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES (2016); vlastní zpracování

Na obrázku č. 7 jsou uvedeny výsledky toho, jak v říjnu 2015 vnímali kosovští Albánci a kosovští Srbové normalizaci vztahů mezi sebou. Bylo dotazováno 1070 obyvatel ve věku 18 let a více, kosovští Albánci představovali 88,4 % a kosovští Srbové 7,7 %.³⁰⁴

Ve výsledcích můžeme vidět značnou odlišnost mezi oběma etniky. Kosovští Albánci vnímají normalizaci vztahů více negativněji. Pouhá 4 % procenta jsou názoru, že došlo k normalizaci vztahů, 36,4 % si myslí, že se vztahy částečně normalizovaly a 58 % nevidí žádnou pozitivní změnu. Oproti tomu si 7,3 % kosovských Srbů myslí, že došlo k normalizaci, 50 % spatřuje částečnou normalizaci a 37,8 % nevnímá žádnou změnu.

³⁰⁴ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions towards Foreign Policy and Dialogue with Serbia*. 2016.

Obrázek 8: Důvěra v misi EULEX (v %)

zdroj: KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES (2013, 2014 a 2015b); vlastní zpracování

Posledním průzkumem, zobrazeném na obrázku č. 8, týkajícího se Kosova je důvěra obyvatel v misi na podporu právního státu EULEX za poslední 3 roky. Dotazována byla populace ve věku 18 let a více a etnické složení bylo následující. V roce 2013 to bylo 83,7 % kosovských Albánců, 13,5 % kosovských Srbů a 3,2 % ostatních. V roce 2014 šlo o 87,9 % kosovských Albánců, 9 % kosovských Srbů a 3 % ostatních. V posledním průzkumu to bylo 88,4 % kosovských Albánců, 7,7 % kosovských Srbů a 3,9 % ostatních.^{305, 306 a 307}

Ve sledovaném období lze spatřit značné snižování důvěry vůči misi. Zatímco v roce 2013 jí důvěřovalo 29,2 % dotázaných, v roce 2015 to bylo jen 16 %. Nedůvěra naopak narostla ze 42,4 % v roce 2013 na 54 % v posledním roce. V roce 2015 misi částečně důvěřovalo 29 %. Zvyšování nedůvěry může být způsobováno nespokojeností s efektivitou mise, která nemá očekávaný vliv na soudní a policejní orgány, s řešením organizovaného zločinu a obavami z korupce, a to přímo mezi pracovníky mise, tak v kosovských institucích. Nepokoje a protesty proti vládě, které proběhly v lednu 2016. Obyvatelé jsou často názoru, že mise EULEX působí ve prospěch současné vlády a ta ji

³⁰⁵ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer - Third Edition.*

³⁰⁶ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer - Fourth Edition.*

³⁰⁷ KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer - Fifth Edition.* 2015b.

využívá proti opozici.³⁰⁸ Na důvěryhodnosti mise nepřidává ani vyhrožování stíháním novinářům, kteří zveřejňovali informace o korupčním skandálu v roce 2014.

11. HODNOCENÍ PŮSOBENÍ EU V GRUZII

11.1. Působení EU v Gruzii

EU začala v Gruzii působit již před vypuknutím srpnového konfliktu. Do roku 2001 k ní sice EU přistupovala spíše pasivně, v roce 2001 však začala aplikovat individuální přístup skrze Strategický dokument, ve kterém byla zahrnuta i problematika separatistických regionů Abcházie a Jižní Osetie. Na základě spolupráce vyplývající z této strategie docházelo i k finanční podpoře zaměřené na pozitivní ekonomický a institucionální vývoj v zemi. Financovány byly také různé rekonstrukční projekty v Abcházii a Jižní Osetii. V roce 2004 byla Gruzie zařazena do EPS. Rozhodnutí o rozšíření EPS na území jižního Kavkazu bylo motivováno ekonomickými a bezpečnostními zájmy v regionu. Následně díky tomu vznikla role vysokého představitele pro jižní Kavkaz. Ve stejném roce došlo ke spuštění civilní mise EUJUST Themis zaměřené na podporu právního systému. Po roce působení byla mise v červenci 2005 ukončena s tím, že splnila své cíle.

Jak je vidět, role EU v Gruzii se postupem času stále zvětšovala a docházelo k aplikaci většího počtu nástrojů. I přes tuto rozšiřující se spolupráci a vazby nedokázala EU zabránit ozbrojenému konfliktu v srpnu roku 2008, do kterého se zapojilo i Rusko. Z tohoto důvodu je hodnocení pro toto období negativní. Samotná EPS zahrnovala plán na řešení vnitřních konfliktů mírovou cestou, nakonec ale tato strategie nedokázala zabránit válce. Je však potřeba zmínit to, že EU v regionu nepůsobila sama. Probíhaly zde dvě mise – pozorovatelská mise OSN UNOMIG a mise OBSE působící právě v inkriminované Jižní Osetii.

Pozitivně lze však hodnotit zapojení se EU do mírového vyjednávání, které bylo silné a úspěšně přimělo obě strany konfliktu k uzavření mírové dohody mezi Gruzii a Ruskem. Následně došlo také k vytvoření plánu pro další přístup k této post-konfliktní situaci. K uklidnění situace přispělo také stažení gruzínských vojenských jednotek na své základny, což bylo jedním z úkolů tohoto plánu. Plán ale nemohl být kompletně dodržen, jelikož počítal s ponecháním jednotek OBSE na území Jižní Osetie, což Rusko odmítlo. Dá se říci, že EU si naběhla s uznáním nezávislosti Kosova (se kterým Rusko nesouhlasí).

³⁰⁸ TIFFIN, Frederick. Kosovo's Government Headquarters Set on Fire After Riot Erupts at Huge Protest.

Rusko v tomto případě uznalo nezávislost Abcházie a Jižní Osetie a právě případ Kosova využilo jako precedens.

Odpověď EU na srpnový konflikt v Gruzii nespočívala pouze ve spuštění civilní monitorovací mise EUMM, ale zahrnovala také mobilizaci prostředků pro pomoc postiženým obyvatelům a vnitřně vysídleným osobám ve výši 67 mil. eur skrze Evropský nástroj sousedství a partnerství a 15 mil. eur v rámci Nástroji stability. Minulý rok bylo odsouhlaseno navýšení poskytovaných finančních prostředků a EU je tak stále největším mezinárodním dárcem pro post-konfliktní obnovu regionu.

Díky vzájemné spolupráci došla Gruzie v roce 2014 do stádia, kdy mohla být uzavřena SAA, která by díky prosincové ratifikaci všemi ČS mohla začít plně platit již letos. Tato dohoda přibližuje Gruzii vstupu do EU a pravděpodobně dojde k integraci Gruzie do jednotného trhu EU. Pozitivně se vyvíjí i proces vízové liberalizace, který by měl navíc zahrnovat i obyvatele Abcházie a Jižní Osetie, pokud budou mít gruzínské pasy. Tím by mohlo dojít k alespoň nějakému zlepšení vztahů s gruzínskou vládou. Nicméně uzavření SAA či vízová liberalizace zatím neznamení jistotu členství v EU, ani záruku, v jakém časovém horizontu by k tomu mohlo dojít.

11.2. Působení mise EUMM v Gruzii

Pozorovatelská mise EUMM Georgia byla jednou z nejrychleji spuštěných misí. Na začátku září 2008 započalo přípravné období pro spuštění mise a samotná operační fáze byla spuštěna po dvou týdnech. Z hlediska udržení stability a míru v inkriminovaných regionech lze hodnotit misi pozitivně. Díky tomu, že byla zvolena civilní mise namísto vojenské, tak vznikají příznivé podmínky pro řešení problémů pouze mírovými prostředky. Od začátku působení mise nedošlo k žádné eskalaci konfliktní situace. To lze přisoudit jako úspěch EUMM, která zabránila tomu, aby si členové milic Abcházie a Jižní Osetie pletli gruzínskou policii s armádou a nespátřovali v ní bezpečnostní hrozbu.

Největším problémem mise je nemožnost plně vykonávat mandát mise na celém území Gruzie. Tedy z pohledu gruzínské územní celistvosti. Mise EUMM nemá povolení vykonávat své funkce na území Abcházie a Jižní Osetie. Nemůže tak být plně kontrolována přítomnost ruských vojenských jednotek či situace mezi rozdílnými etniky a přístup k vnitřně vysídleným osobám. Tuto situaci se daří řešit alespoň částečně, a to prostřednictvím IPRM, díky kterému probíhají rozhovory mezi všemi zainteresovanými stranami.

I tato mise má však řadu problémů. V první řadě jde o to, že by měla být naprosto neutrální. EU zde však působí v souladu s gruzínským zákonem o okupovaných územích,³⁰⁹ čímž se staví na stranu Gruzie. Tento stav je pak podporován nemožností působit na separatistických územích. Dalšími případy, ve kterých mise nepůsobí proaktivně, je ochrana obyvatel žijících v pohraničí, kdy dochází k jejich zatýkání separatistickými milicemi či ruskými vojáky za neoprávněný vstup na jejich území. Následně je požadováno zaplacení poplatku a až v této fázi přichází na řadu angažovanost EUMM. Třetím problémem mise je nemožnost či neschopnost uhlídat územní celistvost Gruzie, o čemž vypovídá příklad posunu hranice z července 2015. EUMM by tak v posledních dvou bodech měla lépe spolupracovat s gruzínskými institucemi a policejními či vojenskými složkami, a to z důvodu že nemá výkonné pravomoci.

I když z grafu č. 12, který je uveden níže, vyplývá, že v Gruzii panuje nízké povědomí o funkci mise, tak obyvatelé regionů, kde pozorovatelé působí, mají převážně pozitivní smýšlení. Na základě rozhovoru s Pavlem Sedlákem³¹⁰ lze říci, že tyto obyvatelé vidí v pracovních mise určitou záruku stabilní situace, tuto přítomnost EU berou za spojeneckou a rádi se s nimi komunikují. Občas je však těžké rozpoznat, zda jsou pozitivní odpovědi obyvatel myšleny vážně, nebo jestli tak odpovídají proto, že si myslí, že se to od nich očekává.

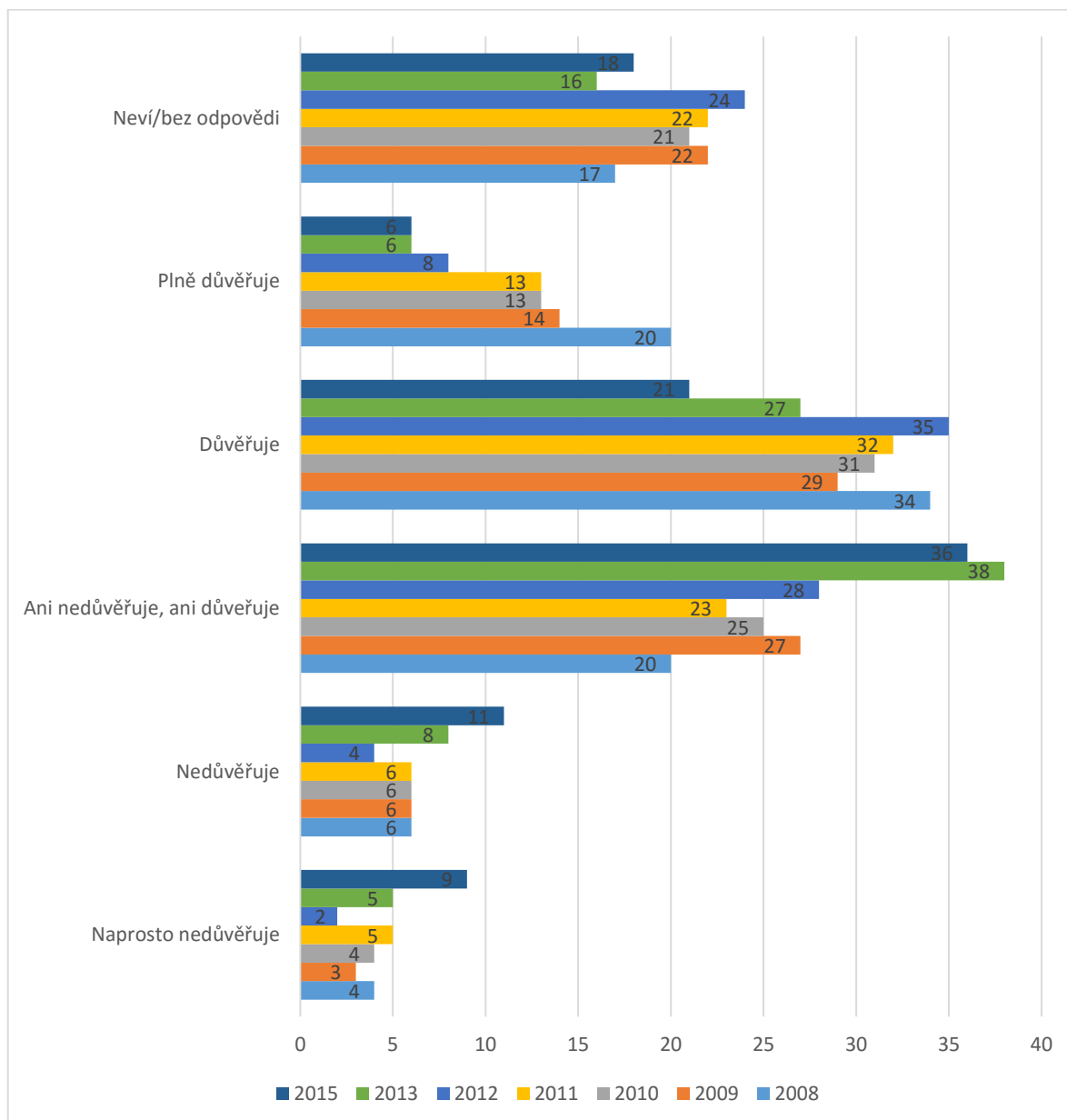
11.3. Výsledky dotazníkových průzkumů v Gruzii

Průzkumy v Gruzii byly a jsou pořádány organizací The Caucasus Research Resource Centers a National Democratic Institute a jejich výsledné zprávy se často doplňují. Většinou probíhají na celém území Gruzie, které je rozděleno na oblast hlavního města Tbilisi a na oblasti městských a venkovských sídel. Abcházii a Jižní Osetii průzkumy nepokrývají, nicméně rozhovory mohou být vedeny i v jazyce minorit a není tak vyloučena účast těchto obyvatel. Vybrané otázky se týkají vnímání EU a vstupu Gruzie do ní, monitorovací mise EUMM a vnímání Ruska z bezpečnostního pohledu.

³⁰⁹ *THE LAW OF GEORGIA ON OCCUPIED TERRITORIES*. Tbilisi, 2008.

³¹⁰ SEDLÁK, Pavel (pozorovatel mise EUMM). Osobní rozhovor.

Obrázek 9: Důvěra vůči EU (v %)

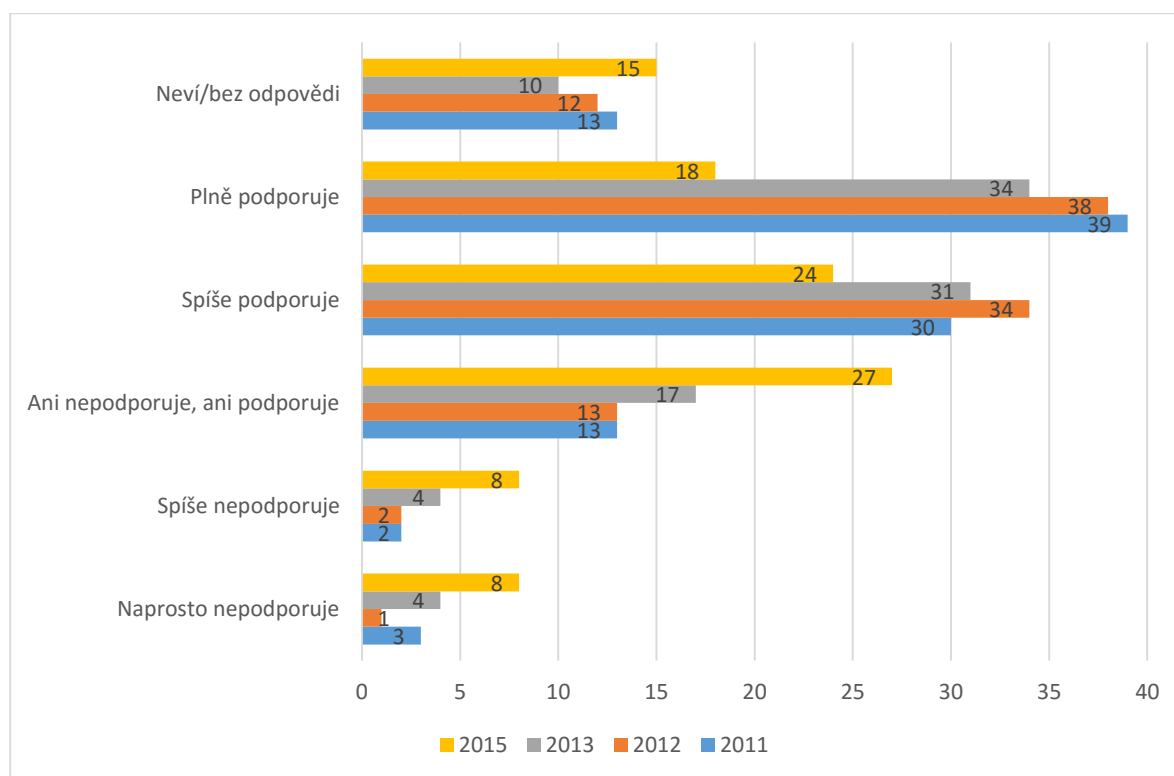
zdroj: Caucasus Barometer 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 a 2015; vlastní zpracování

Na obrázku č. 10 jsou zobrazeny výsledky důvěry vůči EU v letech 2008–2015. Průzkum probíhal na celém území Gruzie vždy ke konci daného roku, vynechány však byly separatistické regiony Abcházie a Jižní Osetie. Přesně znění otázky bylo „*Zhodnoťte svou úroveň důvěry vůči Evropské unii.*“ a zodpovídaly ji osoby starší 18 let. Počet dotazovaných byl následující: 2008: 1798, 2009: 1991, 2010: 2089, 2011: 2287, 2012: 2502, 2013: 2133 a pro rok 2015 nebyl údaj uveden.³¹¹

³¹¹ Data pocházejí z Caucasus Barometer Georgia, *CRRC-Georgia: ODA / Online Data Analysis* pro uvedené roky.

V grafu lze spatřit klesající důvěru v EU. Zatímco v roce 2008, tedy těsně po konfliktu a po nasazení monitorovací mise EUMM, důvěřovalo EU 54 % dotázaných (součet naprosté důvěry a důvěry), tak v roce 2015 to bylo jen 27 % (součet), což je značné zhoršení. Naopak nedůvěra v roce 2008 byla 10 % (součty nedůvěry a naprosté nedůvěry) a v roce 2015 šlo o 20 % (součet). Zvýšil se také podíl osob, které EU ani nedůvěřují, ani důvěřují, a to z 20 % v roce 2008 na 36 % v posledním roce. Snižování důvěry může být spojováno se zdoluhavým procesem pro umožnění integrace do EU, nebo také s činností mise EUMM, která není schopna zabránit některým problémům na hranicích se separatistickými regiony. Je však možné, že do budoucna se podpora o něco zvýší, pokud bude odstraněna potřeba víz pro cesty do EU a pokud dojde k uvolnění obchodních bariér.

Obrázek 10: Podpora členství v EU (v %)

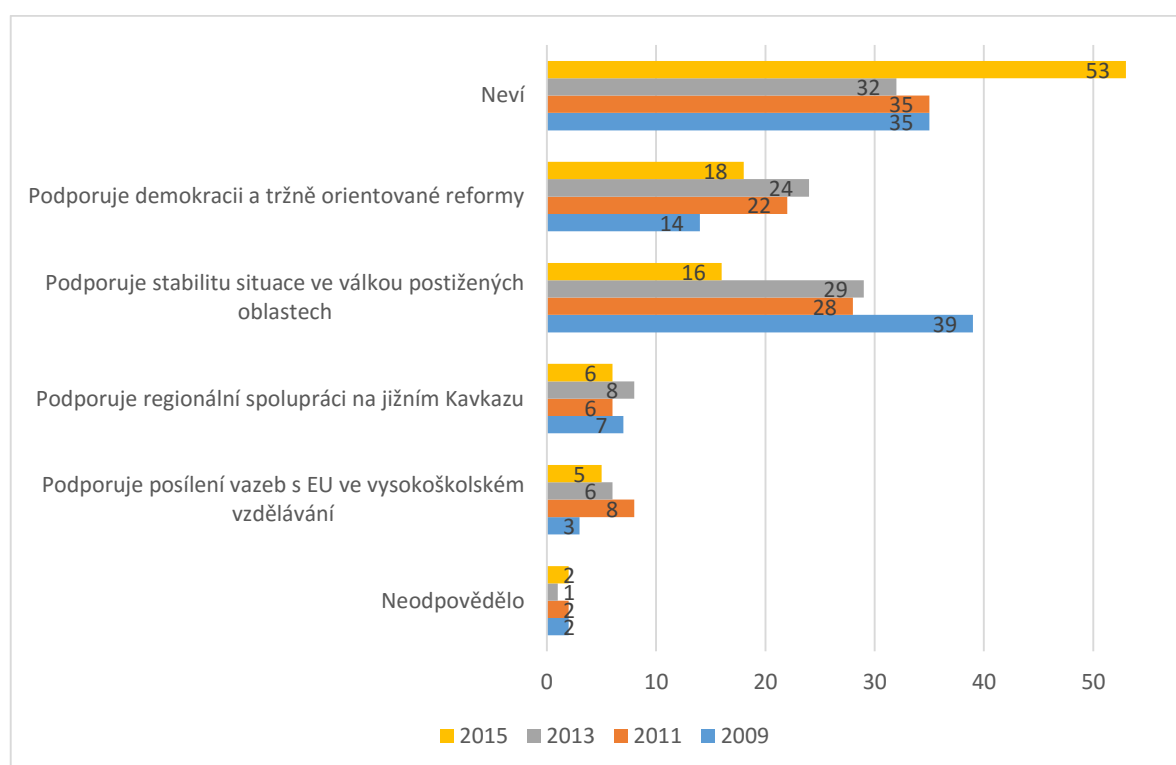
zdroj: Caucasus Barometer 2011, 2012, 2013 a 2015; vlastní zpracování

Obrázek č. 11 zobrazuje odpovědi na otázku „Do jaké míry byste podporoval/a členství Gruzie v Evropské unii?“. Průzkum proběhl opět na území Gruzie mimo separatistické regiony mezi obyvateli staršími 18 let. Počet respondentů byl následující: 2011: 2287, 2012: 2502, 2013: 2133 a pro rok 2015 nejsou údaje dostupné.³¹²

³¹² Data pocházejí z Caucasus Barometer Georgia, *CRRC-Georgia: ODA / Online Data Analysis* pro uvedené roky.

V těchto výsledcích můžeme vidět podobnou tendenci jako v předchozím grafu, tedy klesající podporu pro členství. V roce 2011 podporovalo členství 69 % dotázaných (součet plné podpory a částečné podpory), ale v roce 2015 to bylo jen 42 %. Počet respondentů nepodporujících členství se navýšil z 5 % (součet naprosté nepodpory a částečné nepodpory) v roce 2011 na 16 % (součty) v roce 2015. Stejně jako v předchozím dotazu se vyvinul počet respondentů, kteří členství ani nepodporují, ani podporují, a to z 13 % na 27 %. Změny těchto preferencí lze odůvodnit stejnými argumenty jako u předchozího grafu.

Obrázek 11: Znalosti o misi EUMM (v %)

zdroj: CRRC-GEORGIA (2014) a Knowledge and attitudes toward the EU in Georgia (2015); vlastní zpracování

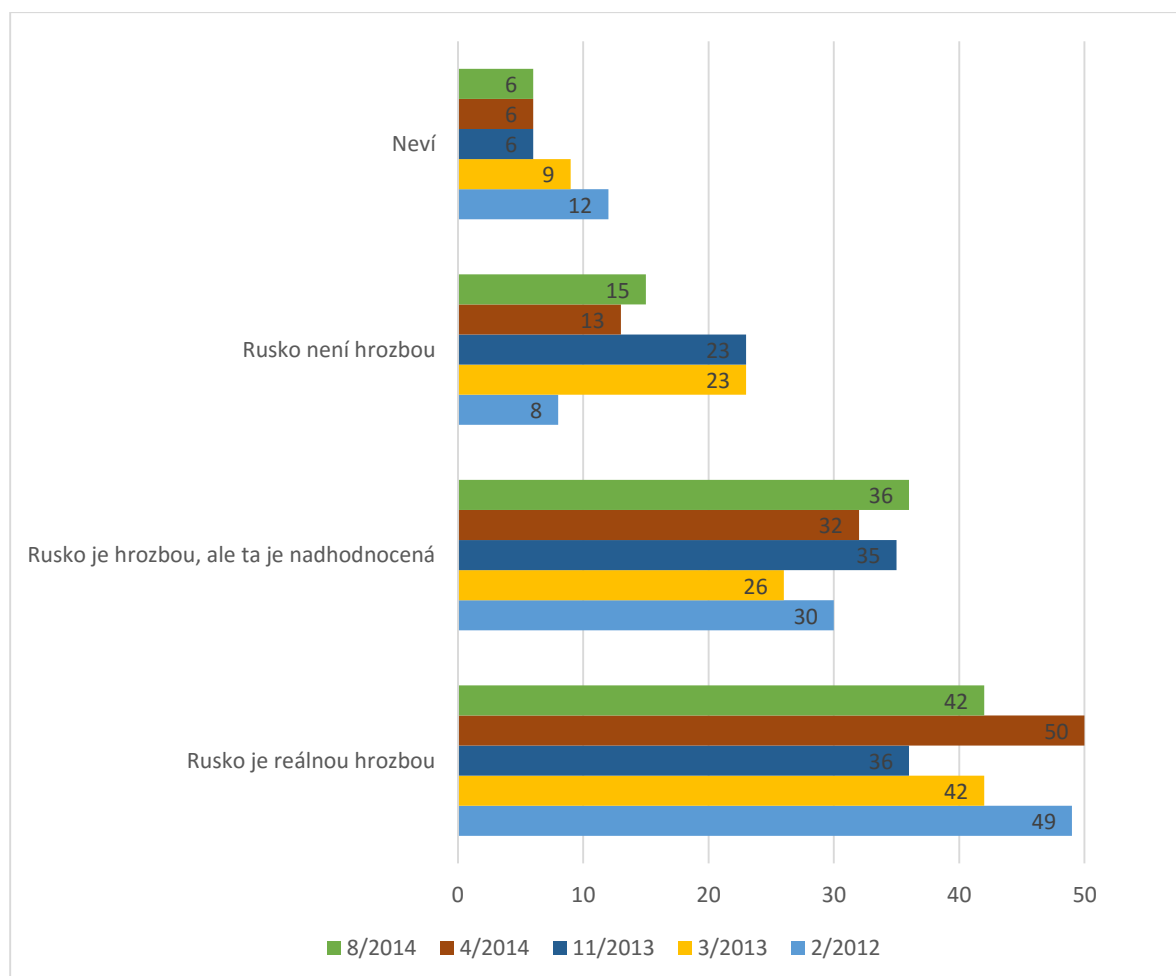
Zajímavé výsledky přinesl průzkum v otázce „Co podle vás dělá monitorovací misi (EUMM) v Gruzii?“, na kterou odpovídaly osoby starší 18 let. Výsledky jsou uvedeny na obrázku č. 12. Vynechány byly opět separatistické regiony a populace žijící na vojenských základnách. Počet respondentů byl následující: 2009: 1686, 2011: 1818, 2013: 2462 a pro rok 2015 data opět chybí.^{313 a 314}

³¹³ CRRC-GEORGIA. Knowledge and Attitudes towards the EU in Georgia: Changes and Trends 2009 – 2013.

³¹⁴ Knowledge and attitudes toward the EU in Georgia, 2015: EUMMGE: What does the European Union Monitoring Mission do in Georgia? (%). CRRC-Georgia: ODA / Online Data Analysis

Výsledky ukazují, že narůstá počet osob, které neví, jakou činnost vykonává mise EUMM, a to i přes neustálé prodlužování jejího mandátu. Zatímco v roce 2009 to nevědělo 35 % dotazovaných, v roce 2015 to bylo více jak polovina, a to 53 %. Dalo by se říci, že z výběru jsou správné dvě odpovědi – podpora stabilní situace v postižených oblastech (monitorování situace na separatistických hranicích) a podpora regionální spolupráce na jižním Kavkazu (skrže IPRM). V roce 2009 zvolilo tyto možnosti celkem 46 % dotazovaných, v roce 2015 to bylo jen 22 %. Převážnou nevědomost je možné vysvětlit neinformovaností obyvatel v regionech, které nebyly postiženy konfliktem a ve kterých mise nepůsobí a u těch osob, které nevyužívají internet a také se nevyskytují v uvedených oblastech. Webové stránky mise, na kterých jsou uvedeny všechny informace o misi, novinky atd., jsou dostupné ve více jazycích, kterými dotazovaní hovoří. Pracovníci mise navíc často navštěvují pohraniční lokality a s obyvateli vedou rozhovory. Dalšími důvody o neznalosti náplně mise může být špatná informovanost ze strany vládních institucí či médií.

Obrázek 12: Vnímání Ruska jako bezpečnostní hrozby (v %)

zdroj: NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE (2012, 2013 a 2014); vlastní zpracování

Poslední průzkumnou otázkou je vnímání Ruska za bezpečnostní hrozbu pro Gruzii. Výsledky jsou uvedeny na obrázku č. 13 a pokrývají téměř čtyřleté období. Otázka byla formulována jako „S kterým tvrzením souhlasíte nejvíce?“ a odpovídaly na ni gruzínsky mluvící osoby starší 18 let z celého území Gruzie. Velikost dotazovaného vzorku byla následující: 2/2012: 3161, 3/2013: 3103, 11/2013: 3915, 4/2014: 3942 a 8/2014: 3338.³¹⁵

O reálné nebezpečnosti Ruska bylo na konci roku 2014 přesvědčeno 42 % dotazovaných. K největší změně v tomto směru došlo v dubnu 2014. Zatímco v listopadu 2013 považovalo 36 % dotazovaných Rusko za reálnou hrozbu, v dubnu 2014 došlo k nárůstu o 14 p. b. na 50 %, což bylo s největší pravděpodobností způsobeno postupem Ruska na Ukrajině na začátku téhož roku. Podobný vývoj byl u osob, které v Rusku nespatřují hrozbu. V únoru 2012 si to sice myslelo jen 8 % dotazovaných, v listopadu 2013 pak 23 % a v dubnu 2014 se počet opět snížil na 13 %. Hlavní důvody pro tyto změny lze tedy hlavně spatřovat v ruské zahraniční politice a konstatováním Ruska, že své obyvatele bude chránit i za cenu konfliktu, a dále stálou vojenskou přítomností v Abcházii a Jižní Osetii, kdy dochází za ruské spoluúčasti k posunu hranice.

³¹⁵ Data pocházejí z *PUBLIC ATTITUDES IN GEORGIA*, NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE pro uvedené roky.

ZÁVĚR

SZBP prošla dlouhým vývojem, než se dostala do současné podoby. První pokusy o sjednocení zahraniční politiky mezi ČS začaly probíhat v 50. letech minulého století, a to především z bezpečnostních důvodů. Po neúspěchu EOS, které nikdy nevešlo v platnost, vzniklo EHS, které vytvořilo určité předpoklady pro spolupráci ve vnějších vztazích. K určité koordinaci zahraničních záležitostí ČS začalo docházet až od roku 1970 díky vzniku EPC. To nabízelo možnost konzultací zahraničních věcí, nedocházelo však k vytváření jakýchkoli závazných legislativních aktů pro ČS.

Maastrichtská smlouva z roku 1993 přinesla SZBP, která ČS stále ponechávala autonomii při rozhodování v zahraničních záležitostech. SZBP byla opět upravena v roce 1997 Amsterodamskou smlouvou, která umožnila využívání konstruktivní abstinence při rozhodování v zahraničních záležitostech. Jedním z důležitých milníků byl vznik role vysokého představitele v roce 1999. Ten zastupuje EU v záležitostech zahraniční politiky, a to uvnitř i vně EU. K poslední změně došlo díky Lisabonské smlouvě v roce 2009. Ta zrušila pilířové uspořádání a společný přístup v rámci zahraniční politiky je uplatňován pouze tehdy, pokud je dosaženo shody mezi ČS. Těm i nadále zůstává možnost samostatného rozhodování se v zahraničních věcech. Důležitou funkci v zahraniční politice EU plní také EEAS, která vznikla s Lisabonskou smlouvou. V jejím čele stojí vysoká představitelka a cílem EEAS je posilování soudržnosti a účinnosti zahraniční politiky EU.

90. léta a konflikty na Balkáně daly záminku k vytvoření samostatné SBOP, k čemuž došlo v roce 1999. Od roku 2003 se pak řídí Evropskou bezpečnostní strategií. Vzhledem k tomu, že EU nedisponuje vlastní armádou, tak se díky SBOP ČS zavazují poskytovat své ozbrojené síly v případě napadení jednoho ze ČS či při civilních a vojenských misích SBOP.

V Kosovu se EU začala částečně angažovat od roku 1991, kdy bylo součástí tehdejší Jugoslávie. Do jeho samostatnosti tak neexistovala žádná vzájemná politická spolupráce a o Kosovu se jednalo pouze v rámci jeho určité autonomie při setrvání v Jugoslávii. Posledním jednáním pak bylo Daytonské vyjednávání, kdy EU požadovala vyšší stupeň autonomie pro Kosovo vzhledem ke zvyšujícímu se napětí, nicméně, nebyly podniknuty žádné výrazné kroky, které by toto umožnily. Zklamání kosovských Albánců z tohoto jednání pak bylo jednou z příčin vypuknutí války.

V případě Gruzie došlo ke zřízení vysokého představitele pro jižní Kavkaz, který se měl podílet na řešení konfliktní situace ještě v období před samotnou válkou v roce 2008. Gruzie byla zahrnuta do EPS v roce 2004, která se zaměřuje na řešení konfliktní situace a v případě Gruzie se zaměřuje také na její cestu směrem do EU. Došlo zde také ke značným snahám ve financování mírových projektů cílených na socioekonomickou, a institucionální oblast. Oproti působení EU na Balkáně lze v případě Gruzie spatřit značný posun. V případě Balkánu a Gruzie však EU nebyla schopna zabránit samotnému vzniku konfliktu, a to i přesto, že byly zřejmé etnické problémy a hrozilo vypuknutí ozbrojeného konfliktu. U Gruzie ale silné nasazení francouzské diplomacie na přelomu srpna a září 2008 dokázalo vyjednat mírovou dohodu s Ruskem. Takového řešení nebylo při konfliktu Kosova se Srbskem dosaženo a došlo k vojenskému zapojení NATO.

Kosovo, Abcházie a Jižní Osetie mají některé společné charakteristiky. V obou případech hrál důležitou roli historický etnický útisk a špatné vztahy mezi majoritní a minoritní skupinou. Tyto vztahy se pak podílely na vzniku konfliktů. Mnohem rozsáhlejší válka postihla Kosovo a trvala od roku 1996 do roku 1999. Oproti tomu trval konflikt v Gruzii jen pět dnů. Na rychlém ukončení konfliktu v Gruzii má bezpochyby velkou zásluhu EU, nelze však posoudit, jak by se situace vyvíjela bez jejího diplomatického zásahu. Lze však spatřit významný posun oproti konfliktům na Balkáně právě v rychlosti a přínosu jednání.

V Kosovu začala hrát EU významnou roli až po skončení konfliktu a vyhlášení nezávislosti. Došlo ke spuštění mise EULEX, vytvoření pozice vysokého představitele v Kosovu a země byla zahrnuta do SAP, který se zaměřuje hlavně na práva etnických minorit a cestu Kosova do EU. Díky těmto nástrojům došlo Kosovo do stádia, kdy s ním mohla být uzavřena SAA, která opět přibližuje Kosovo unijnímu členství. Dohoda ale nezaručuje, kdy a zda se vůbec Kosovo stane členem EU. Z výsledků průzkumů vyplývá, že občané Kosova vnímají EU pozitivně a cení si její podpory. Počet lidí, kteří věří v to, že by se Kosovo mělo stát členem EU, neustále roste, a to i přes nespokojenost s misí EULEX. Neopomenutelným faktem je i přístup ke vztahům Kosova se Srbskem, kdy bylo za přítomnosti EU díky politickému dialogu dosaženo vzájemné dohody. Ta má zlepšit vzájemné vztahy a její dodržování je podmínkou pro to, aby se v budoucnu mohly oba státy ucházet o členství v EU. Tento politický dialog je mezi obyvateli Kosova vnímán spíše pozitivně, nicméně většina se domnívá, že nepřinesl žádnou velkou normalizaci vztahů mezi kosovskými Albánci a kosovskými Srby. Kosovo by v budoucnu mohlo těžit

z toho, že se Srbsko také chce ucházet o členství v EU a pokud by měly být oba státy přijaty, muselo by Srbsko uznat kosovskou samostatnost.

U Gruzie došlo po válce k prohloubení již vybudovaných vztahů. K již existujícímu vysokému představiteli pro jižní Kavkaz byla zřízena ještě funkce vysokého představitel pro Gruzii. Přístup ke Gruzii skrze EPS byl doplněn o spolupráci Východního partnerství a díky těmto nástrojům mohla být v roce 2014 uzavřena SAA. I přes úspěšný postup Gruzie směrem k EU neustále klesá důvěra obyvatelů vůči ní. Stejně tak je tomu v případě podpory členství v EU. V případě Kosova i Gruzie došlo ke značnému posunu v oblasti vízové liberalizace. Kosovo ještě musí podniknout několik kroků, aby mohla být vízová povinnost naprosto zrušena, Gruzie by se tohoto aktu mohla dočkat již během tohoto roku. EU poskytuje oběma zemím také značnou finanční podporu, která je využívána nejenom na posilování institucí a přibližování obou zemí k EU, ale také k řešení problémů s vnitřně vysídlenými osobami. Rostoucí obavy z Ruska, především po napadení Ukrajiny Ruskem, poukazují na nepřilíš velkou důvěru v EU jako ručitele bezpečnosti v regionu.

V případě Kosova i Gruzie spustila EU také civilní mise v rámci SBOP, které se od sebe však velmi liší. Předně je to uplynutou dobou od konfliktu. U Kosova to bylo až po téměř deseti letech, u Gruzie pak během pár týdnů. Mise na podporu právního státu EULEX s částečným výkonným mandátem má v Kosovu řešit několik zásadních problémů a kombinuje rozdílné aspekty budování institucí. Mezeru mezi státem a občany, nedostatek právního státu, špatné vztahy mezi etniky (převážně mezi kosovskými Albánci a kosovskými Srby) a mezi samotným Kosovem a Srbskem. EU je skrze misi aktivní ve všech těchto oblastech a nejvíce se zaměřuje na podporu právního státu. Mise však není hodnocena nikterak pozitivně a je poukazováno spíše na její negativní stránky, které značně převažují. Působení mise nepřineslo žádné zásadní zlepšení v oblasti právního státu a kvality institucí, které mají tyto funkce vykonávat. To se projevuje i v hodnocení mise mezi obyvateli. Důvěra v misi neustále klesá a je považována za politicky zaujatou vůči vládní opozici. Pozitivní však je, že nedochází ke vzniku konfliktních situací mezi různými etniky a v zemi je tak stále udržován mír. K tomu ale přispívá také přítomnost jednotek KFOR.

V Gruzii působí pozorovatelská mise EUMM, která má pouze pozorovatelský charakter a nemá žádné výkonné pravomoci. Jejím primárním cílem je dohlížení na

mírový proces v Gruzii a konfliktní situaci v zasažených regionech. Vzhledem k nemožnosti působit v Abcházii a Jižní Osetii se tak jedná o oblasti hraničící s těmito separatistickými regiony. Mise splnila svůj základní cíl, a to stabilizovat situace těsně po konfliktu a zabránění jeho návratu. Hlavním přínosem mise bylo ustanovení IPRM a i přes problémy s neochotou účastnit se jednání ze strany obou separatistických regionů se nakonec jedná o nejčastěji využívaný mechanismus ve vztazích mezi Gruzii, Abchází, Jižní Osetií a Ruskem. Posoudit přínos mise není snadné. Nepřítomnost v separatistických regionech, zadržování Gruzinců na administrativních hranicích a posun jihoosetinské hranice nevrhají na misi EUMM příliš dobré světlo. Nedochozí sice k žádnému růstu napětí, otázkou ale je, zda je to zapříčiněním EUMM. Jedním z hlavních nedostatků mise je nedostatečná vědomost o jejím působení v Gruzii, kdy většina dotazovaných obyvatel nezná její náplň. Je také potřeba znovu zmínit, že na rozdíl od působení v Kosovu, působí v Gruzii mise samostatně bez další mezinárodní podpory.

EU bohužel nebyla (a stále není) schopna najít společnou cestu se separatistickými regiony Abcházie a Jižní Osetie a s Ruskem v několika otázkách. Jde o stažení se ruských vojenských jednotek z těchto území, což je, vzhledem k uznávání gruzínské státní celistvosti, považováno svým způsobem za okupaci. EU se ani nepodařilo vyjednat přístup mise na tato území, který je klíčovým pro naplnění mandátu mise a zlepšení vztahů mezi všemi zúčastněnými stranami. Je otázkou, zda v těchto bodech dojde v blízké budoucnosti k nějakému pozitivnímu posunu. Vztahy EU a Ruska, které zde má samozřejmě velkou roli a oba separatistické regiony jej berou za svého spojence a ochránce, jsou již delší dobu špatné. Ruské poukazování na kosovský precedens z ruského pohledu umožňuje vojenskou přítomnost v separatistických regionech.

Kosovo i nadále zůstává vzdáleno od splnění všech potřebných požadavků k integraci do EU. Bude zapotřebí, aby EU přehodnotila dosavadní působení mise EULEX a pokud by mělo dojít k jejímu dalšímu prodloužení, tak aby došlo k potřebným změnám, které zajistí vyšší efektivitu mise. Pro umožnění integrace Kosova do EU bude také potřeba změna postoje pěti ČS, které neuznávají jeho nezávislost. Situace se zdá být lepší v případě Gruzie. SAA, která je provizorně uplatňována od roku 2014, byla ratifikována všemi ČS a díky asociační agendě má mnohem blíže k jejímu plnému uplatňování. Stejně je tomu v případě vizové liberalizace, ke které dojde s největší pravděpodobností dříve u Gruzie. To může být zapříčiněno i tím, že Gruzie je pro EU strategicky důležitější zemí.

Gruzie slouží jako transportní energetický koridor mezi Evropou, střední Asií a Blízkým východem.

V oblasti SZBP a SBOP lze vidět, že pokud ČS jednají jednotně, může EU dosáhnout dobrých výsledků v konfliktních a post-konfliktních situacích. Lze však zmínit i nejednotnost mezi ČS v případě uznání nezávislosti Kosova, která působí problémy v některých záležitostech týkajících se rozhodování v otázkách Kosova. Tato nejednotnost ale nijak neovlivnila spuštění a fungování mise EULEX, jelikož ČS neuznávající kosovskou nezávislost tyto unijní snahy nijak nebojkotovaly. Jednotnost se úspěšně projevila i v případě ukončení srpnové války v Gruzii, kdy ČS podpořily francouzské snahy o mírové jednání s Ruskem a následně jednomyslně přijaly spuštění civilní mise EUMM. Díky tomu se jednalo o nejrychleji spuštěnou misi SBOP, a to i přes počáteční logistické a personální problémy. Tento případ může posloužit jako model pro budoucí rychlé plánování a spuštění misí. To, že se mise EULEX účastní i USA, a zároveň spolupracuje s přítomnou NATO, poukazuje na vzrůstající uznání EU jako regionálního bezpečnostního aktéra a může mít pozitivní vliv na budoucí legitimitu SZBP.

Stanovená hypotéza – *„Evropská unie a její působení ve vybraných konfliktních regionech má pozitivní vliv na post-konfliktní situaci, z čehož dále vyplývá pozitivní vnímání EU“* – tak byla částečně vyvrácena a částečně potvrzena. Díky přítomnosti EU skrze její civilní mise EULEX Kosovo a EUMM Georgia nedošlo ve zmíněných zemích k žádným novým konfliktům. A to vnitřním mezi Albánci a Srby, mezi Gruzinci, Abcházci a Osetinci, anebo mezi více státními aktéry. Bohužel není možné určit míru zapříčinění ze strany EU a to, zda by byla situace v obou zemích klidná i bez její přítomnosti. Přístup k EU se pak v obou zemích liší. Zatímco v Kosovu se vnímání EU spíše zvyšuje a stejně tak podpora členství, v Gruzii jde spíše o opak. V kapitole, ve které jsou interpretovány výsledky dotazníkových průzkumů, jsou sice uvedeny možné důvody, ty ale mohou být i jiného původu, než které pokrývá tato práce. K tomu lze dospět na základě toho, že životní situace je obecně lepší v Gruzii než v Kosovu a dá se i říci, že EU zde působí efektivněji. Výsledky průzkumů přesto ukazují spíše opačné výsledky, než které by se daly očekávat.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

OBRÁZEK 1: MAPA KOSOVA A PŘILEHLÝCH STÁTŮ	41
OBRÁZEK 2: MAPA GRUZIE S VYZNAČENÝMI SEPARATISTICKÝMI REGIONY	58
OBRÁZEK 3: ROZMÍSTĚNÍ MISE EUMM.....	71
OBRÁZEK 4: JAK OBECNĚ VNÍMÁTE EU? (V %).....	79
OBRÁZEK 5: MĚLO BY SE KOSOVO STÁT ČLENEM EU? (V %)	80
OBRÁZEK 6: PODPORUJETE POLITICKÝ DIALOG MEZI KOSOVEM A SRBSKEM? (V %)	81
OBRÁZEK 7: VNÍMÁNÍ VÝSLEDKŮ NORMALIZACE KOSOVSÝMI ALBÁNCI A KOSOVSÝMI SRBY MEZI KOSOVEM A SRBSKEM V ŘÍJNU 2015 (V %)	82
OBRÁZEK 8: DŮVĚRA V MISI EULEX (V %).....	83
OBRÁZEK 10: DŮVĚRA VŮČI EU (V %)	87
OBRÁZEK 11: PODPORA ČLENSTVÍ V EU (V %).....	88
OBRÁZEK 12: ZNALOSTI O MISI EUMM (V %).....	89
OBRÁZEK 13: VNÍMÁNÍ RUSKA JAKO BEZPEČNOSTNÍ HROZBY (V %).....	90
TABULKA 1: UKONČENÉ OPERACE SBOP	38
TABULKA 2: PROBÍHAJÍCÍ OPERACE SBOP	39
TABULKA 3: PŘEHLED MISE EULEX.....	52
TABULKA 5: PŘEHLED MISE EUMM	70

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

ADEBAHR, Cornelius. The EU Special Representatives as a capability for conflict management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2012, s. 155–168. ISBN 978-0-415-52872-6.

BINDI, Federiga. European Union Foreign Policy: A Historical Overview. *The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, c2010, s. 13–40. ISBN 978-0-8157-0140-8.

BLÍŽKOVSKÝ, Petr a Alvaro de ELERA. *Zahraniční politika a diplomacie: úvod k vybraným tématům = Foreign policy and diplomacy : introduction to selected topics*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014, 2 sv. (117; 74 s.). ISBN 978-80-7509-071-3.

DUKE, Simon, (ed.). EU crisis prevention/ management tools. REHRL, Jochen a Galia GLUME (eds.). *Handbook on CSDP Missions and Operations*. Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2015, s. 73–76. ISBN 978-3-902275-42-4.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.

FISCHER, Sabine. EUMM Georgia. *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. Paris: Institute for Security Studies, European Union, 2009, s. 379–390. ISBN 9789291981571.

GARCIA-PEREZ, Mercedes a Galia GLUME. Civilian CSDP missions. REHRL, Jochen a Galia GLUME (eds.). *Handbook on CSDP Missions and Operations*. Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2015, s. 162–168. ISBN 978-3-902275-42-4.

GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. 2. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-433-3.

GLIÈRE, Catherine. *EU security and defence: core documents 2008 : volume IX* [online]. Paris: Institute for Security Studies, European Union, 2009: 300–301 [cit. 2016-03-26]. ISBN 978-929-1981-410.

GREVI, Giovanni a Daniel KEOHANE. ESDP resources. *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)* [online]. Paris: Institute for Security Studies, European Union, 2009, s. 69–114 [cit. 2016-03-11]. ISBN 9789291981571.

GREVI, Giovanni. The EU rule-of-law mission in Kosovo (EULEX Kosovo). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)*. Paris: Institute for Security Studies, European Union, 2009, s. 353–368. ISBN 9789291981571.

JONES, Stephen F. *The making of modern Georgia, 1918-2012: the first Georgian republic and its successors*. New York: Routledge, 2014. ISBN 978-131-5818-207.

JUDAH, Tim. *The Growing Pains of the Kosovo Liberation Army. Kosovo: the politics of delusion*. Portland, OR: Frank Cass, 2001, s. 20–24. ISBN 0714681768.

KEŘKOVSKÝ, Miloslav a Alena KEŘKOVSKÁ. *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*. Praha: Computer Press, 1999. Business books (Computer Press). ISBN 80-722-6196-7.

KEUKELEIRE, Stephan a Tom DELREUX. *The foreign policy of the European Union*. 2nd edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. ISBN 978-113-7025-753.

KUROWSKA, Xymena. EUJUST THEMIS (Georgia). *European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009)* [online]. Paris: Institute for Security Studies, European Union, 2009: 201–202, s. 201–209 [cit. 2016-03-24]. ISBN 9789291981571.

LARYŠ, Martin. Kosovský konflikt. ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŘDURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 111–144. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-126-0.

MIKABERIDZE, Alexander. *Historical dictionary of Georgia*. Second edition. Lanham: Rowan, 2015. ISBN 978-144-2241-459.

PHILLIPS, David L. a Nicholas BURNS. *Liberating Kosovo: Coercive diplomacy and U. S. intervention*. MIT Press, 2014. ISBN 978-026-2525-886.

PIROZZI, Nicoletta. EU performance in civilian crisis management. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2012, s. 189–208. ISBN 978-0-415-52872-6.

ŠAUEROVÁ, A. *Globalization, multilateralism, regionalism*. Praha: Oeconomica, 2008. 138 s. Acta Oeconomica Pragensia.

ŠIŠKOVÁ, N. *Evropská unijní ochrana lidských práv : charta a další instrumenty ochrany lidských práv v EU*. Praha: Linde, 2001. 217 s. ISBN 80-7201-278-9.

THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Bosna, Kosovo a Makedonie 1992-2001*. 1. vyd. Ilustrace Darko Pavlović. Praha: Grada, 2008. Elita. ISBN 978-80-247-2375-4.

WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. *The limits of EU conflict management in the case of Abkhazia and South Ossetia*. WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF (eds.). *The European Union as a global conflict manager*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2012, s. 92–106. ISBN 978-0-415-52872-6.

ZLÝ, B. *Evropská unie v přelomovém období*. 2. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2004. 204 s. ISBN 80-7248-264-5.

Odborné články

BEHA, Adem. Disputes over the 15-point agreement on normalization of relations between Kosovo and Serbia. *Nationalities Papers* [online]. 2015, **43**(1), 102-121 [cit. 2016-04-27]. DOI: 10.1080/00905992.2014.990367. ISSN 0090-5992. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00905992.2014.990367>

COPPIETERS, Bruno. Conflict resolution after the 2008 Georgia–Russia War: the Taiwan and Kosovo models as tools for mobilization and comparison. *Nationalities Papers* [online]. 2012, **40**(5), 677-701 [cit. 2016-03-25]. DOI: 10.1080/00905992.2012.705267. ISSN 0090-5992. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00905992.2012.705267>

GARTLAND, Josh. *Why did the European Defence Community Fail in 1954 when the Petersberg Tasks were accepted in the Treaty of Amsterdam?*. 2009. Dostupné také z: https://www.academia.edu/9448552/Why_did_the_European_Defence_Community_Fail_in_1954_when_the_Petersberg_Tasks_were_accepted_in_the_Treaty_of_Amsterdam

GREIČEVCI, Labinot. EU Actorness in International Affairs: The Case of EULEX Mission in Kosovo. *Perspectives on European Politics and Society* [online]. 2011, **12**(3), 283-303 [cit. 2016-05-10]. DOI: 10.1080/15705854.2011.596307. ISSN 1570-5854. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705854.2011.596307>

HUGHES, James. Paying for Peace: Comparing the EU's Role in the Conflicts in Northern Ireland and Kosovo. *Ethnopolitics* [online]. 2009, **8**(3-4), 287-306 [cit. 2016-04-27]. DOI: 10.1080/17449050903086914. ISSN 1744-9057. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17449050903086914>

MERLINGEN, Michael a Rasa OSTRAUSKAITE. EU peacebuilding in Georgia: Limits and achievements. In: CENTRE FOR THE LAW OF EU EXTERNAL RELATIONS. *CLEER working papers* [online]. 2009 [cit. 2016-05-13]. ISSN 1878-9595. Dostupné z: <http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/335882102.pdf>

NIELSEN, Christian Axboe. The Kosovo precedent and the rhetorical deployment of former Yugoslav analogies in the cases of Abkhazia and South Ossetia. *Southeast European and Black Sea Studies* [online]. 2009, **9**(1-2), 171-189 [cit. 2016-04-27]. DOI: 10.1080/14683850902723595. ISSN 1468-3857. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683850902723595>

NICHOL, Jim. CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. *Russia-Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for U.S. Interests*. 2009.

OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions in Georgia and Kosovo. *ROMANIAN JOURNAL OF EUROPEAN AFFAIRS* [online]. 2015, **15**(2), 22–41 [cit. 2016-03-16].

OPROIU, Monica. Crafting a Wider Strategy for Conflict Management in the Neighbourhood? A Comparative Perspective on the European Union's Civilian Missions

in Georgia and Kosovo. *Romanian Journal of European Affairs* [online]. 2015, **15**(2), 22–41 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://rjea.ier.ro/sites/rjea.ier.ro/files/articole/RJEA_2015_vol15_no2_art2.pdf

PELLET, Alain. The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of Peoples. *European Journal of International Law* [online]. 1992, **3**(1), 178–185 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://ejil.org/pdfs/3/1/1175.pdf>

POHL, Benjamin. The logic underpinning EU crisis management operations. *European Security* [online]. 2013, **22**(3), 307-325 [cit. 2016-03-11]. DOI: 10.1080/09662839.2012.726220. ISSN 0966-2839. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2012.726220>

POPESCU, Nicu, Mark LEONARD a Andrew WILSON. *Can the EU win the peace in Georgia?* [online]. S.l.: European Council on Foreign Relations, 2008 [cit. 2016-03-25]. ISBN 978-190-6538-064. Dostupné z: http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR-07_CAN_THE_EU_WIN_THE_PEACE_IN_GEORGIA.pdf

TROEBST, Stefan. EUROPEAN CENTRE FOR MINORITY ISSUES (ECMI). *Conflict in Kosovo: Failure of Prevention?: An Analytical Documentation, 1992-1998*. 1998.

WEBBER, MARK. The Kosovo war: a recapitulation. *International Affairs* [online]. 2009, **85**(3), 447-459 [cit. 2016-04-21]. DOI: 10.1111/j.1468-2346.2009.00807.x. ISSN 00205850. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-2346.2009.00807.x>

WEISENSEE, Jan. Measuring European Foreign Policy Impact: The EU and the Georgia Crisis of 2008. DEPARTMENT OF EU INTERNATIONAL RELATIONS AND DIPLOMACY STUDIES. *EU Diplomacy Papers* [online]. 2010, (9) [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/14897/1/EDP_9_2010_Weisensee.pdf

WHITMAN, Richard G. a Stefan WOLFF. The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. *International Affairs* [online]. 2010, **86**(1), 87-107 [cit. 2016-03-24]. DOI: 10.1111/j.1468-2346.2010.00870.x. ISSN 00205850. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-2346.2010.00870.x>

ZÁVĚŠICKÝ, Jan. Ambice a schopnosti Evropské unie: Analýza vojenských operací na podporu míru. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2007, **42**(2), 31–59 [cit. 2016-03-11]. ISSN 0323-1844. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/258/264>

Internetové zdroje a elektronické verze tištěných zdrojů

About CSDP - Civilian Headline Goals. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/civilian_headline_goals/index_en.htm

About CSDP - Military Headline Goals. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/military_headline_goals/index_en.htm

ADÁMKOVÁ, Alena. Maastrichtská smlouva. In: *Český rozhlas* [online]. 2008 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/smlouvyadokumenty/zprava/521853>

AKTY PŘIJATÉ NA ZÁKLADĚ HLAVY V SMLOUVY O EU: SPOLEČNÁ AKCE RADY 2008/736/SZBP ze dne 15. září 2008 o Pozorovatelské misi Evropské unie v Gruzii (EUMM Georgia). In: *Úřední věstník Evropské unie*. Brusel, 2008. Dostupné také z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2008.248.01.0026.01.CES&toc=OJ:L:2008:248:TOC

All 28 EU member countries ratify Georgia-EU Association Agreement. In: *Agenda.ge* [online]. 2015 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/49140/eng>

BOUCKAERT, Peter. Failure to Protect: Anti-Minority Violence in Kosovo, March 2004. In: *Human Rights Watch* [online]. 2004 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2004/07/25/failure-protect/anti-minority-violence-kosovo-march-2004>

CAPUSSELA, Andrea. EU fiasco: the case of Kosovo's Central Bank. In: *Osservatorio Balcani e Caucaso* [online]. 2012 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.balcanicaucaso.org/eng/Regions-and-countries/Kosovo/EU-fiasco-the-case-of-Kosovo-s-Central-Bank-110879>

CAPUSSELA, Andrea. Eulex in Kosovo: a shining symbol of incompetence. In: *News, sport and opinion from the Guardian's global edition | The Guardian* [online]. 2011 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/apr/09/eulex-kosovo-eu-mission>

Caucasus Barometer 2008 Georgia: TRUSTEU: Trust towards EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2008 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2008ge/TRUSTEU/>

Caucasus Barometer 2009 Georgia: TRUSTEU: Trust towards EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2009 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2009ge/TRUSTEU/>

Caucasus Barometer 2010 Georgia: TRUSTEU: Trust towards EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2010 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2010ge/TRUSTEU/>

Caucasus Barometer 2011 Georgia: EUSUPP: Support of Georgia's membership in EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2011 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2011ge/EUSUPP/>

Caucasus Barometer 2011 Georgia: TRUSTEU: Trust - EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2011 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2011ge/TRUSTEU/>

Caucasus Barometer 2012 Georgia: EUSUPP: Support of country's membership in EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2012 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2012ge/EUSUPP/>

Caucasus Barometer 2012 Georgia: TRUSTEU: Trust - EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis*[online]. 2012 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2012ge/TRUSTEU/>

Caucasus Barometer 2013 Georgia: EUSUPP: Support of country's membership in EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2013 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2013ge/EUSUPP/>

Caucasus Barometer 2013 Georgia: TRUSTEU: Trust - EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis*[online]. 2013 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2013ge/TRUSTEU/>

Caucasus Barometer 2015 Georgia: EUSUPP: Support of country's membership in EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2015ge/EUSUPP/>

Caucasus Barometer 2015 Georgia: TRUSTEU: Trust - EU (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis*[online]. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/cb2015ge/TRUSTEU/>

CENTANNI, Evan. North Kosovo Status Changing After Serbia Deal. In: *Political Geography Now* [online]. 2016 [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.polgeonow.com/2013/04/north-kosovo-status-serbia-deal.html>

Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/cpcc/index_en.htm

Commission adopts final visa liberalisation report for Kosovo. In: *European Commission* [online]. Brussels, 2015 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6369_en.htm

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *12453/08 (Presse 236)*. Brussels, 2008. Dostupné také z: http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/General_Affairs_and_External_Relations_meeting_August_2008.pdf

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *STABILISATION AND ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY, OF THE ONE PART, AND KOSOVO* , OF THE OTHER PART*. 2015. Dostupné také z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10728-2015-REV-1/en/pdf>

Creeping occupation: Russia advances 2km into Georgian territory. In: *Agenda.ge* [online]. Tbilisi, 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/38872/eng>

Crisis Management and Planning Directorate (CMPD). *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/cmpd/index_en.htm

CRRC-GEORGIA. *Knowledge and Attitudes towards the EU in Georgia: Changes and Trends 2009 – 2013*. 2014, 48 s. Dostupné také z: http://www.epfound.ge/files/eu_survey_report_2013_final_eng.pdf

DARCHIASHVILI, Vakhtang. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. Gruzínsko-osetinský konflikt. 2009. Dostupné také z: <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-BP-2009-2.pdf>

Delegace EU. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/delegations/index_cs.htm

DENKOVÁ, Adéla. Co přinesou asociční dohody EU s Ukrajinou, Gruzii a Moldavskem? In: *EurActiv.cz - portál o EU* [online]. 2014 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/co-prinesou-asociacni-dohody-eu-s-ukrajinou-gruzii-a-moldavskem-011960>

Discussion on Rule of Law in the North of Kosovo. In: *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website* [online]. 2016 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,11,402>

EU increases Georgia's financial assistance to €100 million. In: *Agenda.ge* [online]. Tbilisi, 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/36401/eng>

EU jmenovala nového vedoucího mise na Ukrajině. *Consilium* [online]. 2016 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/01/07-new-head-ukraine-mission/>

EU Military staff. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eu-military-staff/>

EU Monitoring Mission in Georgia holds first meetings in Russia since 2011. In: *Agenda.ge* [online]. Tbilisi, 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/42572/eng>

EU Operations Centre. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eu-operations-centre/index_en.htm

EU Relations with Eastern Partnership. *European Union - EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/eastern/about/index_en.htm

EU relations with Kosovo*. *European Union - EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/kosovo/index_en.htm

EU Special Representatives (EUSRs). *Europa.ba* [online]. 2005 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://europa.ba/?p=13337>

EUR-LEX. *COUNCIL REGULATION (EC) No 533/2004 of 22 March 2004 on the establishment of European partnerships in the framework of the stabilisation and association process.* 2004. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0533&from>

EUROPEAN COMMISSION. *EUROPEAN NEIGHBOURHOOD AND PARTNERSHIP INSTRUMENT: GEORGIA: COUNTRY STRATEGY PAPER 2007-2013.* 2007. Dostupné také z: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/country/enpi_csp_georgia_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS: EU Enlargement Strategy.* 2015. Dostupné také z: http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/documents/eu_kosovo/20151110_strategy_paper_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *INDICATIVE STRATEGY PAPER FOR KOSOVO* (2014-2020).* 2014. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20140919-csp-kosovo.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2013 Progress Report.* 2013. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/ks_rapport_2013.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *Kosovo: 2015 Report.* 2015. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf

European Neighbourhood Policy (ENP). *EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index_en.htm

European Parliament approves EU-Georgia association deal. In: *Nejnovější zprávy a informace z Evropského parlamentu pro sdělovací prostředky* [online]. 2014 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/20141212IPR01106/European-Parliament-approves-EU-Georgia-association-deal>

European Security Strategy. *European Union - EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/>

EUROPEAN UNION OFFICE IN KOSOVO. *Survey of Awareness of the EU and European Integration in Kosovo*. 2014, 56 s. Dostupné také z: http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/documents/press_corner/2014/20140701_survey_of_awareness.pdf

Evropská obranná agentura. *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie* [online]. 2015 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/security_agencies/eda/index_cs.htm

Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ). *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie* [online]. 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eeas/index_cs.htm

Evropská unie a NATO. *EurActiv.cz: portál o EU* [online]. 2014 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>

Evropská unie, Srbsko a Kosovo. *EurActiv.cz - portál o EU* [online]. 2014 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/evropska-unie-srbsko-a-kosovo-000068>

Executive Division. *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website* [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,2>

Facts and Figures. *EUMM Georgia* [online]. 2016 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: https://eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures

File:Georgia high detail map.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2009 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Georgia_high_detail_map.png

FRIČOVÁ, Magdalena, Michal THIM a Luboš VESELÝ. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?*. 2008, (4). Dostupné také z: <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-PP-2008-4.pdf>

GAZETAEXPRESS. Azem Syla: I will cooperate with justice authorities. In: *Lajmi i Fundit - GazetaExpress* [online]. 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.gazetaexpress.com/en/news/azem-syla-i-will-cooperate-with-justice-authorities-170931/>

Governance. *European Defence Agency* [online]. 2015 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.eda.europa.eu/Aboutus/who-we-are/governance>

ISAKHANYAN, Par Levon. EUMM - Georgia: the European Union monitoring mission. In: *Diploweb.com, revue geopolitique, articles, cartes, relations internationales* [online]. 2011 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.diploweb.com/EUMM-Georgia-the-European-Union.html>

JANDA, Jakub a Petr ROBEJŠEK. 2014. Proč (ne)funguje společná zahraniční politika EU? *Dialog - iHNed.cz: Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://janda.blog.ihned.cz/c1-62061760-proc-ne-funguje-spolecna-zahranici-politika-eu>

KAMPMARK, Binoy. The Rule of Lawlessness: EULEX in Kosovo. In: *International Policy Digest* [online]. 2014 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://intpolicydigest.org/2014/11/18/rule-lawlessness-eulex-kosovo/>

Knowledge and attitudes toward the EU in Georgia, 2015: EUMMGE: What does the European Union Monitoring Mission do in Georgia? (%). *CRRC-Georgia: ODA | Online Data Analysis* [online]. 2015 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://caucasusbarometer.org/en/eu2015ge/EUMMGE/>

KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer - Third Edition*. 2013. Dostupné také z: http://www.qkss.org/repository/docs/Kosovo_Security_Barometer_Third_Edition_2078_6.pdf

KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer - Fourth Edition*. 2014. Dostupné také z: http://www.qkss.org/repository/docs/Kosovo_Security_Barometer_-_Fourth_Edition_383440.pdf

KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer - Fifth Edition*. 2015b. Dostupné také z: http://www.qkss.org/repository/docs/Kosovo_Security_Barometer_-_Fifth_Edition_523670.pdf

KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions on Kosovo’s Foreign Policy and Political Dialogue with Serbia*. 2015a. Dostupné také z: http://www.qkss.org/repository/docs/Kosovo_Security_Barometer_-_Special_Edition_897293.pdf

KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions towards Foreign Policy and Dialogue with Serbia*. 2016. Dostupné také z: http://www.qkss.org/repository/docs/Public_perceptions_on_Kosovo's_Foreign_Policy_and_Dialogue_with_Serbia.jpg_531411.pdf

KOSOVAR CENTER FOR SECURITY STUDIES. *Kosovo Security Barometer*. 2012. Dostupné také z: http://www.qkss.org/repository/docs/Kosovo_Security_Barometer_Report_English_152_996.pdf

KRASNIQI, Gëzim. The EU's Relations with Kosovo – Achievements, Limits, Challenges. In: *European Futures / The University of Edinburgh* [online]. 2015 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.europeanfutures.ed.ac.uk/article-2482>

LEGRAND, Jérôme. Společná bezpečnostní a obranná politika. *Evropský parlament* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html

Mission description. *European Union - EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eujust-themis-georgia/mission-description/index_en.htm

Mission Chart. *Mission Analysis Partnership: CSDP MAP* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.csdpmap.eu/mission-chart>

NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE. *PUBLIC ATTITUDES IN GEORGIA: RESULTS OF AN AUGUST 2014 SURVEY*. 2014. Dostupné také z: https://www.ndi.org/files/NDI_Georgia_August-2014-survey_Public-Issues_ENG_vf.pdf

NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE. *PUBLIC ATTITUDES IN GEORGIA: RESULTS OF A SEPTEMBER 2013 SURVEY*. 2013. Dostupné také z: https://www.ndi.org/files/NDI-Georgia-September-2013-survey-Issues_ENG_vf.pdf

NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE. *PUBLIC ATTITUDES IN GEORGIA: RESULTS OF A FEBRUARY 2012 SURVEY*. 2012. Dostupné také z: <https://www.ndi.org/files/Georgia-Survey-Results-0212.pdf>

NETOLICKÝ, Pavel. Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky - II. část. In: *E-Polis.cz: Společenskovední časopis* [online]. 2005 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/clanek/vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-ii-cast.html>

NORTH, Andrew. Georgia accuses Russia of violating international law over South Ossetia. In: *The Guardian: News, sport and opinion from the Guardian's global edition* [online]. Tbilisi, 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/14/georgia-accuses-russia-of-violating-international-law-over-south-ossetia>

Organisations. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eu-military-staff/organization/index_en.htm

OSTROVSKY, Simon. The Russians Are Coming: Georgia's Creeping Occupation. In: *VICE News* [online]. Zveřejněno 4. 11. 2015 [vid. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://news.vice.com/video/the-russians-are-coming-georgias-creeping-occupation>

PLATTEAU, Eric (ed.). EUROPEAN DEFENCE AGENCY. *Defence Data 2013*. 2015. ISBN 978-92-95075-27-6. Dostupné také z: https://issuu.com/europeandefenceagency/docs/eda_defence_data_2013_web/1?e=4763412/12106343

PLECHANOVÁ, Běla. 1950-1957: ESUO, EHS a Euratom. In: *Euroskop.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8885/sekce/1950-1957/>

Political & economic relations. *European Union Office in Kosovo* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/eu_kosovo/political_relations/index_en.htm

Political & economic relations. *The Delegation of the European Union to Georgia* [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/delegations/georgia/eu_georgia/political_relations/index_en.htm

Political and Security Committee (PSC). *EUR-Lex* [online]. 2011 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ar00005>

Politický a bezpečnostní výbor. *Consilium* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/>

ROZHODNUTÍ RADY ze dne 14. června 2004 o zásadách, prioritách a podmínkách evropského partnerství se Srbskem a Černou Horou včetně Kosova, jak bylo vymezeno rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999 (2004/520/ES). *EUR-Lex* [online]. 2004 [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1460728245262&uri=CELEX:32004D0520>

RSF. Investigative journalist receives threats from EU Kosovo mission. In: *RSF* [online]. 2014 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/news/investigative-journalist-receives-threats-eu-kosovo-mission>

Rule of law assistance to Kosovo not sufficiently effective. In: *European Commission* [online]. Luxembourg, 2012 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_ECA-12-41_en.htm?locale=en

Russia's creeping occupation: New road runs through locals' orchards. In: *Agenda.ge* [online]. Tbilisi, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/53747/eng>

Saakashvili: UN Mission not Effective. In: *Civil.Ge: Daily News Online* [online]. Tbilisi, 2009 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=20317>

SAP Dialogue. *European Union Office in Kosovo / European Union Special Representative in Kosovo* [online]. [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/eu_kosovo/political_relations/sap_dialogue/index_en.htm

Security and defence - CSDP. *European Union: EEAS (European External Action Service)* [online]. 2016 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/>

SEDLÁK, Pavel (pozorovatel mise EUMM). Osobní rozhovor. Zugdidi, Gruzie, 16. 8. 2015

SPOLEČNÁ AKCE RADY 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-Lex* [online]. 2008 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1460737201125&uri=CELEX:32008E0124>

Stabilisation and Association Agreement. *European Commission*[online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/saa_en.htm

Stabilisation and Association Process. *European Commission*[online]. 2012 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/sap_en.htm

Statement by the Spokesperson on developments at the administrative boundary line of Georgia's breakaway region of South Ossetia. In: *EUMM Georgia* [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://eumm.eu/en/press_and_public_information/press_releases/5230/?year=2015&month=12

SVANIDZE, Tamar, DIAMOND, Chloe (ed.). Breakaway Abkhazia to Resume IPRM Borderline Meetings after 4 Year Break. In: *Georgia Today on the Web* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://georgiatoday.ge/news/3356/Breakaway-Abkhazia-to-Resume-IPRM-Borderline-Meetings-after-4-Year-Break>

SVANIDZE, Tamar. *Visa Free Travel with EU: Green Light to Georgia, but not for Unlimited Travel* [online]. In: . 2016 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://georgiatoday.ge/news/2804/Visa-Free-Travel-with-EU%3A-Green-Light-to-Georgia,-but-not-for-Unlimited-Travel>

SZBP - principy fungování. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2002 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni_1.html

Ten Georgians released from illegal detention in Russian-occupied Tskhinvali. In: *Agenda.ge*[online]. Tbilisi, 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/35932/eng>

THE LAW OF GEORGIA ON OCCUPIED TERRITORIES. Tbilisi, 2008. Dostupné také z: <http://www.smr.gov.ge/docs/doc216.pdf>

The post of High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. *European Union - EEAS (European External Action Service)*[online]. [cit. 2016-05-18]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/background/high-representative/index_en.htm

The Strengthening Division. *EULEX Kosovo - European Union Rule of Law Mission in Kosovo Official Website* [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,3>

TIFFIN, Frederick. Kosovo's Government Headquarters Set on Fire After Riot Erupts at Huge Protest. In: *VICE News* [online]. 2016 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <https://news.vice.com/article/kosovos-government-headquarters-set-on-fire-after-riot-erupts-at-huge-protest>

TOTA, Elton. Pros and contras for the continuation of EULEX mission - See more at: <http://www.balkaneu.com/pros-contras-continuation-eulex-mission/#sthash.FN9MyPdN.dpuf>. In: *Independent Balkan News Agency* [online]. 2016 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.balkaneu.com/pros-contras-continuation-eulex-mission/>

TOTA, Elton. Protests in the North, Serbs threaten that they will suspend cooperation with EULEX. In: *Independent Balkan News Agency* [online]. 2014 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.balkaneu.com/protests-north-serbs-threaten-suspend-cooperation-eulex/>

TROSZCZYNSKA-VAN GENDEREN, Wanda. Zahraničná politika: ciele, nástroje a dosiahnuté výsledky. In: *Európsky parlament* [online]. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.1.html

Two Georgian's captured, experts meet in Ergneti to stop detention near occupation line. In: *Agenda.ge* [online]. Tbilisi, 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://agenda.ge/news/35799/eng>

UNDP KOSOVO. *Public Pulse 10*. Priština, 2015, (X). Dostupné také z: <http://www.ks.undp.org/content/dam/kosovo/docs/PublicPulse/pp10/ENG%20version%20Public%20Pulse%20X.pdf>

Ústav Evropské unie pro studium bezpečnosti. *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie* [online]. 2015 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/security_agencies/iss/index_cs.htm

WEISS, Tomáš, KOMÍNKOVÁ, Magda (ed.). Bezpečnostní a obranná politika. In: *Euroskop.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>

Who Recognized Kosova? The Kosovar people thank you [online]. 2015 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <http://www.kosovothankyou.com/>

YABANCI, Bilge. *Assessing the Impact of the European Union in Kosovo Conflict Resolution: Building States and Societies upon Tabula Rasa?*. 2009. Lund University. Vedoucí práce Rikard Bengtsson.

Zahraniční a bezpečnostní politika. *Euroskop.cz* [online]. © 2016 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>

Zahraniční a bezpečnostní politika. In: *EUROPA: Oficiální internetové stránky Evropské unie* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0025_cs.htm

ZIKMUND, Michal. ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY. *Společná bezpečnostní a obranná politika EU*. 2013. Dostupné také z: <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Spole%C4%8Dn%C3%A1-bezpe%C4%8Dnostn%C3%AD-a-obrann%C3%A1-politika-EU.pdf>